MONUMENTA LITERARIA NEERLANDICA I,1

J. C. Bloem Gedichten

Deel 1 / Teksten

MONUMENTA LITERARIA NEERLANDICA I,1

J. C. Bloem Gedichten

Deel 1 / Teksten

J.C. BLOEM / GEDICHTEN

MONUMENTA LITERARIA NEERLANDICA I,1

Uitgegeven onder auspiciën van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

ISBN 0 4448 55510 6

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

J. C. Bloem Gedichten

Historisch-kritische uitgave, verzorgd door
A.L. Sötemann en H.T.M. van Vliet

Deel 1 / Teksten

Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij
Amsterdam / Oxford / New York, 1979

[1] ONDER ZEE

't Mooie van de aarde
lijkt me nu klatergoud;
nu ik in heerlijke
droomen verzonken
de zeebodem schouwde:
't veeltakkig waterwoud,
waarin wazig wit
de schelpbootjes blonken.

Om mij blinkschubbig,
grootoogig, de visschen,
zwemmend door 't water
met streelende slagen,
vreezend de laatste
gloren te missen
der watergezeefde
groene lichtlagen.

Schrijdende lomp
op de zinkende zanden,
Stootende tegen
de ranke koralen,
rees ik weer op
tot de wereldsche landen. —
Boven de zee
dreef de zonne te pralen.

[2] HERFSTAVOND

De mist der herfstige avond lokt mij stil naar buiten,
Waar nevelvage maan wit-dampend land beschijnt.
't Is of een god, wiens stem nu rijst, dan weer verdwijnt
Mij roept met spel van zeven trapsgewijze fluiten.

Ik loop, ik zoek hem door de landen, waar de mist
Op weegt en, daar ik ga, heeft zich de damp geheven,
Alleen op verre velden zie 'k nog golven zweven.
De maan schijnt in klare avondlucht bleek amethyst.

[3] FEESTAVOND

Roode lantarens hangen in het loover
Der boomenrijen langs de gracht en over
Het water liggen plekken rooden schijn,
Als uitgestorte, vurig-lichte wijn.

Onder de boomen gaan gearmde paren;
Zacht klinkt hun spreken als 't geruisch der blaren,
Zacht is hun lachen — de avond is zoo zwoel. —
Heel in de verte juicht kermisgejoel.

Ik loop alleen langs die geluk'ge menschen,
Verlangend, maar ik weet niet wat te wenschen...
Ach ja: òok lachend en gearmd te gaan
Door de avondstilte in deze luwe laan.

[4] MIMOSA

In de kamer, waar de luiken dicht zijn,
—Zonlicht waast door wein'ge kieren heen
Als een gouden uitgeblazen adem—
In een hoek vol dageschaduwen
Hangt een loome geur, als van de zakdoek,
Die een vrouw na 't bal vergeten heeft.
Daar staat in een oude Sèvres-vaas
Een verwelkende mimosa-tak,
Gele bolletjes op zwarte stelen,
En die geuren drijven in de kamer
Stervend, als 't geluid van fluiten 's nachts.

[5] DE REIZIGER

Ik ben een reizende, die gaat
Van 't een naar 't and're land;
Zijn voeten loomen op de straat,
Die, regenkil of zonverbrand,
Een nieuwe weg naar 't nieuwe spant.

Zijn mond raakt even rooden mond,
Zijn lippen proeven vreemden wijn, —
Dan voelt hij weer, hoe de oude wond
Hem nimmer toestaat stil te zijn,
En volgt zijn lange levenslijn.

En als de doovende avond daalt
Vindt hij zichzelf aan 't havenmeer,
Waar van der masten toppen weer
Lichtspiegeling in 't water praalt —
En, peinzend, zit hij even neer.

Gelooft ge niet, dat ook uw arme leven
Zoo schoon als uw geliefdste droom kon zijn,
Als maar met zekren wil, en edel-fijn
Gevoel gij eindelijk vermocht te geven
Aan uw verlangen, dat u steeds van 't even
En rustig-klaar genieten wars doet zijn,
Al doet die kwelling van uw zelf u pijn,
Begeestering, die u naar 't geluk doet streven?
Is dit geen beeld van mogelijke vrede?
Langs de rechtlijnig-witte, stille wegen
Staan helder-nieuwe huisjes daar, gereede
Woningen voor gewonnen levenszegen,
En ijle boompjes zijn zwart opgericht
Midden in 't zilvergrijze middaglicht.

DONKERE ZOMERDAG

Dit is een donkre zomerdag,
    Wiens koeler ernst ons denken strookt
Tot glad berusten: geen beklag,
    Dat zwakt en krookt.

En zonder weemoed, zonder vreugd
    Volgen wij 's levens zeekre lijn,
En hopen dat bezònnen jeugd
    Schooner zal zijn.

Wij zijn toch wel wat dwaas geweest
    Onder der klachten domp gewelf,
En hebben 't ergste nooit gevreesd:
    Die klachten zelf.

Nu in dit zuiverende licht,
    Welks grijs niet droef, maar peinzend maakt,
Wordt juister rechten tot een plicht,
    Die geen verzaakt.

De kleine smarten zwermen heen
    En laten 't ruimer hart bereid
Voor wat onwezenlijk eerst scheen:
    Meer zaligheid.

AVONDLIED

De vreugde speelt haar zilvren spel
Van ijle fluiten, zoo verreind
En hoog — wij willen 't hooren wel
Maar het verdwijnt.

't Gaat onder in den luiden brand
Van 's levens roes, vol groot misbaar
Om smart, met druk-geheven hand
En tranenzwaar.

Maar als met laatste zonneveeg
Aan mild-doorzomerde avondlucht
De dag, die felle heerscher, zweeg,
Gaat er een zucht

Om eindlijke bevrijding uit
Van die in 't leven was geboeid,
Tot dat de avond op zijn ruit
Had uitgegloeid.

En uit den bleeken hemel luikt
De groene tintling van een ster
Naar wie daar diep in droomen duikt,
Van de aarde ver.

[9] IN DEN BOOM

Zwarte takken, hechte binten
    Voor dit hooge zomerhuis,
Bladermuren, groene tinten,
    Wind en looveren-geruisch,

Zonlicht slipt door twijggewarrel,
    Warme weldaad voor het bloed,
Boven: 't groen en blauw gedwarrel
    Van geblaarte en hemelgloed.

Op een slanken tak gezeten,
    Wiegelde ik als in een boot
Stroomen langs, die luchten heeten:
    Haven was het avondrood.

HET EINDE VAN HET FEEST

Aan kaarsenschijn bij morgenbrand
Is 't nachtdoorwakend spel verwant.
De rei der dansers, een voor een,
Wordt kleiner: hand reikt moede hand
De laatste vreugde en gaat, alléén...

De lichten dooven in de zaal,
In schemer wordt de schoonste praal
Een arm tooneel van dwazen sier.
Muziek spoelt met haar wrange taal
Uit 's levens zee herinrings wier.

Door grijzen kier in 't zwaar gordijn
Zeeft van de ruiten schampre schijn.
In de gezichten, vreemd en vaal,
Zijn de oogen maar een schaduwlijn...
De grootre vloer spookt dof en kaal.

Grafdonker huis gaapt leeg en breed
Achter wie vliedt: zijn hoofd klopt heet,
Zijn lijf is doodsch, zijn denken rouw.
''Nu slapen'' prevelt hij en treedt
Rillend in killen morgendauw.

Dat is de weemoed van al stille steden:
Een grachtje sterft in 't late schemerlicht
Waar ruiten gouden gaan de luiken dicht,
Boomen alleen hun schaduw-tooien breeden.

De klare dag heeft elk gevoel gemeden
Maar met vlijm-zilvren Meiemanezicht
Begint 't verlangen d' oude reis en richt
't Hart, dat in zalig droomenland wil treden.

In zoo'n klein stadje aan den voet van bergen
Woont ook mijn dichter, dien ik meer bemin
Dan deze arme woorden kunnen zeggen.

Omdat ik voel, hoe zijn gedichten bergen
Mijn wezen, en dat, wat ik zwijgend zin,
Hij open in zijn teeder lied kan leggen.

Zomernacht ademt als een mensch
In eindelijke rust.
Aan verre land-en-hemelgrens
Is 't laatste licht gebluscht.

De gouden sterren duizelen
In 't duistrend luchtegrijs.
De boomen gaan zacht suizelen:
Nachtwind begint zijn reis.

En donkre koelte drinkt het hart
Van wie verlangt zijn jeugd.
Hij ruilt nabije dagesmart
Voor ouder tijden vreugd.

Een glimlach glijdt hem langs 't gelaat,
Zijn oog wordt stil en vroom.
Een klok, die luide uren slaat,
Wekt op hem uit zijn droom.

[13]

O, leven! In de zon en in de wind
Uitgaan op aarde's rijke dagebuit;
Gelijk een sterke krijger, goud en luid,
Te strijden, dat men eindlijk vreugde vindt; —

Wanneer de dag te schemeren begint
Te voelen diep, wat het geluk beduidt,
Als men zijn teederheid en armen sluit
Om die al voor 't aanschouwen was bemind —

En als het warme donker is gekomen,
Terwijl op 't raam aanspoelt de zomernacht,
En de insecten gonzen om de lamp,

Te lezen ouder dichters schoone droomen,
Die doemen op in duizel-lichte pracht
Zooals een landschap door de zonnedamp.

In de stilte en de nacht verloren
Heb ik uwe verzen lang hermijmerd,
En mijn denken en mijn voelen warren.

Waarom schrijft gij in die verzen, dichter,
Toch zoo vaak van oogsten en van meisjes,
Die gaan maaien, die ik zou beminnen?

Moede lijven, die tot liefde reê zijn —
Duizel-zon en lauwe korengolven —
Sikkelsnerpen en het lied der wespen —

Beeld is alles me en herinneringen,
Niet aan aardsche dagen, die ik leefde,
Maar aan droomen en mijn groot verlangen.

Als de zomer en de zon zoo machtig
In hun gulden boei de landen bannen,
Wat is er dan dit geluk nog rijper?

Om mij is de nacht. 't Begint te misten.
Als er misten gaan door zomernachten,
Meen ik wel den vreemden dood te ruiken.

Wat zouden wij gelukkig wezen,
    Als maar het leven ons niet bond!
In dwang en dwangs nog wreeder vreezen
    Blijft uwe mond ver van mijn mond.

Hoe kunnen wij nog blijven hopen?
    Toch, hopen is ons eenig heil:
Dat doet der droomen deuren open
    En doet ons zalig zijn, een wijl.

Ergens toch achter verre zeëen
    Moet er wel een licht eiland zijn,
Waar 't lachen openbloeit uit weëen,
    En 't dronken leven laaft als wijn.

O, laten wij dan blijden wezen,
    Totdat wij slaken wat ons bond,
Als goden werpen af dit vreezen:
    In droom gewordt uw mond mijn mond.

Koren, dat bij zonbeminden
Zomer streels de winden
Vinden, —

Vooze oogst van grijze granen
Kruivende als de kranke manen
Tanen, —

't Een als 't ander evenzeere
Zullen sikkels die verheeren
Deeren.

En van oogst tot oogst gewonden
Gaat de rei der nooit-hervonden
Stonden.

[17] NACHTELIJKE ANGST

De nacht beklimt me en werpt mij neer
In 't schemerwit opspokend bed.
De maan nam achter 't dak haar keer;
Het duister vangt me in zijn sluiksch net.

Daar is in mij deze eene angst,
Nu ik hier lig als in den dood:
Te sterven, voordat mijn verlangst
In der vervulling rust vervlood.

De maan is helder als een droom en onbeslopen
Door wolken. Mijn droge oogen waken starend open
En dwalen angstig langs deez' nachtgedoode gracht.
Dit zijn de nachten van mijn droefheid, loom bevracht
Met reuken zoo gekruid — men zou haast niet gelooven,
Dat zij van deze landen zijn: linden en schoven
En rozen ruiken niet zoo fel. Ik weet, uw tocht,
O geur, is niet van waar mijn jeugd 't geluk eens zocht,
En 't lot mijn rijpheid dwong verlangende te leven,
Maar schrijnend als een pijn voel ik u in mij zeven.
En drogen 't koele water der berusting uit,
En maken heel mijn hart smarts weerelooze buit.

Dat is de levenslange straf der onvervulden,
Die togen uit, toen jeugd hun dagen nauw vergulde,
Naar verre landen en naar vreemd geluk, als had
Haar eigen land niet voor hun heil zoo rijken schat.
Wel keeren wij, wanneer wij moe zijn het vergaren
Van ijdle kostbaarheden naar waar kind wij waren,
En wonen in een huisje, oud aan een oude gracht,
Waar 's levens gouden praal roestte tot fulpner pracht.
Wij staren uren lang in 't loover van de boomen
En meenen, dat voor ons ook eindlijk is gekomen
De zoete vrede van te zijn als elk aardsch ding.
Ach, één windvleug brengt de onafwendbre erinnering,
Wij voelen, dat wij anders kunnen niet dan zwerven,
En zwerven is verlangen en verlangen derven.

Heet mij niet zitten aan uw blanke tafel,
Bij 't ongewende zilver en kristal;
Laat niet verkwijnen 't schoon van vuil en rafel
Naast uwer pronkgewaden purpren val.

Geef mij geen wildbraad, dat in duizelschijnen
Van spiegelende luchters dampend praalt;
Laaf mij niet met uw koelgestoopte wijnen,
Uit rag en vocht van kelders opgehaald.

Verstoot mij naar de lage, zwarte keuken:
Onder der zware balken molm en roet
Ete ik uit vaatwerk, bros van bruine breuken,
De simple spijze, die vermoeiden voedt.

Daar zullen uw dienaren, na volbrachte
Dagtaak, zich rond mij scharen bij den haard,
En naar den wijze luistren, die hun nachten
Met woorden, diep van nieuwen droom verklaart.

Wanneer mijn lijf gesterkt is en mijn voeten
Geheeld zijn, ga ik heen bij 't avondrood.
Niet als een vreemde zal 'k den nacht gemoeten:
Hij brengt mij wel naar de' einder, die steeds vlood.

''Het licht is blank aan mijne kamerwanden;
Op blanke lakens liggen als een schrik
Mijn smalle polsen en mijn klamme handen,
Die ik niet meer in kramp van angst verschik.''

''Alleen mijn oogen leven en hun gangen
Zijn immer, in een droefheid van gemis,
Ter kleine wereld, die mij wordt omvangen
Door de vier binten van mijn vensternis.''

''Daarbuiten tergen mij de wisselingen
Van de getijden van den zomerdag.
Uit ongeziene boomen hoor ik 't zingen
Der vogels als een lokkend-wreeden lach.''

''Gij hebt het schoon der luchten nooit begrepen,
Hoe innig gij ook staardet naar hun spel,
Sterken, wien paarden staan gereed en schepen:
Ik ken den weemoed van de wolken wel.''

Wanneer de schamele vermoeid is van het dwalen
Door al de wreede dagen van zijn leven heen,
Zoekt hij de blanke vreê der stille hospitalen
Als eindelijke heul voor lang-verkropt geween.

Zijn handen zijn verdord in 't uurlijks-moeizaam sloven,
Zijn haren zijn vergrijsd bij 't gele lampenlicht,
Dat drukkend suisde in de door zon versmade alkoven,
Waar hem het werk de rimpels groef in het gezicht.

Hij vlucht zijn arme straat en zijn benauwde woning,
En de oude vrouw, die eens hem droom van liefde schonk—
Te snel vergane droom, waar hij voor schriele looning
Moest nutten 't uur, dat hem voor teederheden wonk.

Nu in het paarlen licht, dat door de hooge ruiten
Der wijde zalen zeeft, ligt hij in 't witte bed,
En voelt, bij 't hopelooze staren steeds naar buiten,
Hoe hem een trage traan de holle wang benet.

Want hij herdenkt zijn jeugd, zijn zorgelooze dagen
In 't kleine dorpje, dat hij nooit meer heeft aanschouwd:
De vrijheid van de wei, den brand der zonnevlagen,
De frischte, die des morgens op de velden dauwt;

De spelen op het kerkplein, voor het uur van negen
Hem joeg in dartlen draf naar 't donker schoolportaal;
De tochten, 's Zondags, langs de dijken en de wegen,
De krachtge koelte van de baden in 't kanaal;

En de avonden, te midden van de trouwe dingen,
Met ouders, broers en zusters om het vlammend vuur,
De nachten vol van blijde dagherinneringen,
Wen, wakker, hij de duisters peilde in star getuur.

Een bittre weemoed komt de' ellendige genaken,
Wanneer zijn groot verlangen weg van 't ziekbed staart,
Maar niet dan eindloosheid van grauwe en rosse daken
En wat nooddruftig groen van bladeren ontwaart.

Dan komt de schemering zijn uitzicht overgrijzen;
Hij wendt zich van het raam af met zijn wrakke kracht,
Blikt langs de kamerwand, waar vreemde schaduws rijzen,
En sluit zijn oogen voor den naderenden nacht.

Als eens de hooge vloed der jeugd gaat dalen,
Dan vloeit mijn leven kalm en toch zoo schoon
'Lijk 't water in de Hollandsche kanalen:
Doodstil, maar spieglend lucht en boom en woon.

Dan leef ik in een wit huis, weggedoken
Ter zij van de' allen winden open dijk,
Temidden van de honinglijke roken
Van linden en van rozelaars in prijk.

De kamers groot en laag, en lange gangen,
Waarin de steenen vochtig zijn als mos,
En bieden wien de hitte heeft bevangen
Heraadming als na verre heide een bosch.

Achter den tuin zijn diepe, groene weiden,
Waardoor het staal der slooten lijnrecht snijdt,
En slechts van vogels, die hun wieken breiden
Of wolken een doorzichten schaduw glijdt.

Ik zie den hemel daags in vele verven,
Alle schakeeringen der teerheid, staan,
En sluit, wanneer het land den dag gaat derven,
Mijn luiken niet voor 't loutre licht der maan.

Als dan mijn lijf, het raam—nachtschouw—verlaten,
Gelijk het dorpje in vroege rust verzinkt,
Hoor ik in halven slaap nog hoe een late,
IJzeren hoefslag langs de klinkers klinkt.

Land, waarop eeuwig komt gevochten
De zee, met luid geruisch,
Ik zocht geen vreemde op mijn tochten:
Ik kwam bij u naar huis.

Wel kort lag 'k open voor uw zegen,
Die alom mildlijk spruit,
Zooals uw witgeblaakte wegen
Liggen der zon ten buit.

Maar uw schoon beeld heb 'k meegenomen
Naar verre en grijze woon,
Dat, tot ik vreugdig weer zal komen,
'k Mij zelven troostend toon.

Ik ging door vlakke, groene landen
In 't barre middaglicht;
De werkers zwoegden in die branden
Met neergewend gezicht.

Dan kwam 'k aan witte boerderijen
Omtuind door zwaar geblaart
Van hooge boomen, waar het glijen
Der schaduwen was ter aard.

Het erf af klonken de geluiden
Van ongezien bedrijf,
Die heel den zomermiddag duiden:
Van waakhond 't bits gekijf,

Emmergerink, zwenglen van pomp en
Water in doffen val,
Daarna een holle stap van klompen
In echöenden stal.

Toen door het dorpje: groen-en-witte
Luiken voor huisjes klein,
Waar 'k zag nieuwsgierig-spiênden zitten
Achter half-neer gordijn.

Een lage kerk, een vierkant pleintje,
Een grootre huizenrij,
Een herberg met een loovertentje,
Dan was het dorp voorbij.

Maar verder voerde ik mijn gangen,
De duinen door naar 't strand;
Daar zag 'k de zee, zag 'k mijn verlangen,
Omstoven wind me en zand.

De lage zonne blonk als koper,
De lucht vlamde in het rond,
Van zon tot kust bevloerde een looper
Van licht den golvengrond.

Ik mocht dan even wel staan staren
En langs dit gouden pad
Stille gepeinzen laten varen
Naar andrer landen schat.

Dan keerde ik weer ter oude stede
—Scheemrende in schemering—
En reeds begon de nacht te breeden
Als mij haar wal omving.

Daar dwaalde ik over stille grachten,
De groote huizen langs,
Verjaarde teekens vroegrer krachten,
Prachten niet meer van thans.

Maar niet weemoedig ging het zwerven
Van mijn gedachten rond,
Wijl wat de stad aan kleur moest derven
Ze aan stiller schoon hervond.

Zoo liep ik onder 't loom lantaren-
Schijnsel, wiens zoete gril
Veegt langs den wandelaar der blaren
Schaduw in teer geril.

Tot uit de in nacht verloren toren
Begon het carillon
Met scherpe klanken te doorboren
De stilte, die me omspon.

Dan schreed ik noode naar mijn woning
Voor slaap nog te vervuld
Van vreugde om zóó rijke looning
Als meest een droom slechts duldt.

En als de slaap eindelijk vleugde
Zacht langs mijn stil gelaat,
Bracht zij mij kracht voor nieuwe vreugden
Der nieuwe dageraad.

HERFSTSTORM

Nu vieren alle winden hunne toomen,
De hechte zomerbouw stort steen na steen,
De wereld valt als een oud huis ineen:
Molmzwarte balken kraken van de boomen,

Flarden behang van blaren neder komen;
Een lucht van roet drukt landen, dras als veen,
Gelijk een water breekt door dijken heen
Gaan regenvlagen in geweldge stroomen.

Weldra besneeuwt de winter deze puinen
Van wat den aanval der seizoenen duldde;
Maar alle winter vindt zijn zeker tanen.

Dan treedt de lente in nieuwe aardsche tuinen,
Die langs de dingen glimlacht bleek en gulden
Met een gelaat verteederd door veel tranen.

[25] AAN HET STRAND

Gast van de zon en de zee
Wordt dit mij zeker:
Van uit ongeziene ree
Spoelt het geluk op een breker.

't Komt niet in een donkere menschenboot
Over het water gevaren:
Het nadert met elke golvenstoot,
Het drijft op de brandende baren.

Laat ik nu zijn in 't vuur van zand
Een blij vertoever.
Wie zich niet loutert in dien brand
Wordt immer droever.

Wie al te zeer 't geluk verlangt
En te veel streeft,
Voelt, dat hij boven geheimen hangt
Zoo lang hij leeft.

En de smart van zijn groote hart
Is even wijd
Als van wie nimmer de vreugde tart
En onmachtig lijdt.

Hun is de blijdschap slechts beschoren
Die, zooals ik,
Een wijl het warme zand verkoren
Voor lach en snik.

Daar gloeit uit hemelblauw en kust
Iets op mij aan:
Als ik maar stil en starend rust
Heb ik 't verstaan.

Laat mij dus lang met mijn leden
In de' aardschen brand,
De nacht doet mij wel weer treden
Naar 't menschenland.

Dezen dag drink ik mee
    Uit zeldene beker,
Gast van de zon en de zee,
    Vreugdig en zeker.

Wij zoeken lang
En bang in onzer zielen diep
Of niet, gekooide vogel, riep
Een wondre zang.

Daar moet toch zijn
Een lied, dat heel ons wezen houdt,
En tot een beeld schept, onverflauwd
Van kleur en lijn.

Een lied, dat klinkt
Als van een zilvren snaar 't geween,
Die hangt naar alle winden heen
En altijd zingt;

Dat onze smart
En onze vreugd zóó luide zegt,
Dat het èn vreugde èn smarte legt
In ieders hart.

En peinzend gaan
Wij naar nachtstil geworden woon
En willen woord en zuivren toon
Voor zucht en traan.

Bij 't open raam
Zien wij naar 't wijde licht der maan
En preevlen, waar wij droomend staan,
Een liefste naam.

Maar later vindt
De nacht ons in een star getuur
Naar zieleschijn, wiens witte vuur
Blaakt de oogen blind.

Van buiten spoelt
Het zomerdonker op ons aan,
Wij wilden ach zoo graag verstaan
Wat het bedoelt.

't Suizend lamplicht
Lokt vlinders tot zijn doodend heil,
Hun vlucht vleugt teer, een ampre wijl
Ov'r ons gezicht.

't Papier langs drijft
De roze schaduw onzer hand,
Die, eer een siddring haar vermant,
Wat woorden schrijft;

Schrijft, dan weer poost,
En angstig, machtloos krampt de pen,
Omdat wij moeten zwijgen, wen
Wij voelen 't broost.

En onze gang
Gaat rusteloos de kamer door:
Onz' schaduw wordt en gaat te loor
Op 't vaag behang.

Dan staan wij weer
Voor 't open raam in bang gestaar:
Wij zouden willen dalen naar
Het nachtland neer.

Langs stille straat
De stad verlaten voor het veld,
Waarover ons verlangen snelt
Naar welke baat?

Maar wij zijn loom,
Zoeken de sponde in laat geween
En wenschen van den slaap alleen
Een goeden droom.

"Vandaag nog niet"
— Zoo zeggen wij ons zelf ten troost —
"Wie weet, wanneer de morgen bloost
Vinden wij 't lied."

De morgen komt
Als telken dage blond en pril,
Maar lam geslagen is de wil,
De zang verstomd.

— — — — — —

O, zullen nooit
Wij vinden wegen van gezang,
Waar 't licht van onzen diepsten drang
Stralend langs glooit,

En gouden boort
Door 't venster van wie woordloos lijdt?
—Die wordt verbijsterd en verblijd
Om wat daar gloort.

O moeten steeds
Wij dempen in de nauwe ziel
De stem, die klaagt om wat verviel,
De stem des leeds?

En als de dood
Ons wegvoert uit dit levensland,
Zal niets dan konden van dien brand,
Die vlamde en vlood?

KERKHOF IN EEN OUD STADJE AAN ZEE

Het is zeer stil binnen de lage muren
Van deze alom verlaten, oude tuin.
Het gras deint hoog, waar rappe schaduws schuren,
En de wind buigt de boomen, kruin na kruin.

De gaarde is als met loover volgeschonken,
Dat zwaar-groen golvende muur-over bront.
Een dartle dans van vlugge zonnevonken
Speelt over mulle paân en weeken grond.

Daarboven varen de bewogen luchten
Van dezen winddoorvochten zomerdag.
Van verre komt een nooit-gestild geruchten:
Der zee kort-uitruischende brandingsslag.

En tusschen de wild-woekerende bloemen
Liggen de steenen, een verbroken rij.
Vogels geluiden, blonde bijen zoemen:
Men waant zich nauw den grooten dood nabij.

Slechts weinge kleine, halfverzakte kruisen
Sombren den vreemdeling, die afgedwaald
Van leege stadsstraat peinst, waar stilten ruischen,
Tot hem een weemoed in het harte daalt.

Een weemoed om u, ongekende menschen,
Wier graven hij met vromen voet betreedt,
Waar hij vermoedt uw lijden en uw wenschen,
Want alle leven heeft zijn wensch en leed.

Gij tuurdet lange Zondagnamiddagen
De zon'ge straat langs door een blauwen hor.
Kwam geen verlangen dan uw hart bevragen?
Kreundet gij niet in onderdrukt gemor?

Gij die uw dagen teldet naar het tampen
Der schaardge klok, die brekende uren kloeg,
Was er niets dat, na 't dooven van de lampen,
Met de nachtschaduw om uw hart heen sloeg?

Neen, want vaak traadt gij langs de keien wering,
Waar 't bittre schuim tot aan uw lippen woei.
Gij hebt de zee in iedere schakeering
Gekend, van morgendamp tot avondgloei.

Uw poovre levens hebben wèl geweten
Het grootsche, dat elk leven eêlt en wijdt.
Zoo mochten reeds uw dagen zijn: vergeten,
Zoo zij uw dood: schoone vergetelheid.

Forlorn, the very word is like a bell.
(Keats).

Gij zult me in 't vreemde land wel nooit gedenken,
Ook mij was schier ontgaan uw verre beeld.
Hoe komt dit nu uit jarenschemers wenken,
Zoo wazig als een droom een droom doorspeelt?

Toen 'k nog uw oogen zien, uw stemklank hooren
Vermocht, in 't stille stadje, ons beider woon,
Gingt gij mij reeds, hoe ik ook bad, verloren,
Want elk vond in dit leven ander schoon.

U joeg een wilde drang naar wereldsteden,
Waar 't leven krampt als in een snikkend hart,
En koortsdoorschroeid elk vliedt voor zijn verleden,
Maar in de strikken van het nu verward.

Mij liet het leven stil en peinzend achter
Voor altijd in gedroomde vlucht gestuit.
En 'k tuur, als op een berg een eenzaam wachter,
Over de dalen van 't verleden uit.

Wel kende ook ik dat einderwijd verlangen
Naar tochten over aardes breed gebied,
Als niet één dak onze onrust kan omvangen,
En iedre dageraad ons verder ziet.

Maar ik wist dit: slechts weingen is gegeven,
Weingen van ons, dien iedre schijn verleidt,
Het leven naar zijn schoonsten wil te leven:
De velen raken nooit tot zaligheid.

U beulden de onverzoenlijk-wreede vlagen
Van 's levens bitterheid en barren nood;
Toch zult ge nu zelfs niet uw keus beklagen:
Gij mocht niet anders, waar de droom gebood.

Maar mij zijt gij verloren. Lange stoeten
    Van uren zijn sinds 't scheidingsuur vergaan.
En 'k wensch geen weerzien: als we elkaar ontmoetten
    Zouden we, een vreemde naast een vreemde, staan. —

Hoe eindloos teer klinkt mij dit woord in de ooren,
    Teer als aan middaglucht een ijle maan,
Die broze luiding van geluid: verloren.....
    Is heel dit leven niet verloren gaan?

Weet dan, verslagene maar immer strevende,
    Dat steeds mijn hart de erinnering bewaart:
Mijn vriendschap is U nog als voor een levende,
    Mijn weemoed om U of ge een doode waart.

AAN EEN KLEIN MEISJE

Klein meisje, dat ik vond na zóó lang zwerven,
Mijn twijflend peinzen ziet U droevig aan:
Nog vele liefden moeten in mij sterven
Voordat mijn liefde naar U heen kan gaan.

Steeds loomt een oude koorts mijn moede leden.
Ik heb het vale pad der eenzaamheid
Te vaak onzeker en alleen getreden:
Nóg ben ik niet tot samen gaan bereid.

Wel is mij 't heil-door-U méér dan vermoeden,
Maar ach, de ziel is wankel, zwerfsch het hart,
En hoe we ook naadring van geluk bevroeden,
Een drang is in ons, die dit komen mart.

Ik heug mij nog te diep de wreede tijden,
Wanneer het lente werd in plotsen dooi,
Langs teeren hemel milder zonlicht vleide
En streelsche luchten roken zoet als hooi.

Wat ging ik toen verlangend en verlaten
De lauwe wegen der duffe avondstad.
Van al de menschen in de lichte straten
Was er niet één, die mij iets teeders had.

En hooploos won ik 't vaag-vergrijsde buiten,
Waar langs de velden heen trok de avonddamp.
Ter stad gekeerd zag ik aan vreedge ruiten
Het licht van wie daar zate' om eigen lamp.

Kranke muziek weende langs verre wegen;
Een weemoed pijnde 't hart, dat immer vroeg,
Wanneer een vrouwelach uit een der stegen
Door de avond als een licht tevoorschijn sloeg.

— Toch, déze vreugd was bij dit dwaze dwalen
Altijd de mijne, ofschoon der droefheid leen,
Dat 'k mijn verlangen niet hoefde in te palen,
Maar zenden mocht naar alle droomen heen.

En deze vreugde kan ik nog niet missen:
Gij zijt zoo goed, zoo wijs; verwijt mij niet,
Maar leid door raadselbange duisternissen
Mij naar het doel, dat gij wis lang reeds riedt.

Nog vele liefden moeten in mij sterven,
Die nu als vlammen om mij henen slaan.
Ik zal U nog veel dagen moeten derven
Aleer wij liefdes koelten binnengaan.

Is 't U niets of zegen,
Liefste ach nu zoo vreemd,
Dat mijn hart zijn wegen
Eens naar U nog neemt?

Vele jaren donkren
Deze erinnering —
Geen verleden flonkren
Dat mij ooit verging.

Wat me eens zal behooren
Als een droom, dien 'k bid,
Moet eerst gaan verloren
Voor ik 't gansch bezit.

\+ + +

Angstig was het beiden
Bij den poort der stad.
Dan een plots verblijden:
'k Zag U kome' op 't pad.

Onder vreemde' en verren
Schijn van zomermaan,
Onder lichte sterren
Zijn wij toen gegaan.

Over vale weiden
Hing een lage mist.
Hooge boomen reiden
Tot een vage rist.

Hoofd naar hoofdje neigend,
Wonderlijk bekoord,
Van verrukking zwijgend
Schreden wij toen voort.

Schaarsche liefdesparen
Kruisten onzen droom.
Als geruisch van blaren
Ging dit langs ons, loom.

Dezen avond woog ons
Jeugd te rijp, te zwaar.
Zoele windvleug boog ons,
Streelde 't wuivend haar,

Voerde ons tot elkander,
Twee verloorne' op aard,
Van wie de een slechts de' ander
Tot een have ontwaart.

Maar gelijk een keten
Sleepten wij den druk
Van het donkre weten:
Dit is het geluk.

En wij ginge' en zwegen
In een stillen brand
Langs de grijze wegen
Van het avondland.

Toen in 't klemmend donker
Van een lauwe laan —
Welke streeling wonk er,
Voelden we ons omvaân,

Drong ons schuw te heffen
Mond tot mond, verpuurd
In dit hoogst beseffen:
Dat geen vreugde duurt?

Na die teug genade
Was het àl voorbij.
Langzaam, loom wij traden
Huiswaarts, zij aan zij.

Tegen 't laatste kleuren,
    Dat ter lucht verviel,
Zagen wij zich beuren
    't Scheemrend stadsprofiel.

Moe, maar te bewogen
    Nog voor smarts belaân
Scheden wij, onze oogen
    Dofte een schuchtre traan.

\+ + +

Na veel vreugd, veel smarten,
    Neem deez' late dank:
Uit den brand mijns harten
    Sloegt gij de' eersten sprank.

KORTSTE NACHT

Nu àl dagen lengen hunnen luister
 Wevende in een immer lichter kring,
En de nacht maar is een droom van duister
 Tusschen schemering en schemering,

Op de toppen van den hoogsten zomer,
 Aan het keerpunt van mijn levenstijd,
Wil ik staren, een verloren droomer,
 In de nacht, die langs mij henen glijdt.

Van de verten woeien vage vlagen
 Stemgejoel en dronkene muziek;
Murmlen van geliefden klonk als klagen
 In de veiligheid van schaduws wiek;

Waar der seinen losse lichten hangen
 Dreunden treinen door den zomernacht.
Alles was één trekken en verlangen
 Vol van de onrust, die in 't donker wacht.

En ik bad tot U, mijn lieve leven,
 Dat de tochten van mijn bloed regeert:
Wil mij nooit de dompe vreugde geven
 Van den wijze, die niet meer begeert.

Laat die vlam altijd mijn hart verteeren
 Door wier brand ik droefste dagen duld;
Laat mij hijgen in een fel begeeren,
 Zóó verlangend en zóó onvervuld.

Moge nooit mijn bonzend hart vermanen,
 Voor de dood mijn lichtzieke oogen sluit,
Wat ik meer vrees dan de laatste tranen,
 Wat mij erger dan niet zijn beduidt.

Nog kan ik uit drang en droom verkiezen —
 Om mij hing de nacht zijn klaarste schijn —
Maar verkiezen is het droefst verliezen —
 Morgen reeds zal 't nachten langer zijn.

Er waait een wind van ademend verlangen
Deze eerste zwoele nacht — de dag was kil —
Die streelt de haren, koelt de warme wangen
En dooft het zwakke hart, dat schreien wil.

Want dezen avond lokten mij de winden
Waar bij het koele licht der lentemaan
De ëerste liefdesparen schuw hervinden
De banken langs de schaduwlooze laan.

Daar kusten zaalgen lang als doodsgereeden,
En de avondzoelte alleen niet boog mijn hoofd
Toen ik mij vroeg, herpeinzend het verleden:
Is dit niet àl, wat 'k ooit mij heb beloofd?

Nu ben ik weergekeerd. Het raam is open.
De sterren glanzen aan de diepe lucht.
Maar de gedroomde nacht der blauwe tropen
Lokt mijn gepeins naar zijn begeerd genucht.

Zoo vele jaren heb ik spieglende oogen
Aan 't stille schoon van 't eigen land gewijd;
Nu zoekt mijn droom, aan 't daagsch bestek ontvlogen,
Een andre woon voor de eendre rustloosheid.

O als een wolk te vlieden over zeëen
Naar al de havens van mijn weemoed heen.
O leven aan het hart van vreugde' en weëen
In gloed en eindelooze vlucht alleen.

Waar zal ik eens mijn zoekend zwerven breken
Met tijdelijke rust, die 'k niet geniet,
Om in de geurge lucht der zuiderstreken
Weer te verlangen naar wat ik verliet?

Als dan de snelle schemer is gezonken
Wemelt de nacht van vreemde lichternis.
De als lijven warme duisters roeren, vonken,
Dooven, en 't hart voelt pijn om 't oud gemis.

En aan de kust weeklaagt de eentoonge branding
    Haar hopeloozen zang van ijdelheid
Der daden, van de nooit-bereikte landing,
    Van de eeuwge weerkeer en de rappe tijd. —

Zoo is het hart. Zijn onbegrepen tochten
    Wervlen ons als voos kaf op dorren wind;
Nadat veel zware jaren langs ons vochten
    Keeren we en weenen waar wij droomde' als kind.

[33] BEDE

Mijn droom van dag en nacht, mijn zoetste zonde,
O, kwaamt gij dezen avond voor mij staan,
Uw klemmende armen om mijn hals gebonden,
Uw lippen zilt van een verbeten traan.

Zoo vele jaren moest 'k uw troosten derven,
Want nimmer was ik die ik wilde zijn.
Wees mij nabij voordat mijn jeugd gaat sterven,
Brandend en jong en naakt van elken schijn.

Kom mee, waar 't leven juicht uit luide keelen:
De stilte is ons gevreesd, ach en benijd.
Waar, dan te midden van de vreemde velen,
Zullen wij vinde' een zoo groote eenzaamheid?

Gaan wij waar menschenvolten langs ons zwoegen
Elk in begeertes somber mom verhuld.
Wij die geluk en nimmer vreugde vroegen,
Maar storm van daden en een hart, dat duldt.

Laat ons geringer zijn dan de geringsten,
Derven al wat ons hart eens heeft bemind,
Met iedre nacht niet dan de zuivre winsten,
Die 't bonzend hart aan 't bonzend hart hervindt.

Ja, iedre nacht voordat de schemers korten,
Als mij uw mond tot bloedens heeft gekust,
Wil ik me als in een donkere afgrond storten
In de geheimen van uw warme lust.

Verlaten 't huis, dat davert van de treinen,
Weg van de erinring, die verlamt en bindt,
Zullen wij trede' op plotsling-wijde pleinen,
Waar 't lamplicht siddert als een kille wind.

In 't lage huisje aan 't hart der stad verloren
Zullen wij leven bandeloos en bang,
Wij die niets anders tot ons deel verkoren
Dan drijven naar de tochten onzer drang.

Gij met uw weeken mond en bleeke wangen
En zwarte haren, die in sombre lijn
Laag boven de lustdroomende oogen hangen,
En met uw handen rood haast als een pijn.

Ik met de heugenis aan al die wreede
Schijnstille dagen van gelogen vreê.
Zwaar van de droomen van mijn eenzaamheden,
Droef van een nimmer klacht geworden beê.

Toch zal 'k niet van verleden dagen spreken,
Niet van wat jeugd en zon en schauw mij bood.
Ik wil ééns in een felle daad uitbreken
En leven diep, gedachteloos en groot.

Noch zal uw mond van uw herinring reppen,
Uw kindertijd van armoede en geween:
Droom en herinring zullen wij herscheppen
Wanneer we ons nijgen naar elkander heen.

Nog scheiden ons des nachts peillooze afgronden
En brandt alléén de vlam van elks verlangst.
O laat ons zijn één vluchtge wijl verbonden,
En dan ontwaken in een schreeuw van angst

Om 't onweerhoudbare vergaan der uren,
Om de ouderdom, wiens schaûw ons reeds besmet,
En met in nacht wijd open oogen turen
Naar 't scherpe maanlicht op ons grijze bed.

Aan P.N. van Eyck.

O Rome, dezen dag heb ik uw schoon begrepen,
Uw schoon, dat eeuwig lokt,
Waarheen de ziekste zielen nog hun sterven sleepen
Zonder een woord, dat wrokt.

Doordat mijn droomen, aan een oud verhaal ontstoken,
Mij voerde uit land en dag,
En ik in vreemd gepeins, met de oogen half-geloken,
U, Messalina, zag.

Hoe daaldet gij, verhuld in sombren kap en keuvel
Langs 't schaduwruischend pad
De donkre steilte af van den Palatijnschen heuvel
Ter nachtverstilde stad.

Gij gingt alleen, in U de vlammen, die U brandden,
De stem, die in U kloeg;
Slechts één slavin met U, die in geheven handen
Den toorts der hartstocht droeg.

De vrees voor 't valsch gerucht striemde U met kille pijnen,
Angstbleek was uw gezicht.
Ving daar een spang wat licht? Kaatste een juweel nog schijnen?
Gij trokt uw mantel dicht.

Tot gij dat huis ontwaardet en met klamme handen
En met kloppende keel
Sloegt op de deur, die donkerde voor zóóveel schanden
Op lustdoorwoelde peel.

De wachter, in 't portaal van loomheid neergezonken
Na moeitevollen dag,
Voer steil op uit zijn slaap en kermde, sluimerdronken,
Daar hij zóó schoon U zag.

In 't weifelende licht, dat uit de schaduw bloeide
En uitkringde op de vloer
Stondt gij, kuischer dan zij, wier lippen nimmer gloeiden:
Een keizerlijke hoer.

Ja, keizerlijk: temidden van wie needrig boden
Voor schendig geld en brood
Aan hen, die 's ochtends walgend hunne sponde ontvloden,
De lusten van hun schoot,

Waart gij alleen de vrouw, die kwaamt, door niets gedreven
Op dit verachte pad
Dan door een drift om 't al te omvangen en te geven
Van wat gij 't heerlijkst had.

En velen vonden U, onwaardigen en eêlen.
Gij gaaft gelijkelijk.
Wat deerde 't U, wìen gij van schatten uit moest deelen,
Waaraan gij waart zóó rijk?

Wanneer het morgenlicht traag door de kieren schortte
Gingt gij in groot verdriet,
Omdat de drang, die eens gewend is uit te storten,
Daaraan geen einde ziet.

Zoo deedt gij telken nacht, en telken nacht hervondt gij
Een nieuw-beminde schaar.
De bloemen van hun lust, meer dan een goudkroon, wondt gij
Door uw zwaar-geurend haar. —

Rome, dit is uw beeld. Gij lokt van alle veerten
De droomers naar U toe.
Hun oogen branden strak van koortsende begeerten,
Hun lijf is krank en moe.

Maar zelfs op 't zengend zand der laatste levenskusten
Lofzingt hun veege mond
En noemen zij zich zalig, als hun asch mag rusten
In uw begeerden grond.

Hoor hun verwante stem door allë eeuwen klimmen,
Een onverbroken stroom,
Aanwakkrend elke zielehaard, waarin verglimmen
De vonken van den droom:

"O stad van strale' en gloed, aan alle horizonnen
De droom, die vlamt en duikt,
Laat ons ééns drinken van uw nooit-verdroogde bronnen
Wier water 't leve' ontluikt."

"Gij zijt een brand, een storm, die onze zwakke lusten
Eén meer dan aardsch moment
Meeneemt op uwen tocht; nu kunnen wij ook rusten:
Wij hebben Ū gekend."

"Geen wankel hart moet om ons jeugdig sterven klagen,
Ons oordeel was geen ban.
Het heil des levens is niet in de vele dagen,
Maar in den gloed daarvan."

"En zouden wij één ding nog onzer veegheid wenschen,
Dan ware 't dit alleen:
Een nóg vlijmender koorts, veel wreeder dan der menschen,
Die treden langs ons heen."

"Nu kwijnt de hemel van ons leve' in teerste verven,
Ten disch brak 't laatste glas —
Wij hadden nooit gedacht, dat het gevreesde sterven
Een zoo zacht wonder was."

— — —

Rome, mijn zang heeft uit. Uw schoonheid te beminnen
Is 't wat mijn hart steeds staaft.
Zij eeuwiglijk uw beeld het beeld van die Vorstinne
Wier dorst nooit werd gelaafd.

Aan J.J. de Stoppelaar.

In den nacht voelt men het leven veel sterker,
Omdat er zóóveel leven is gedoofd.
Het is heel stil en koel. Peinzer en werker
Negen ter weeke peul het zware hoofd.

Zij allen die den drukken dag doorsloofden,
In 't zieke licht gebogen naar hun taak,
Stortten zich in den slaap, in de beloofde
Vergetelheid na al te wreede waak.

Reeds was de doovende avond hun genegen:
Hij nam hen bij de rauw-gewerkte hand,
En voerde hen op afgelegen wegen,
Langs oude grachtjes, langs den waterkant,

Naar het plantsoen, waar schaduwen als bronnen
Van koelte ruischen over 't lauwe land.
— Een fijne treurwilg doemt er, blank-besponnen
Met bleek-groen licht, waar een lantaren brandt. —

Zijn loomte maakte nog hun lijf vermoeider;
De schaduw van een lach verving het woord.
Een weemoed, een zacht licht der ziel, ontbloeide er.
Zij schreden langzaam, in een ban, bekoord.

Zijn medelijden leerde hun die kussen,
Die de armen hebben als hun heerlijkst deel:
Eén overgeven, één verzaligd blusschen,
Totdat een snik van lust krampt in de keel.

En toen de maan haar lichtweg had volstegen
— Reinheid van schijn, die teedert en ontroert —
Heeft hij hen zacht, langs betooverde wegen,
Zacht, naar hun lage woningen gevoerd.

Nu schuilen zij onder die vele daken,
Die 't manelicht verzilvert en beschaûwt;
Zij wikklen zich in stiltes koele laken
Totdat de nacht in 't wassend licht verflauwt.

En 't is een vreemd geneucht, eenzaam te dwalen
De straten door bij 't koude lampenlicht.
Niets breekt de rust van die verlaten zalen
Dan een schuw dier, dat langs 't plaveisel schicht.

Maar in de onzichtbaarheid der zwarte stegen
Gist het leven als gekelderde wijn:
Lijven, die hunkren naar elkanders zegen,
Klanken van stemmen, die geen woorden zijn.

Achter de ruiten, achter dichte deuren,
Daar is een schuw rumoeren, een beklemd
Schuifelen, een verheimelijkt gebeuren,
Totdat de slaap ook deze vloeden stremt.

En de eenzame, die door dit onbewuste
Leven als eenig wakend hart heenschrijdt,
Voelt zich bewogen door die vreemde lusten,
Voelt zich verheven door hun zaligheid.

Bij fellen zomertijd vlied ik de vreemde scharen,
Wier schel rumoer en eerbiedlooze ruchtigheid
Door 't onbegrepen schoon van 't Hollandsch landschap waren,
En 't leen der stilten is geschonden en ontwijd.

En aan de koele handen van mijn kalme droomen
Vertrouw ik de aarzeling van mijne zwakke hand:
Zij voeren mij door de uren als langs trage stroomen
Naar wat der weemoed is genegen en verwant.

Temidden van de verre stilten en de weiden,
Door groene singels in een looverkrans omvat,
Ligt, weinig slechts beroerd door 't glijden van de tijden,
Verloren en vergeten, menige oude stad.

Daarboven gaat de trek der nooit-geruste wolken
En spelen zon en wind en lucht hun eeuwig spel.
De menschen, die de kleine woningen bevolken,
Zien hoog-op naar dit schoon, en zij herkennen 't wel.

Elk uur wiekt er een vlucht van hemelwaarts getilde
Tonen den slanken, spitsen klokketoren uit.
Hoor hoe, wanneer dit hoog en puur geluid vertrilde,
Als een veel ijler klok de broze stilte luidt.

Zoo schouwde ik eens een stad: het was na zomerregen
Als uit gebroken lucht een steile zonneval
Schuin neerstaat op het land en grilge schaduws vegen
Over het blikrend dak der kerk, en weide en wal.

Niet anders had ik 't mij gedacht: de straten zonder
Vertier, gebogen in een weifelende lijn,
Een steeds-ruischende sluis, een grachtje met een vlonder,
Dan, op de leege markt, die loome zonneschijn.

O deze vrede van die gevels en die gaarden,
Die maakt, wat ook het leven teistere en verdoff',
Zoo maar zijn droomen deze heugenis bewaarden
Van ieder mensch een hovenier in stiltes hof.

Als langzaam de geluiden van den dag verstillen,
De schemering gelijk een wolk van teerheid breekt,
Ontluiken ongerept en pril dë eeuwge idyllen,
Bij 't eerste schuchtre woord, dat lief tot liefste spreekt.

Ontvlucht aan 't laag vertrek, waar bij den vreê der lampen
't Gezin te zamen zit, zie hoe buurmeisje en buur
Elkaar begroeten, half verhuld in de avonddampen,
Gescheiden door een haag, dichtbij den ouden muur.

Heb ik ooit meer begeerd? Hoe bitter voel ik heden
Mijn dwaasheid, die verkoos de wereld en haar gloed.
Nu weet ik, dat ik ben verstooten uit dit eden,
En eeuwig wat ik heb verspeeld verlangen moet.

Hoe zou mijn arme hart gedoogen,
Dat ik mij wage in de open zaal?
Met bevend lijf en brandende oogen,
Wacht ik in 't schaduwhoog portaal,

Ver van den drom, die dol en dronken
Op bommen en cymbaal rinkinkt,
Ver van der snaren bronstig ronken,
En 't lied, dat zwelt en weer verklinkt.

De bruigom zit op 't hoog gestoelte,
Hij breekt het brood en plengt den wijn
In de effen en gelaten koelte
Van hen, wier vreugden rustig zijn.

En naast hem, schuil in zijden wijlen,
Troont, teer van schuchtre schuldloosheid,
De bruid, wier starende oogen peilen
De heimlijkheden van den tijd.

Maar met het beven van mijn handen
Houd ik, in pijnlijk-felle kramp
— Zoo ver, als waar 'k uit andre landen —
Mijn gouden, nuttelooze lamp.

Die zwierde ik door het zwoele duister,
Maar de olie slonk, de pit versmeult.
Wat deert mij die gedoofde luister?
Geen vlam, die mijne nachten heult.

En die mij slechte en dwaze schelden,
Zij weten niet, wat bitterheid
En wat verlangen in mij welden,
Toen ik die lamp had toebereid.

Maar nu, die gapend-wijde stilte,
— Opeens verstierf het luid refrein —
En langs mijn lijf die klamme kilte,
En aan mijn hart die doodsche pijn.

Ik voel 't — als wou mijn hart zich deelen,
Als drukte een zware hand mijn nek —
De rei van dartele gespelen
Geleidt de bruid naar 't slaapvertrek.

— De stoet dringt weg: met ruw rumoeren
Gaan man en meisje, knaap en vrouw.
Ik huiver van een bang ontroeren,
En duik nog dieper in de schaûw.

Weer waak ik eenzaam in de hallen.
Mijn snikken gaan, gesmoord en heesch,
En 'k voel, hoe zich mijn handen ballen,
Mijn nagels kerven in mijn vleesch.

Nog moet mijn lijf zijn koorts verduren,
— O wreedheid van dit hoog getij! —
Nog schrei ik in de nachtlijke uren,
Nog is mijn bruigom niet nabij.

De rust is van mijn dagen weggenomen
Sinds hij in mijne woning is gekomen
— Waar weet ik niet, in kelder of in schuur —
De kwelgeest, die verstoort elk vredig uur.

Verholen door der avondmisten kruiven
Perst hij het wrange sap der jonge druiven,
Liever dan dat hij mij hun rijpheid gunt,
Of hij verschrikt ter stal het drachtig rund.

Wanneer ik met mijn liefste, hande' in handen
Bij 't vuur zit, waar de harsge blokken branden,
Dan blaast hij op den haard, in arren nijd,
Zoodat de vonken spetten wijd en zijd.

Wel wenschte ik vaak, dien wreeden faun te aanschouwen
Maar niets zag 'k ooit dan, bij het morgendauwen,
Als 'k naarstig in mijn wijngaard bond of groef,
De haastige indruk van zijn scherpen hoef.

Doch nimmer zal 'k dien wensch tot moed belezen:
Het mocht de god der herders, Pan, eens wezen,
Die, al naardat zijn luchtge luim 't bestiert,
Den breidel van zijn zotte lusten viert.

Wie zal den zin dier vele raadsels raden?
Maar de aarde draait, en 't lot spint onze draden.
Als eens het levenslicht mijn oog begaf,
Hoonlacht de faun op mijn begroende graf.

Was het een ijler schauw uit dunner boomenloover?
Een valuwer koleur van het verdorrend land?
Die mij de zege van den herfst verkondde en over
Mijn ziel den dag van zijn doorschenen wolken spant.
Of was 't alleen de lucht, die scherper dan te voren
Een zerpen reuk van mist door zijne koelten weeft,
Nu in die loutere aêm nog eenmaal wordt herboren
De geur van de aard', die stil naar haar versterven leeft?
Neen, mijn verlangen kan in deze herfst niet rusten;
Der wingerd bladeren zijn rood als wijn en bloed:
Wijn, die het hart opvoert tot eindelooze lusten,
En bloed, de purpren zoen, die alle zonden boet.
En nimmer was die droom in mij zoo warm en levend,
Die streeft naar lust en zoen, die haakt naar toorts en asch, —
Die koorts als van wie leegt, al-nemend en al-gevend
Met de oogen naar den dood gericht, het laatste glas.
En als ik waak en staar in de bestarde nachten
Hoe zwelt mijn hart naar heel die open wereld uit.
Maar aan het deinzende eind van die gedroomde prachten
Weet het den schaduwval, die alle leven sluit.
O, dat onrustig bloed, dat klopt aan polse' en slapen,
En o die golf van 't donker, die mij spoelde en nam.
Ik kan niet, déze nacht, mij nederlegge' en slapen:
De dood brandt in mij als een lichtelooze vlam.

De jaren gingen. Van uw zwerfsche tochten
Zijt gij gekeerd naar den gewenden kring,
En vondt de winst van al die daden zochten:
Na korte daad een lange erinnering.

En ik? Een bitterheid bekruipt mijn peinzen
Als ik mij vraag: — en 't martlend antwoord vind —
Waarmee 'k der uren rustelooze deinzen
Vervulde, — ik, die zóó 't leven heb bemind.

De jaren gingen; o, hoe zonder vlagen,
Hoe zonder heil, dat ik in stormen won.
Weer voor het kerkervenster van mijn dagen
Rijst Hollands bleeke en teere lentezon.

En hunkrend staar ik langs nog dorre landen,
En snuif den weemoed van den voorjaarswind.
Mijn brandende oogen nijgen naar mijn handen,
Mijn hart is luid, een oude droom begint.

Een droom van zwerven naar de gunst der tijden,
Van vlotten naar de drift der dagenstroom,
Ver van dit kwijnen zonder vreugde of lijden,
Aan 't hart des levens, zonder boei en toom.

Hoe vele lenten zal ik 'dus nog zwerven
Met de onvervuldheid in het grensloos hart,
En dezen angst: dat eens mijn jeugd zal sterven,
Voordat de vreugd der rustgen mij gewerd.

Maar gij, mijn vriend? Wat brachten u de jaren?
Hebt ge op de hoogten van uw droom geleefd?
Zijt gij gekeerd met reeds vergrijsde haren,
En in uw stem iets, dat voor altijd beeft?

Nog zag 'k U niet, maar gij zult mijwaarts komen;
'k Zal U gemoeten op het leege plein,
Waar dunne en looverlooze lenteboomen
Zwart staan en vocht in zilvren zonneschijn.

Een schijn van vrede zal rondom ons wezen,
Alsof de laatste droom in ons verkween,
Omdat wij beiden diep in 't harte vreezen
Dat onze pijn zou breken in geween.

Zijn dit dan àl des rijken levens loonen?
Moet mijn het lot zijn van zoo menig mensch:
Verloren in een kleine stad te wonen,
Voor eeuwig ver van zijn begeerdsten wensch.

Die voelt een weedom langs zijn woning ranken,
Als 't carillon de rust der nacht verdeelt,
En met het wisselkoor van stilte en klanken
Den droom van zijn verlangend hart doorspeelt.

O laat mij, nu nog niet, deze' angst gelooven,
Die grijpt me als handen aan de dorre keel.
Ik ga en fluister in te ontluiken hoven:
O aarde, o leven, is dan dit mijn deel — —

DE JONGGESTORVEN DICHTER

Sit levis illi terra.

Een voorjaarsdag van wind- en zonnespelen
En wolken stormend langs 't verscheurde blauw,
Waaruit het land langs vreemde schijnen gelen;
Als 't kil in schaûw is, maar in zon reeds lauw —

Toen toog hij uit in 't bootje, storm-bevlogen;
De wind floot in de rieten langs den stroom.
Hij zat aan 't roer, gelukkig en bewogen,
Alsof hij voer naar een beloofden droom.

De dag verstreek. De wolken bleven jachten.
De wind floot immer nog door 't suizend riet.
De schemer kwam 't vervagend land omnachten.
Men tuurde in 't duister uit: hij keerde niet.

Was het de kracht des winds, de macht der golven?
Hij zelf heeft wel zijn sterven niet gewild.
Maar toen de koele stroomen hem bedolven
Heeft geen verzet zijn brekend hart doortrild.

Want in hem leefde een drang, als in ons allen,
Die staêg in daden om verlossing schreit,
En, als weerstrevinge' alzijds ons omvallen,
Niet minder brandt, maar nu den dood gewijd.

Dien vlood hij niet, toen hij zijn beeld zag dagen;
Het lokte hem met een bekende stem —
Midden in 't voorjaar lag hij daar, verslagen,
En al de droomen in zijn hart met hem.

O aarde, moeder, spreid hem zacht en teeder
Een bed van vochte zoden en van schaûw.
Niet zwaarder dan de schaduw van een veder
Wege op zijn jonge lijf uw wicht, uw rouw.

Want hij was een van die rampzaalge velen,
Die krampen in de grens van hun bestaan,
Om wie de nevelen zich nergens deelen,
Wier paden nimmer naar hun droomen gaan.

Gij gaaft de donkers hun om te bewonen,
Tranen, die loutrend wel, maar bitter zijn.
Toch, hoe ze ook klaagden om hun poovre loonen,
Geen die naar u niet riep van uit zijn pijn.

Want, moeder, zij beminden u: de koelte
Van uwe waatren en uw welig loof;
De vreugde om maneschijn of zonnezwoelte;
De oogstdroom, dicht aan uw hart, op warme schoof;

De schoonheid uwer paden na den regen,
Als in de plassen 't blauw weerspiegeld ligt,
Alsof de menschen waden door de wegen
Des hemels met een stralend aangezicht;

Den brand van uwe steden, waar die slorpen
De levens naar de kilten van hun schijn,
En de vergeten weemoed van uw dorpen,
Wier huizen hurken om een stil marktplein —

En andren waren er, wier stemmen spraken
Met een bewogen en een schoon geluid
Daarvan, in zangen, die hun droomen slaken, —
Niet zij: gij doofdet zacht de vlam huns harten uit.

Zoo was ook hij een. Toen zijn zinkende oogen
Braken, 't water zijn reutlende aêm verdreef,
Heeft slechts een pijn zijn zwijmend brein doorvlogen:
Dat nu de droom zijns harten woordloos bleef.

— Nu is het herfst, en gaat de tooi verglimmen,
Die nog als laatste om de aardsche dingen lag.
Mijn peinzen drijft naar dood en verre kimmen,
En ik gedenk hem, dien ik nimmer zag.

Ik vind geen rust meer bij den vreê der lampen,
Mijn hart is vol en droef in 't nachtgeruisch.
Maant mij zijn schim in de onbestendge dampen,
Die sluieren en weven om mijn huis?

Mijn arme zuster uit de donkre stegen,
Die kwijnt en in uw kwijnen schoon nog zijt,
U was het felle leven niet genegen,
Maar nochtans vindt de dood u niet bereid.

Uw lot is dat der bloemen, die verfletsen
Laag voor uw huisje op het vermolmd kozijn,
Die al de schaduws met hun kilten kwetsen,
Zelfs bij den blakerendsten zonneschijn.

Gij zijt me een beeld van allen, wien het lijden
De schaarsche zegen van 't geluk verbiedt.
Een machtloos mededoogen moge glijden
Naar u op de arme woorden van dit lied. —

Het is een herfstdag, die zijn matte tinten
Om de vernevelende landen legt,
En op den valen grond de bleeke linten
Van zonnelicht en schaduws samenvlecht.

Nu ligt gij wel in 't schamel bed te staren,
En smeekt der zon, misschien een laatste maal,
Voor uw ook nu nog onverdofte haren
Een schuwe weldaad, een verdwaalde straal.

En zie, voor 't schemert glijdt op uwe bede
Een zonnestraal in 't kil en domp vertrek.
O, dat ontroerende gebaar, waarmede
Ge uw smalle polsen schikt op 't grijze dek.

Dan, met den avond, als de lijnen dooven,
De schaduw 't laag vertrek allengs verheert,
Komt een droef beeld uw denken langs geschoven,
Van vreugd, die eer ze u vond reeds is gekeerd.

Gij peinst, en zucht — niet om den vreugd der luiden,
Niet om den leegen schal van 't rinklend feest,
Maar om het heil van de verkoren bruiden,
En al wat nimmer is uw deel geweest.

Gij peinst: ''Nu is het herfst en zwoel en avond,
En die den zomer vierden in een kring
Van liefde komen eens nog saam, zich lavend
Aan wat ontwelt uit zaalge erinnering.

Zij schrijden langzaam in den nacht der boomen,
Waar men de sterren reeds door 't loover ziet,
Naar de eindlijke overgave zonder schroomen,
Want winter dreigt en dood aan 't zwart verschiet.

O donkre lijven, warme monden, harten
Van gloed, woorden in lusten uitgehijgd —
Het is de bitterste van al mijn smarten,
Dat voor uw heil mijn ziel ten doode nijgt.''

Dan weent ge, tot de nachtwind door uw ramen
Aanvliegt, dezelfde die mijn slapen koelt,
En voert mijn droomen met uw droomen samen,
En heeft een eendre wonde ons blootgewoeld.

Mijn medelijden heeft, déez' dag, gezeten
Ter sponde, waar ge uw veege leven kort.
Ik zal uw beeld wel morgen weer vergeten:
Een dag is maar een bloem, die welkt en dort.

Hij vond mij in de hoven
Omtrent den rozenhaag;
Rees me als een zon te boven,
En ik lag arm en laag.
Hij sprak de wondre woorden
Die mijn verzet bekoorden.
De vreugd van de verhoorden
Klonk uit zijn zachte vraag.

Vluchtte ik? — hij nam mijn handen...
Als vogels voor den nacht
Vermoeid van zonnebranden,
Wien 't dichte loover wacht
— Zij schikken dons en veder
In 't mossen nestje neder —
Zoo borg ik, droef en teeder,
Mijn rafels aan zijn pracht.

Hij voerde mij de wegen,
Waar stilte en schaduw zijn;
Dan, wees mij welgenegen,
Paleis, park en fontein.
Mijn wangen gloeiden warmer
Toen ik het vorstlijk marmer
Betrad en wist mij armer
Dan ooit op 't weidsche plein.

'k Zat hem ter slinkerzijde
Op 't vreemde en hooge feest,
Dan schuchtere en dan blijde
Als wie zijn vreugde vreest.
Zijn rechterhand hief zeker
En trots den zilvren beker,
Maar hoeveel teerder, weeker,
Lag de andere om mijn leest.

Hij spreidde mij beneden
De voeten 't zwaar tapeet,
Maar lei niet om mijn leden
't Scharlaken koningskleed,
Noch deed aan 't lijf mij vuren
De vonkende paruren.
"Niets deed mijn schoon zoo duren
Als wat het tooide en sleet."

Toen, daar wij 's avonds staarden
Over den breeden stroom
In geurge en zwoele gaarden
Hervond mij de oude droom.
Er heeft een stem geheven
Een lied, welks klanken beven
Uit oorsprongen van leven.
Ik werd bedroefd en vroom.

Het uur werd stiller, later;
De laatste klank vervloot.
Toen golfde 't donkre water:
Voorbij ons dreef een boot.
Nu zwéég de schipper, staarde
Langs droom en stroom en aarde,
Zwart voor de lucht, die klaarde
Van 't doovende avondrood.

Mij vloeide een jeugd te binnen
Op dat vergeten lied.
Het was een vaag bezinnen
Van al wat ik verliet.
Want mijn verloren leven
Houdt mij het hart omweven
Als nevels, die wel beven,
Scheuren — maar wijken niet.

— Hoe 'k smeekte aan hooge deuren
Om norsch-gegeven korst;
Ter bron de kruik ging beuren
Tot heul voor stof en dorst;
En hoe bij nacht wij lagen
In schaduw van de wagen,
Als 't vuur in rosse vlagen
Langs 't kamp der zwervers borst.

Maar ook het zoet gefluister
Met dien ik heb bemind,
Schuw, tusschen dag en duister,
— Wij, haast nog kind en kind —
Toen onze warme monden
Voor 't eerst elkander vonden
Gebannen door twee zonden:
Schaduw en avondwind. —

Wel lag ik in zijn armen,
Dien heelen zomernacht,
Maar met zacht, hulploos kermen:
Offer, dat 't altaar wacht.
Hij kuste en nam me en smeekte,
Dat niet mijn weenen leekte —
Mijn mond verdorde en bleekte,
En gloeide van een klacht.

In mist en morgenkilte
Sloop ik het zijpoortje uit.
Er woei een frissche zilte,
Er werd een vogel luid,
Er lag een wijde zegen
Van vrijheid langs de wegen.
Ik ging de winden tegen
Als een verwachte bruid.

HET BROOD

Hij die de brooden snijdt aan blanke sneden,
Vol aandacht, en ze in liefde reikt aan haar,
Die aan zijn tafel, needrig en tevreden,
De gaven aanneemt met een stil gebaar,

Hij hongert naar volkomene bevrijding
Van wat de ziel meer nog dan 't lichaam deert,
En voelt, dat nu een vrede en teedre wijding
Op lichte vleugels langs zijn droomen scheert.

Zijn oogen dwalen langs de stille dingen,
Die staan ten disch in de oude regelmaat.
Hij voelt zich leven van herinneringen,
Wier warme bloedstroom hem door 't harte gaat.

Hij peinst, ontroerd, aan 't ongemeten koren,
Wier gouden vloed onze aarde mild bestroomt,
Aan de' arbeid van de maaiers in de voren,
Die het verwint en binnen schuren toomt;

Aan 't werk der bakkers bij de blakende oven,
Des nachts, als 't buiten koel is en verstild:
Zij smakken 't deeg neer, meel komt opgestoven,
En hooren, hoe de eentoonge krekel trilt.

Hij neemt van heel den zegen dezer aarde
Een deel — hoe klein! maar onvervreemdbaar 't zijn,
En houdt zichzelf van meer noch minder waarde
Dan al wat leeft onder den zonneschijn.

En o, dat hij nu nimmermeer vergete
De broederschap, die in elk wezen school —
Hij glimlacht, en hij weet bij iedre bete
Zijn tijdlijkheid gevoed door dit symbool.

Geenzijds der dagen en hun bonten luister,
Wier volheid wentelt in het open licht
Is een gebied van schaduwen en duister
Waar alles uitdeint wat zich ginds opricht.

En tusschen beiden gaat ons korte leven.
De dagen dwingen ons in 't luid vertier,
Maar met den schemer boodschapt ons een beven
In 't hart: De schaduw valt. Uw rijk is hier.

Dan dwalen peinzend wij langs stille kaden,
Waar de avonddamp de steenen van beslaat,
Met de belofte van een droom beladen,
Die als een dauw ons langs de slapen gaat.

Wij zien alom de schemer dichter worden,
Zij groeit en rijpt en ruischt, een donkere oogst.
De huizen en de boomen zich omgorden
Met duister, dat hun deerlijke armoe troost.

Het zwarte water deint in zwakke rimpels,
Murmelend alsof een geheim u riep.
En de lantarens ontplooien hun wimpels
Van weerschijn in het kabbelende diep.

En langs der weinge wandelaars gelaten
Speelt schaduw, slagschaduw en weifle schijn
Zoo teeder dat zij, rein van alle haten,
Als van beminden en vertrouwden zijn.

Er spoelt een golf van deernis over de aarde,
De harten raken vlot en drijven mee,
En deinen, nu de storm des daags bedaarde,
Op nacht en stilte, een eindelooze zee.

Zij zijn bereid en stil, zij wachten 't wonder,
En vinden 't: de een in kus en liefdetaal,
De ander in droomend staren naar 't bizonder
Zuivere glanzen van een manestraal.

En tot de dageraad langs bleeke wegen
Den hemel wint en de geruchten wekt,
Is er verteedering en warm bewegen
Van leven, dat naar zijnen oorsprong trekt.

Lentewind, uw volle vlagen
Waaien wild in luide strooken,
Warmer dan de stille dagen
Voor de dooi was aangebroken.

't Ruischt en tikt van alle goten,
Van de naakte, zwarte takken.
In de weeke, sneeuwbesloten
Wegen smelten donkre vakken.

En gij stormt een verscher hopen
In de harten, die verdoften.
Nu zijn alle volgeloopen
Van uw zwellende beloften.

Nog laat gij niet af van geven,
En zij weten 't, de onvervulden.
Gij brengt ongeteugeld leven
Aan wie traag den winter duldden.

Lentewind, in later jaren
Zal uw roepstem mij weer vinden,
Maar die klank zal mij vervaren,
Waar mij stilte en grijsheid binden.

Dan hurk ik voor 't haardvuur neder,
Jammerlijk ineengedoken,
Starend hoe de sintels neder-
vallen, doovend en gebroken.

Vlijmend zal uw kouter klieven
Door mijn pijnende gedachten,
Want daarbuiten weet 'k gelieven
In d' onstuimigste der nachten.

En zij kussen, zij omarmen,
Scheppen leven, dorsten, drinken.
Roerloos zit ik, zonder karmen,
En ik voel mij sterven, zinken.

Lentewind, die dronknen dragen
't Leven tot de verste scharen.
Laat mijn wankle kleinmoed klagen —
Waai en storm door alle jaren.

Die de landouwen aan de kust bewonen
Zien hoe de wisseling van elk getij,
Waar ze in de volheid dezer wereld troonen,
Schoon en verscheiden trekt aan 't oog voorbij.

Voor de verzaliging van hun gepeinzen
Wordt heel het herfstland een verlucht tooneel:
Hier zien zij zonverwonnen misten deinzen,
Ginds branden bosschen rood en bruin en geel.

Met volle teugen mogen zij indrinken
De zerpe geur van blaren, die vergaan
En nevels, die nu dichten, dan weer slinken,
Terwijl zij schrijden door een vochte laan.

Ons die dit eiland tot een deel verkozen
Gewerd van die beminde teekens geen.
Wij zien alleen de zon wat rooder blozen,
Haar licht verkoopren door de zeemist heen.

En als wij naar de kromme boomen staren,
Wier groei in de eeuwig-zilte wind verschraalt,
Dan weten we aan de weinigheid der blaren,
Dat ook voor ons de zomer is gedaald.

Maar, hand in hand, aanschouwen wij gelaten
Het onweerhoudbaar leven, dat verstroomt.
Hoe anders, lief, die 't zwerven mij deed haten,
Heb ik mij vroeger 't stervensuur gedroomd.

Ik dacht mij, na het fonkelvuur der wenschen,
Na 't sintlen van de daad tot asch en rook,
Toch in de warme makkerschap der menschen
Te beiden 't uur, waarop de dood ontlook.

Zoolang mij 't leven nog niet had verlaten
Zou 't ruischen van zijn stormen om mij zijn;
Een bundel laatste zon zou 't stof der stráten
Doen weemlen door een kier van 't neer gordijn.

Hoe anders dan ons droomen, onze lusten,
Bestiert het lot den dool van wel en wee:
Mijn graf zal zijn aan deze barre kusten,
Bij de ongeruste en grijze brandingszee.

En als ge u voor mijn doodsbed stort in klagen
Zij zóó de klacht, waarmee gij mij beschreit:
Schuim, dat uit de afgrond worstelt naar het dagen,
Door wind geteisterd en oneindigheid.

Wanneer de late herfststorm in de steden
Zijn donkere verschrikkingen begint,
En de arme menschen sidderen beneden
De teistrende aanvlucht van de barre wind,

Dan is 't één krampen van geschonden leven,
Welks wonden bloeden in een wreed vertoon,
Terwijl de menschen loopen als gedreven
Door de geboden van een wilde hoon.

Hij jaagt hen uit, de storm, waar 't licht der straten
Nog killer is dan zijn ontboeid geweld.
Hij boet zijn lust aan allen, die, verlaten
Van vreugde, dwalen, moede en onverzeld.

Soms striemt zijn geesel wel twee hopeloozen
Te zamen, waar een schaduw veilig schijnt
Voor hen, die boven 't ijdel woelen koozen
De teederheid, die week maakt en verreint.

Doch dan gevoelen ze: ook dít niet, en scheiden.
In droefheid eindigt wat in hoop begon.
En voor zich uit zien zij het lange lijden,
De dorre dagen en de nieuwe zon.

Zij sleepen moeizaam door de zware nachten
Al wat hun hart verbeidt, hun droom belijdt —
Zij, de berooiden, die in 't donker wachten
Op 't flitsen der beloofde zaligheid.

Zij gaan, ontelbre huiverende stoeten,
Door de onafwendbaarheid des doods gemaand,
Wier luide woorden en gelach begroeten
't Geluk, het heil dat elk bij de' ander waant.

Maar diep in 't hart heeft ieder meegedragen
Den weerklank van een hemelwijd accoord,
Dat meeruischt met de langgerekte vlagen.
Een stem begon, zwol aan en is verhoord:

De groote stem der luidbevolkte steden,
Die spreekt van meer dan vreugde en meer dan leed,
Tot hem, in wien zich 't leven gaat verbreeden,
En die om grooter droom zichzelf vergeet.

En ik beken mij een van deze menschen,
Van dit geslacht, dat doolt en lacht en lijdt,
Geknot, vernederd in zijn liefste wenschen,
En toch zoo brandende van zaligheid.

[49] VOGELVRIJ

Van hun hof en haard verstooten,
Vogelweerloos, vogelvrij,
Zoek ik nadere genooten
Langs het pad van hil en hei.

En ik vind ze en ik bemin ze
In struweel en woud en poel.
De oude raadsels, ik bezin ze,
Maar met ander, beter doel.

't Ruischt van ongeziene vlogels
Boven mijn verbannen hoofd.
Zijn het zielen, zijn het vogels,
Wien meer vrijheid werd beloofd?

Ach, nog ben ik zeer gebonden
Aan der menschen traag bedrijf;
Al hun aardschheid, al hun zonden
Draag ik mee in 't loome lijf.

Uit hun lage en donkre woonen,
Waar de lust tot angst verkeert,
Bleef mij nog een laatste honen
Van het leven, dat regeert.

Maar mijn wezen wordt al lichter,
Vrijer klopt mij 't warme bloed.
Nu ben 'k los van elken richter,
Los van zorg om ziel en goed.

Als me, in schaduw laf verstoken,
Eens het mes des moordnaars velt,
Wordt de laatste band gebroken
Door de bloedstroom, die me ontwelt.

't Is lente en avond. 'k Staar in 't stijgend donker,
Waardoor een geur en een verlangen glijdt.
In lucht en ziel vergaat de laatste flonker
Des daags in schaduwen en teederheid.

Ik denk aan U, dichters, wier groote namen
Het hart als zijn verkoren schat bewaart,
Werwaarts 't verlangen gaat van al de eenzamen,
Wanneer het verder dan hun einder staart.

Gij hadt in 't felle spel der heete dagen
Van liefde en lust, van zang en daad uw deel.
Nog waken 's nachts de harten door uw klagen,
Nog ruischen onze duisters van uw veêl.

Maar gij zijt met uw oorsprongen vergaderd.
Uw stof kreitst rustloos onder 't rustloos stof,
Uw ziel is tot die donkre bron genaderd,
Die bij de wortels welt van de' aardschen hof.

O sterke heerschers boven bonte droomen,
Brandende harten in dit lage land,
Gij hebt de schoone wereld driest genomen
En ze in de vlammen van uw droom verbrand.

Uw geest verdreef U uit de koele dalen,
Zijn toorts, die stijgende steeds verder wijst,
Zijn zwaard, dat hem slaat wiens verlangens dralen,
Wiens mijmring vaak de jaren opwaarts reist.

Nu, needrig van berouw, bepeins 'k de dagen,
Die ge eindeloos verlangend hebt doorstreefd.
En uit mijn peinzen stijgt een angstig vragen:
Hebben wij allen niet verkeerd geleefd?

De fonkelende buit der zegetochten,
De koene droom, die land en lucht bespant —
Al wat wij op den giergen dag bevóchten,
Het vloeit als water en het stuift als zand.

Zóó wil ons 't leven: rustig noch tevreden,
Maar fel verlangend bínnen 't nauw bestaan,
Gelijk die twee, die met langzame schreden
Voorbij den lichtkring der lantaren gaan.

De bloemkelk van haar hoofd neigt tot hem over,
Zwaar van den avonddauw der vredigheid.
Dan treden ze uit het licht in 't vage loover;
Zij worden beiden door één droom geleid.

Dezelfde droom, die 't draven en het roepen
Der menschen tempert in zijn grijze kring,
Terwijl de kindren op de lage stoepen
Heel zachtjes zingen in de schemering.

O wijze vrede, wier begeerd beloven
Gelijk een koelte door het duistren gaat,
Gij zijgt in mij, terwijl de lucht daarboven
Donker omheen de lichtre sterren staat.

Zij schreden weenend tusschen 't warme graan,
Elk in de tochten van zijn hart verloren.
En er was niets omheen hun bang bestaan
Dan droefenis en 't ruischen van het koren.

Toen stegen woorden naar haar dorre mond,
Warm als de klop der bloedstroom aan haar slapen.
Zij wist zich overwonnen en gewond
En wilde 't laatste van zijn liefde rapen.

En voor zijn weemoed leefde en blaakte elk beeld:
Haar stille jeugd, in de eigen schaûw ontloken;
De lange winters als zij, vlamomspeeld,
Naast de oude moeder zat ter haard gedoken.

Dan, op een zomeravond, bij de wel
Zijn komst; de lust die beider hart bekoorde
En bond, totdat in wazig stralenspel
Een spitse maan door dunne wolken gloorde.

— Zij stonden stil, diep-aadmend, aan den rand
Van de' akker, wachtend wie 't eerst scheiden wilde,
En staarden langs het verre, vlakke land
Naar de' einder, die in 't zonlicht dampte en trilde.

Hij had voor heel zijn droom slechts één gebaar
Langs 't daaglijksch uitzicht naar het onbekende.
Maar zij begreep opeens en pijnlijk-klaar
Wat zich in hem weg van haar liefde wendde:

Het pooplend hart, bij de aanvang van de reis,
Naar de eerste nachtwake onder vreemde daken,
Wanneer voor 't open venster, spokig-grijs,
De boomen wondere geruchten maken.

Ze scheidden... zagen niet elkander aan.
Zij keerde weenend langs het pad door 't koren,
Hij vond weer de eenzaamheid van zijn bestaan,
En beiden gingen voor hun heil verloren.

O wereld, eindelooze mooglijkheden,
Met welk een duizelende onstuimigheid
Heb ik me aan 't hart gestort van uwe steden,
Me aan de open vrijheid, uw gebied, gewijd.

Waar mij de verten van uw wegen voerden —
Ik heb me in 't schuimen van uw lust gebaad,
Nooit met de vlakke vreê der onberoerden
Wier droom niet verder dan hun heden gaat.

En altijd bond mij weer een nieuw bekoren:
Hier, een wit huisje tusschen golvend graan;
Ginds, een oud stadje om een verweerde toren;
Een vliet, waarlangs de trage schepen gaan.

Toch, meest van al heb ik uw zin gewonnen,
Niet uit het stille schoon van woon en land,
Maar waar de daden van de menschen bronnen,
En liefde hart aan hart te zamen brandt.

Dan, nimmer week van mij dat ééne vragen:
Waar ligt mijn eindelijk geluk bereid?
En de eeuwge droomen togen, en de dagen....
Toen vond het mij, opeens en onverbeid.

Opeens. Het leven heeft voor mij verkoren,
Het goede leven, dat, gerecht en mild,
Eerder noch later dan het is beschoren
Het wilde walen onzer droomen stilt.

De zomeravond was al diep gezonken
Tusschen de hooge huizen van de stad.
De schaduw spon haar teederheid, doorblonken
Van tooverige schijnen, langs mijn pad.

Ik hoorde stemmen lachen, klanken beven
Van lust, die niet eer dan deze aarde dooft.
De onsterfelijke volheid van te leven
Steeg me als een dronkenschap naar 't duizlend hoofd.

En, waar een steeg haar beek van ruischend duister
Doet glijden in den woelgen stroom der straat,
Daar flitste in 't spel van schaduwen en luister
De glimlach van een blank en teer gelaat.

Toen sloeg de vloed der liefde over mij henen,
Kolkte en stuwde zich op, schuimend en steil,
Maar viel dan neer tot stilte, lichtdoorschenen,
En liet mij gloeiend van het nieuwe heil.

Langs donkre huizen, en stille gezichten
Van menschen, langs het luwen van den nacht,
In droomen, gonzende van wordend dichten,
Ben ik gegaan tot waar me uw wonder wacht,

Tot waar uw weldaden zich mijwaarts neigen,
Leven, o hartslag van dit kort bestaan:
Willig verwonnen, onverbreekbaar eigen,
Hang ik de slippen van uw waden aan.

ANGST

De roes der vorige geslachten
Was het ontvluchten aan den schrik
Van wie in 't leven niets meer wachten
Dan slechts de gift van 't oogenblik.

Daar schalde een lach, daar klonk een beker
Men feestte in 't aanzicht van den dood.
En bij het dagen werd de wreker
Verbeid, de donkere genoot.

Als ík de volheid en den flonker
Van 't leven voor mijn hart begeer
Dan is het niet, opdat ik 't donker
Van mijn beängste droomen weer'.

Dan is het niet om te vergeten
Wat onder 't spel der dagen is:
De oneindge schoot van 't nooit te weten
Ons wiegende geheimenis.

Maar van der aarde laatste veerte
Komt naar mijn stilte een droom en lokt.
Dan zwelt mijn siddrende begeerte
Tot de angst, waarvan mijn adem stokt.

Angst — voor den dood niet, maar voor 't leven,
Welks duizling mij langs de afgrond leidt;
Angst, dat dit hart mij zal begeven
Vermand door zulk een heerlijkheid.

[54] LOIN D'EUX

Zij die de wreedheid van het leven lijden
In het gedruisch gevangen der fabriek,
Die me om gewaand geluk misschien benijden,
Gaan niet als ik zóó van dit leven ziek.

Zij vinden, na de dagelijksche dingen,
De bontheid van de vreugden langs de straat,
De liefde in 't luwen van de schemeringen,
Die hen verteedert en verzadigd laat.

Ik ga den tragen gang der eendre dagen
Langs hen, wier leven mijn bestaan doorweeft,
En niemand, die zijn hart neigt naar het vragen,
Wat in mij hunkert en naar vrijheid streeft.

Geen, wiens verwantschap tot mijn droom kan reiken.
Want ik ben wars van deze middelmaat
Van vreugde en leed: zóózeer elkaars gelijken,
Dat ik ze als dagelijksche laagheid haat.

Maar soms, wanneer ik neder ben gezeten
Met hen, wier woorden gaan, wier lachen klinkt,
Tevreden met wat hun werd toegemeten —
Dan is het mij, of alles mij ontzinkt.

Dan suist het om me, en duistren de gelaten,
Dan trekt een floers voorbij het lampenlicht.
Nog hoor ik wel de monden lachen, praten,
Maar van heel ver, niet meer tot mij gericht.

En een begeerte grijpt mij om te vluchten
De worgende engheid uit van dit bestaan;
't Leven te vieren, en, na veel genuchten,
In zijn schallenden stroom ten onder gaan.

Even — dan dragen mij weer de oude gronden;
Waar ik mij zonder lust hervind of pijn.
Ik weet mij onderworpen en gebonden,
En kan weer met en zooals allen zijn.

De paarse lucht, die 't sneeuwen noô weerhoudt —
't IJzige snerpen van den guren wind —
Hoe is de dag zoo bitter en zoo koud:
Het is de lange winter, die begint.

De winter, die de zwervenden verjaagt,
Gelijk een wervelwind de losse blaên.
Hun heeft de vrijheid allermeest behaagd:
Nu moeten zij de kille wegen gaan.

Voorbij ging weer een zomer, weer een tijd
Van lichte harten en pril avontuur:
Dagen aan tochten in de zon gewijd,
En zaalge nachtwake' om een sprokkelvuur.

Een woonwagen trekt langs mij, oud en wrak;
Een groene kist op krakend onderstel;
Beneden schommelt rommel in een bak;
Aan 't haâm van 't paard tinkt nog één heesche bel.

Achter de wagen hobbelt, vastgesnoerd,
Een karretje met biezen, geel en glad,
Waarnevens, rillend als de wind zich roert,
De sjoofle man loopt, die de stoelen mat.

Door 't nauwe venster blikt men in de woon.
Daar dringen vele menschen bij elkaar;
Daar zitten vrouwen, haveloos en schoon,
En kleine kinderen met warrig haar.

Een stompje kaars verwalmt wat rookig licht,
En 't is een wonder spel van schijn en schauw
Langs jong begeerig of droef oud gezicht
Van rijpend meisje en afgeleefde vrouw.

Zoo volgen vier, vijf wagens. Dan, voorop,
Agenten, streng in uniform en helm,
Wier sterke hand en pratte, botte kop
Den burger veilgen voor dievegge en schelm.

Zij eskorteeren de arme, schaamle troep
Tot waar de grenspaal der gemeente staat
En, van gezag bewust, hun barsche roep
Aan andren het geleiden overlaat.

En weder gaat het verder, tot geen schamp
Van zonnerood meer 't somber Westen vlekt,
En huiverkil de wolkende avonddamp
Manshoog over de stoppelvelden trekt.

Dan wordt er halt gemaakt. Men bindt het paard
Den gonjen zak met voedsel om den nek.
Men vindt zich om den kaargen kost vergaard,
En, rustend, peinst men op den nieuwen trek.

Tot aan het uur, dat elk zich nedervleit.
In liefde en slaap vergaat de winternacht.
De sterren stralen met hun eeuwigheid
Op 't zwerfsche leven, dat den morgen wacht.

Hoe heeft de nood des daags geteisterd en geschonden
Den droom van mijn geluk, zoo fel, zoo droef begeerd.
Hoe dwong mij 't leven neer tot zijn gewone zonden —
Nu heb ik 't scheemrend pad naar 't kleine huis hervonden,
De laagheid van 't bestaan vanaf mijn ziel geweerd.

De eentoonge dag verging in een gebonden sloven:
Het dorperlijke werk, waarmee 'k mijn nooddruft win
Nu gaan de lichten aan, nu donkeren de hoven,
Nu komt de troost des nachts de wreede zon verdooven,
En slaakt de dag zijn greep, en ga 'k mijn wezen in.

In 't witte huisjen, aan den rand van 't dorp gelegen,
Waar de rivier zich toont aan 't kruiven van haar damp,
Daar wacht me uw teederheid, een stille en milde zegen,
De ontroering van U dicht bij mij te zien bewegen
Binnen den weiflen kring der zacht-bewogen lamp.

Gezeten aan uw zij, gekoesterd en omgeven
Door 't heil, waarom ik bad den ganschen langen dag,
Zoek ik een einde, een rust van 't wenschen, zoeken, streven —
Vergeefs: de bitterheid van mijn besloten leven
Worgt mij, deze' avond van zwakheid en zelfbeklag.

En, luisterend naar de val der slingrende seconden,
Bepeins ik wat mijn jeugd zich flonkrend heeft gedroomd
Van tochten onbegrensd, van lusten ongebonden;
Hoor 'k in den tik des tijds het drupplen van de wonden,
Die 't leven sloeg — waaruit het leven mij ontstroomt.

Vergeef mij dan, dat ik, niet als zoovele dagen
De aloude bitterheid verbijt, waardoor 'k verteer.
Gij gaaft mij heel uw hart — hoe zoude ik mij beklagen?
Maar ik ben strijdensmoede, en luister naar de vlagen
Van 't donker in me, en weet, dat ik te veel begeer.

[57] TRANEN

Als gij dood zijt, aan mijn liefde en rouw ontstorven
Als gij mij verlaten laat,
Als het moede hart, bekommerd en verzworven
Door de zorgen en het leed om mij doorkorven
Niet meer slaat —

Als ik dan een plooi hef van het strakke laken
En ik om uw starre mond
Zie dien trek van lange, nachtelijke waken,
Daar gij nergens tegen de angsten, die genaken,
Uitweg vondt —

O hoe bitter zal ik in dat uur gedenken
Dat ik niet altijd geweest
Ben zooals ik wilde: een eindloos liefde-schenken,
Dat ik niet altijd het woord, de daad, die krenken
Heb gevreesd.

Want als één ter donkere aarde wel had mogen
Wezen vrij van 't worgend leed,
Van der menschen dorperheid en lage logen,
Al wat men, hoevele dage' ook henen togen,
Niet vergeet —

Zekerlijk waart gij het, die voor 't strenge leven
Nooit het strijdbaar harte boog,
Nooit aan wanhoop u gewonnen hebt gegeven,
Maar voor wie de dood in 't volle van uw streven
Nadertoog.

Stil — laat maar mijn moedelooze droefheid klagen,
Acht niet op mijn mond, die beeft.
Laat mij zitten, met mijn arm om u geslagen;
Ik kan alle hardheid van dit leven dragen,
Als gij leeft.

De zomernacht, die met onrustig ruischen
Den klop van 't koortsig bloed mij begeleidt —
De warme stilte, een golvend, stijgend bruischen —
Nu is mijn denken aan den dood gewijd.

Ik voel zijn donker stroomen door mijn aadren;
Mijn aadmen is het suizen van zijn stem.
In 't spel der schaduwen, die zich vergaadren
Rondom mijn klamme sponde, voel ik hem.

Wat geeft het, met de schoonheid der paraablen,
Met de openbaringen van maat en rijm,
Met profetiëen, groen van hoop, te omfaablen
De zekerheid van zijn bestaand geheim.

De sterke is hij, gelijk met ons geboren,
Wiens schaduw alle dagen naast ons glijdt.
Wij willen meest zijn fluisteren niet hooren:
Ons wacht het leven en wij zijn bereid.

Maar in den koortsgloed der doorwaakte nachten
Klemt ons zijn greep, klinkt ons zijn stil vermaan,
Jaagt hij de felle zwermen der gedachten
Oneindig op het weerloos harte ons aan.

En nader rolt een aangroeiende donder,
Een suizen, hartediep en hemelwijd,
Verkonder van dit nooit te peilen wonder:
Vormlooze, ontzachelijke oneindigheid.

O die gedachten aan dat bitter scheiden
Van zon en aarde, van die zoete lucht,
Die te ademen alleen reeds is 't verbreiden
Door 't lichaam van een mateloos genucht;

Niet meer die pelgrimstochten naar de steden,
Om welke een zaalge sfeer van droomen drijft,
Waar onze dooden 't leven vierde' en leden, —
't Geslacht van nu zijn baan naar 't licht beschrijft;

En 't bitterst dit: nooit meer dat milde gloren,
Als 't hart, waar zooveel vreugde aan was ontzegd,
In liefde en avondschaduwen verloren,
De zege op zijn verlatenheid bevecht.

Leven, dan klamp ik me aan uw wijde vlerken,
Dat die mij tillen uit dit worgend wee.
Beneden schemert de aarde, een hof van zerken —
Laat mij niet vallen, plettren.... voer mij mee!

Op de grazige vlakten van het leven,
Hoog op de bergen, tusschen mist en zon,
Tot de eeuwge sneeuwen van de vreugd verheven,
Woont het geslacht, dat zich het leven won.

Daar bouwt hun sterke trots de steile steden,
Onwankelbare burchten van geluk,
Wolken van droomen voor hen, die beneden
Hun marmer zien, vanuit dèr dalen druk.

Een eindelooze jubel komt gestegen
Vanuit de stad de scharen tegemoet,
Die tijgen langs de fonkelende wegen
Naar de verlokking van die felle gloed.

En als de blauwe nachten nederdalen,
Dan eindigt niet 't verzaligde rumoer:
Voor 't feest getooiden treden uit portalen
Op luide straten, waar 't geluk langs voer.

Maar die te lang, te diep die vreugde dronken,
Hen grijpt een duizling en zij wanklen heen.
Nu hurken zij, verworpen, in spelonken,
Ver van het leven, dat één blijdschap scheen.

Zij staren, uit hun glorie weggestooten,
Gehurkt om 't sprokkelvuur, dat flakkrend brandt,
Temidden van ellendige genooten
Voor immer over 't troostelooze land.

Hun oogen branden en hun denken huivert,
Hun leden rillen van een klamme koorts,
Tot een, wiens lijden zich tot zang verzuivert,
Zich bukt naar 't vuur en grijpt een laaie toorts.

Zijn stem begint: ''o die hier klaagt en fluistert,
Dat ge uw verloren vreugd met lijden boet,
Ziet mij aan en mijn toorts, wier glans me omluistert,
Waarlangs het hars weent, daar het branden moet.

Onstuimiger dan water van de bergen
Heb ik mij 't leven aan het hart gestort;
Meer dan gij allen wilde ik daarvan vergen,
Meer dan uw hopen is mijn hoop verdord.

Maar liever dan stormlooze paradijzen
Was dít bestaan mij: nu eens neergesleurd
Door wat mij dan weer des te hoog deed rijzen,
En nooit heb ik mijn koene keus betreurd.

Vergeef mij dan, broeders en zusters, lijders,
Dat ik geen ander troosten voor u weet;
Mij voegt de stalen rusting niet des strijders,
Noch 't blank gewaad van heiland of profeet.

Maar als gij worstelt in den greep der nachten,
En 't leven vloekt, dan ben ik u nabij,
Harp van uw droomen en mond van uw klachten,
Van zangdrift gloeiend en van medelij'.

Laat dan geen angst om mij uw moed verloomen:
Ik ben zoo een, die naast den afgrond slaapt,
Wiens hand het vuur omknelt, ook in zijn droomen,
Totdat de dood hem naar zijn stilte raapt."

En, voor de stralen van het morgenkrieken,
Stort hem de slaap in 't golvende ravijn;
Nog even drijft zijn toorts op vuurge wieken,
Dan dooft de duisternis die veege schijn.

Maar leed noch rouw bevangt die achterblijven,
Zij zien gelaten naar het licht, dat dooft,
Slaan 't sleetsche kleed om de verkleumde lijven;
En géén, die in het leven niet gelooft.

Er is een licht en een gerucht van leven
De straten langs der schemerende stad;
De lippen lachen en de monden beven
Van wat de dag te lang verzwegen had.

Vanuit het nauwe duister van de stegen
Dringen de drommen naar de helle straat,
Naar de betoovering der lichte wegen,
Die als een streeling langs de slapen gaat.

Nu zijn de harten van het voorjaar dronken
En kunnen feesten boven dood en leed.
Een vrijheid van geluk wil zijn verschonken
Aan wie zijn handen slechts te strekken weet.

Van menschen is op straat 't bevriend gewemel:
De dagtaak slaakte haar gevangenis.
En boven glanst een smalle strook van hemel,
Die blauw en teer als een verlangen is.

Nochtans hervind ik me in mijn eenzaam dwalen,
Terwijl het jaar zich wentelt naar het licht,
Terwijl de dagen van herschepping stralen
En een bekoring om de nachten ligt.

Toch, daar ik ga, verworpen en verlaten,
Vind ik één troost temidden van den schijn,
En het rumoer der menschenvolle straten:
Dat deze dagen toch niet ijdel zijn.

Misschien dat al dit dolen, al dit zwerven,
Al wat ik zoo begeer en niet geniet,
Mij slechts gebeurt om 't eeuwig te verwerven
In rhytme en rijmen van dit éëne lied.

Misschien. Maar nu kan ik alleen gevoelen,
Dat zooveel zaligheid voorbij mij glijdt.
Ik rijp in eenzaamheid voor duistre doelen,
Maar dit gaat nimmer zonder bitterheid.

[61] CIRCUSMUZIEK

De dagen ruischen, een gewiekte vlucht,
Voorbij. Weer luwt een voorjaar in de lucht.

Weer breekt het hart in bittre teederheid,
Als 't zachte licht zich langs den hemel spreidt.

En weer wenscht het zich eindeloos bemind
Wanneer de duisternis de landen wint. —

Ik weet mij, nu dit nieuw getijde ontlook,
Wat ouder, en misschien wat stiller ook.

Voor 't raam, terwijl het scheemrend land vervaalt,
Staar ik naar de avondzon, die dooft en daalt.

Vanuit de verte, waar 't nog licht is, welt
Gebrokene muziek, die slinkt en zwelt.

De menschen kwamen uit de kleine stad
Naar 't circus, dat rumoer en licht verspat.

De morgen neemt die kleurge feestpraal mee
En 't leven maakt de menschen weer gedwee.

Hoe zou 'k hen smalen met een schampre spot!
Niet anders dan het hunne is ook mijn lot.

Zij gaan, waarheen het daaglijksch werk hen noopt.
Ook ik, van alles ver wat 'k had gehoopt.

Maar dít weet ik, waarmee ik allen tart:
Ik draag mijn lot niet met een eender hart.

Míjn droomen stormden naar het steil geluk.
Wat deert het mij, al vielen ze allen stuk.

Met de eenge zonde van dit aardsch bestaan:
Laagheid des harten, heb 'k mij nooit belaân.

Al mocht ik nimmer winnen in den strijd,
Ik heb mijn wapens nimmer neergeleid.

Hoe dieper 'k van des levens hoogten stort,
Hoe hooger zich mijn droom ten aanval schort.

Ik voel, eens zal ik winnen, daar 'k zoo zeer,
Zoo onuitsprekelijk 't geluk begeer.

Dus leef ik verder en mijn weemoed is
Een wanhoop nimmer, niets dan een gemis.

Al dringt de lente me in het hart als pijn,
Ik klaag niet: eenmaal zal ik zalig zijn.

Wanneer na klammen dooi en kille dagen
Het wentlende getij de wereld wekt
Met wisseling van zonne- en regenvlagen,
En 't wilde voorjaar door de luchten trekt,

Dan voel ik mij aan 't levend licht verbonden,
Dat uit de zondoorschenen wolk regeert,
Welks stroomen in het hart der dichters monden,
Dat van begeerte naar het lied verteert.

Maar het getal der liedren wordt geringer,
Naarmate dat der zware dagen wast.
Ik word als een, die slechts met schuwen vinger
Langs snaren van 't vergeten speeltuig tast.

Voor andren is de fierheid van 't verrichten:
Hun wordt het scheppen tot een zegepraal.
Ik ken alleen de martlende angst van 't dichten,
En die gedachte: is dit de laatste maal?

De laatste maal wellicht, dat mijn verlangen,
't Welk niets bevredigt en de dood slechts bluscht,
Zich in den maatslag binden laat der zangen
En om der schoonheid wil daarin berust.

Of wil iets in mij, met mijn jeugd, gaan sterven,
Iets, wat ik 't meest ter wereld heb bemind;
Moet ik ook nog dit ééne troosten derven:
Geen smart te kennen, die zijn zang niet vindt?

Gevangen binnen de steeds nauwer kringen,
Waarin het strenge leven mij begrenst,
Voel ik de woorden naar mijn lippen dringen,
Maar 't woord blijft zangloos voor wie tè veel wenscht.

En telken avond moet ik angstig denken:
Weer is een dag, als de anderen, vergaan.
Hoevele morgens zullen mij nog wenken
Naar mooglijkheden van een vrij bestaan?

Dan wordt het stil in mij; 'k zie om mij henen:
Ter eener zijde 't blanke en koude bed,
Ter andre 't kaarslicht, dat de zachtbeschenen
Wanden in teederheid van schaduw zet.

En voor mij starend zien mijn ernstige oogen
Den spiegel in, die glanst geheim en wijd.
Maar reeds gelaten, bijna onbewogen,
Aanschouw ik in het glas mijn sterflijkheid.

In dat geweldige uur, wanneer het veege leven
Nog eenmaal — maar hoe zwak — de broze wieken rept,
Wanneer de hoop nabij de grenzen van haar streven,
Als een gebarsten klok haar laatste slagen klept,

Verlate dan de ziel haar vleeschelijke woning,
Die weldra achterblijft, een dienaar zonder heer,
Gelijk de zatte bij, die zwaar van de' aardschen honing
Wegvliegt van 't geurge veld, door gouden schemersfeer.

Dan geve God zijn rust aan de vermoeide voeten,
Vermoeid van 't zwerven langs der wereld heerlijkheid,
Gezweept door 't dagelijksch verlaten en ontmoeten,
Maar nimmer naar een vast en veilig doel geleid.

Rust aan de handen, die zoo dikwijls smeekend trachtten
De vreugd te grijpen bij haar langswaaienden zoom,
Maar van een koenen greep geweerd door die gedachten:
Dat de vervulling steeds het einde is van een droom.

En rust aan de oogen, die, verblind van 't stof der straten,
Van tranen om het leed der eenzaamheid gedoofd,
Toch nimmer leerden om, ontgoocheld en gelaten,
Het leven te zien gaan voorbij het lustloos hoofd.

En boven al aan 't hart, dat overal wou wonen,
En nergens wonen kon, daar steeds het elders riep,
Een rust als van wie droomt, gewiegd op verre tonen,
En niets meer voelt dan een bekoring, koel en diep.

Rust, rust en vroom ontzag bij 't grootste der geheimen:
Een mensch, om wien nu luwt het wereldsche gedruisch,
Zooals na lentedag de woeste stormen zwijmen,
En 't hoorbaar stiller wordt rondom het donker huis.

Dat dan één zekerheid hem stervenskracht verleene:
Verzadigd heen te gaan van 's levens koningsmaal,
Opdat hij 't hoofd niet keere en tegen 't kussen weene,
Bij 't wrange denken aan den eersten morgenstraal.

Die de beschutte veiligheid verlaten,
Verbrekende den kring om 't huislijk vuur,
En, gloeiend door den koorts om 't avontuur,
Zich wagen aan den dool langs de aardsche straten —

Wel waarlijk kiezen zij het beste deel:
Zij kunnen van hun groote hart niet rusten
En zonnegouwen noch besneeuwde kusten
Slaan hun onstuimigheid in 't daagsch gareel.

Zij wonen hongerend in schaamle kamers,
Hoog boven 't rustloos druischen van de stad,
En vragen niet, maar voelen slechts tot wat
Verheerlijking hen smeedden 's levens hamers.

Zoo heb ook ik mij 't later eens gedacht.
Mijn jonkheid hunkerde naar wilde tochten,
Die tusschen het rumoer der menschheid zochten
Naar 't eenig heil, waarop mijn leven wacht.

Zoo is het nog. Maar toch, ik voel: 'k verander,
Want jaar na smartlijk jaar ging mij voorbij.
Ik weet mijn felle jeugd nog wel naast mij,
Maar als twee vreemden zien wij naar elkander.

Nu droom ik soms van een zeer stil bestaan,
Van menschenver, verlangend en verloren,
Gewiegd aan 't warme hart van 't rijpe koren
In zomersche bekoring óndergaan.

Van weeldrige en toch ingetogen uren,
Voor dood en leven evenzeer bereid,
Waarvan het eene na het andre glijdt
Als takkenschaduw trekt langs witte muren.

Hoe anders was ik 't hopen eens gewend!
Toch vrees ik niet, die vrede te verwerven,
Maar ik ben bang den ouden droom te ontsterven,
Voordat ik ooit zijn volheid heb gekend.

[65] DE DIOSKUREN

De fiere zomer steekt klaroen en vlag.
Twee witte paarden steigren door den dag.

Het stof wolkt op van de geblaakte straat,
Daartusschen vonkt het, waar de hoefslag slaat.

Twee krijgers tijgen door het hoog seizoen:
De rappe ruiter en de vechter koen.

De broeders rijden, in verheven praal,
Met losse toomen, zeetlend hoog in 't zaâl,

Terwijl de zon zijn felle lansen wet
Op spiegelende rusting en helmet.

Hun blik is als van menschen, droef en trotsch,
Maar om hun lippen speelt de lach eens gods.

Zij leven éénen dag in de aardschen brand;
Den andren keeren zij naar 't doodenland.

Bij stervelingen gaan ze in godenschijn,
Om tusschen schimmen levenden te zijn.

Met dubble erinnering zijn zij belaân:
In 't eene heugt hun 't andere bestaan.

Maar moedig zoeken zij, voor 't lot bereid,
Het wislend avontuur van liefde en strijd.

x x x

De schemer valt. De zon is haast gedaald.
De heerlijkheid van zee en land vervaalt.

De wereld zinkt in 's duisters diepe schacht.
Twee grijze paarden jagen naar den nacht.

Hun hoefslag klinkt gedempter, dof en zwaar
Als hamerslagen op een doodenbaar.

De broeders rijden, door hun vloek gedrukt
De hoofden naar de toomen neergebukt.

De boomen staan allangs den heirweg heen
Als wreede maskers met een lach van steen.

Plots houdt een paard stil, briescht en schudt den kop —
En de afgrond spert zijn hellekaken op.

Wanneer mijn oog gedoofd is, en veel witter
Dit haar, dat nu reeds aan de slapen grijst,
Wanneer mijn stemklank, prevelend en bitter,
De felle daden van mijn jeugd misprijst,

Gaat dan voorbij, en hoort niet naar mijn woorden;
Denkt: hij is oud, en de ouderdom maakt zwak;
De dagen zijn gezonken, die bekoorden,
De veerplank van den droom vermolmde en brak.

Maar eer de onstuimge jonkheid gaat verbleeken,
Die schoon en kort is als een lentedag,
Wil ik de onwankelbare woorden spreken,
Die 'k wellicht later niet meer spreken mag:

Mijn drift verwon die het geluk versperren:
Gewoonte en schuwheid voor de nieuwe daad,
En om den schijn der tintelende sterren
Heb ik de veiligheid van 't huis versmaad.

Ver van 't verachte: der gewone menschen
Vadsige vreugde en gore daaglijkschheid,
Ben ik langs stroomen van schuimende wenschen
Naar rimplende meeren van heil geleid.

Al de geslachten komen en verdwijnen;
Hun levens worden door het lot bestierd
Langs wel verscheiden, maar toch rechte lijnen —
't Mijne was de arabesk, die niets dan siert.

Maar 'k weet: als wolken zoo zijn onze lusten,
En 't hart, dat oud geworden is, vergeet —
Hoort mij niet aan, hoort mij niet aan, gerusten,
Als ik verloochen wat me eens leven deed.

Opdat mijn doode droom niet moge staven
Dat uw schijnwijsheid eindlijk triumfeert,
En niet een vuige bent van schurftge slaven
Zich tegen hunnen heer en meester keert.

Waai om mijn slapen, o wind van het Zuiden,
Laat mij niet los.
Zie hoe 'k u wacht als de jongste der bruiden,
Bleek in mijn dosch.

Hemel, weerhoudt niet uw streelende regen,
Zegen me een wijl;
Ik ben als gij: vol van teeder-verzwegen
Tranen en heil.

't Eendere leven, wiens gistende werken
Groent in het blad,
Schiep mij een zuster der zilveren berken,
Bevend langs 't pad.

Nog in den reidans van meisjes en knapen
Vlocht mij het lot,
Maar in het donker, te warm om te slapen,
Bad ik den god,

Dat ik niet meer in mijn schaduw verholen
Hunkere en treur'
Bij de verwaaide muziek van violen
's Nachts voor mijn deur.

Laat nu dit lange verlangen geduld zijn;
Wat ik begeer
Is slechts: verloren, verrukt en vervuld zijn,
Voor immermeer.

Kon ik één gaaf der jeugd terugverkrijgen,
Ik vroeg de makkelijke ontroerbaarheid
Van 't hart, dat nog niet heeft geleerd te zwijgen,
Maar vrijelijk bij den breuk der droomen schreit.

Nu ben ook ik gewend mij te gewennen,
Ik trek mij allengs in mijzelf terug,
En ach, zelfs die mij beter moesten kennen,
Ik schijn hun wellicht liefdeloos en stug.

Toch ben ik vol verholen teederheden,
Gekneusde liefde, die geen uitweg vond,
Oneindig medelijden met wie leden,
Bewogenheid, die 't zware leven schond.

Alleen wanneer ik neder ben gezeten
In avondeenzaamheid en lampgesuis,
En al wat mij benauwde heb vergeten,
Begint er in mijn hart een zacht geruisch.

Dan wellen in mij nooit-verwonnen drangen
Dan gaat een stroom van liefde van mij uit
Die alle menschen in zich houdt omvangen
Nu zij zich eindlijk niet meer voelt gestuit.

Dan heb ik 't hart weer van mijn jeugd gevonden,
En ben ik warm van innerlijken gloed;
Al wat de wereld in zich houdt gebonden,
Dat voer ik de beminden tegemoet.

Dan schijnt het mij bij 't zien van zóóveel derven,
Van zóóveel vleugels tot geen vlucht ontvouwd,
Dat ik alleen maar door voor hen te sterven
Hun toonen kan, hoeveel ik van hen houd.

Een oogwenk — de bekoring is verbroken;
Ik meng het mijne weer met hun bestaan.
Ik heb hun van mijn liefde niet gesproken,
En dit moest alles langs hen henengaan.

Wij zijn maar weinig van de vele dooden,
Die wij beminden onder de aardsche zon,
Toen zij en wij eenzelfden droom vergoodden,
Waarmee het bonte leven ons omspon.

Wellicht dat bij het achtelooze spreken,
Dwars door de dagelijksche dingen heen,
Een naam toevallig komt naar voren breken,
Die bijna uit de erinring al verdween.

Maar dit blijft steken in ons vaag begrijpen,
En zinkt niet verder als gevoel naar 't hart;
Wij reiken weer naar het toekomstig rijpen,
En jagen voorwaarts, in ons zelf verward.

Ten hoogste dat in gure najaarsnachten
Wij hen herdenken, diep in 't warme bed,
En dat een enkle traan, bij die gedachten,
Meer om ons lot dan 't hunne ons 't oog benet.

O laffe ontroeringen eens schoonheidzieken,
Die bij een weeke weemoed graag verwijlt,
Maar nooit op der gedachten vuurge wieken
De vreeslijke ernst van 't sterven heeft gepeild!

Hij die verscheiden is — wie kan ooit raden,
De gruwzame angsten van zijn stervensuur?
Hoe gloeide nog zijn hart naar sterke daden,
Zijn lippen naar der kussen scheppend vuur.

Maar de onverbiddelijke kwam hem manen;
Nog ééns krampte de wil in 't duizlend hoofd,
Dan is in een rivier van bloed en tranen
De fakkel van dit leven uitgedoofd.

En hij is een van die ontelbre scharen,
Wier stof den bodem van ons leven vloert,
Al de gestorvenen uit alle jaren,
Wier scheidenspijn ons bijna nooit ontroert.

Alleen zeer zelden, wen de schemers glijden,
En 't hart ontwaakt als een oud instrument,
Waarvan de speler leefde in vroeger tijden,
En geen van nu de ontwende grepen kent —

Als dan, hoe meer ons nood en sterven wenken,
Onze aandrift naar het zoete leven haakt,
Dán hebben wij geöfferd: het herdenken
Heeft als een zwaard ons in het hart geraakt.

De hooge vloed des zomers is vergleden;
Nog gister wiegden we in zijn diepen schoot,
Nu proeven wij, bij 't 's morgens buiten treden,
Iets in de lucht van zaligheid en dood.

Dit is de teerste maand van 't jaar: October,
Die, van in damp gebroken licht verzaad,
Geheiligd, onaantastbaar-kuisch en sober,
Langs een gewijde en stille wereld gaat.

Een nieuwe weelde lokt: het zijn de stralen,
Van warmte en wellust algeheel ontdaan,
Die door een sfeer van ijle nevels dalen,
Als najaarsdraden in een vochte laan.

En, nauw-omstrengeld, zwerven door die prachten
Twee zielen, waarvan de een voor de' ander zwicht,
Broeder en zuster van mijn herfstgedachten:
De dunne schaduw en het dunne licht.

De schaduw heeft allengs het fulpen donker
Van 't zomerlijke lommer afgeleid.
En aan het milde licht bleef glans noch flonker,
Alleen een wonderlijke helderheid.

De luister van deze aarde is niet te dooven.
Mijn liefde wemelt in een zonnestraal
Rondom de laatste rozen dezer hoven
Als spel van luiten aan een koningsmaal.

En mijn verlangens trekken met de scharen
Van vogels krijtend langs de blauwe lucht,
Die dichtbij 't stralend hart des hemels varen,
Terwijl mijn loomte aan de aarde kleeft en zucht.

Ik denk aan U, droom van dit korte leven,
En van zijn barren gloed het rustloos vuur,
Het bloed mijns harten wildë ik U geven —
Zie, 't werd een roode wingerd langs den muur.

O latere geliefden langs deez' paden —
Wanneer mijn stof al wervelt op den wind,
Herdenkt mij: toen mijn voeten hen betraden,
Heb ik dit landschap ook zóózeer bemind.

Herdenkt, herdenkt mij dan, maar niet verweven
Met de gedachte aan die de harten bluscht,
Maar als gij naar de grenzen reikt van 't leven,
In najaarsnachten, warm van liefde en lust.

[71] ALLERZIELEN

De najaarsluchten jagen, zwaar en zwart;
In mist'ge wolken waait een kille regen;
Een strenge stilte is in mijn ernstig hart,
Terwijl ik wandel langs de drasse wegen.

Weer is de dag, dien het herdenken wijdt
Aan 't vrome feest van de verscheiden zielen,
Dat de gedachten naar de dooden leidt,
En aan hun graven ze doet nederknielen.

Wellicht dat in een zuidelijker land
De steenen schuil gaan onder weel'ge verven
Van bloemen, die, een levende offerand'
Van kleur en geur, op 't blinkend marmer sterven.

Daar wordt het leven moeiteloos geleefd,
En zacht door den vertrouwden dood besloten,
Wiens beeld, als weerschijn op een water, beeft
In de geruste zielen der devoten.

Hier biedt zich slechts een late en kaar'ge bloei
Aan de verkleumde handen van de pluikers;
Zij winden huiverend een poov're groei
Tot schaamle kransen en verschraalde ruikers.

Ons leven gaat in moeite en arrebeid,
In lage zorg om 't dagelijksch gewemel,
Waar soms een felle vreugd doorhenen splijt,
Als 't gele zonlicht door een onweershemel.

Maar, hoe dit zij, wij wenschen anders niet,
En zijn niet minder één met onze dooden.
Hun zware werk bereidde ons dit gebied,
Wij zijn gebonden nog door hun geboden.

Al moge, een oogenblik van zwakte en leed,
Ons hunkren streven buiten de enge palen —
Het keert weldra weer heemwaarts, want het weet:
Wij kunnen nergens ruimer ademhalen.

Wij schijnen loom, naar lichaam en naar geest,
Geringe slaven van een gierige aarde,
Maar wie bevroedt den droom, die ons geneest,
En altijd weer herschept tot hooger waarde?

Zóó heeft het leven hier ons geformeerd:
Een wil, verwant aan deze barre hoven,
Een hart, dat duldt en eindeloos begeert,
De wilde hemel van den droom daarboven.

De mummie ligt in de open kist te staren
— Om de vervallen neus een starre trek —
Sinds hij door luide en schennende barbaren
Geroofd werd uit zijn hooge doodsvertrek.

Op het genummerd plaatje staat te lezen
Een naam, die Oostersch klinkt en onbekend.
Een droom der jeugd komt ons in 't hart gerezen:
Herdenking van het Oude Testament.

Het doodshemd heeft een kleur als van gordijnen
Op oude zolders, waar het spelend kind,
Opeens bang van de weifelende schijnen,
Zich voor het eerst op het Geheim bezint.

Het eenmaal bloeiend vleesch, dat de eeuwen dorden,
Is nu vermolmd en bruin, aan turf gelijk,
Veranderd, en onmenschlijk-vreemd geworden,
Vergaan, als het Egyptisch koninkrijk.

Nochtans drijft om de brokkelende knieën
Herinnering aan vroeger eerbetoon,
De glorie van vergeten dynastieën,
De aanbidding voor den steilen koningstroon.

Men heeft met kostelijke specerijen
Den kringloop van het rustloos stof gestuit,
Opdat de doode vorm niet zou verglijen,
Aan made en larve een weerelooze buit.

Vreemd, dat, juist wat het leven moest doen duren,
Den gang van 't leven allermeest weerhield:
Wat anders door de werveling der uren
Zou zijn herschapen ligt nu onbezield.

Niet onbezield toch voor wie wondren gisten.
Zij slaan, met angst en met verrukking, gâ,
Den droom van dichters en van alchimisten:
Het machtig toovermiddel mummia.

Die van die spijze proeft, hij wordt herschapen
Tot de begeerten der gestorvenen:
De kussen van de maagden en de knapen —
De omhelzingen van de verworvenen —

De wijsheid der gestorven astrologen —
En, waarin priesters slechts zijn ingewijd,
't Mysterie, dat de goden houdt betogen —
Der slaven wrochtende onderworpenheid —

Het heerschende gebaar der weidsche vorsten,
Die de aandrift bonden van geheel een volk,
Opdat dit hun onsterfelijke dorsten
Den lateren in beeld en bouw vertolk' —

Hij weet, niets van dat al ging hem verloren,
En dat zijn mond van de eendre zangen gloeit
Als die de maaiers zongen tusschen 't koren,
Waar traag de Nijl door lage landen vloeit.

— Zoo sta ik stil te peinzen, maar mijn droomen
Ontvlucht de kilte der museumzaal;
En zie, daarbuiten wil de lente komen:
Langs 't leien dak schuifelt een schuwe straal;

Een teere wolk van groen drijft om de twijgen,
Waardoor de zon haar prille glanzen spint.
Ik voel een dronkenheid uit de aarde stijgen,
En hoe het leven in mij herbegint.

Temidden der gezelligen gezeten
Bij de vertrouwdheid van de rosse haard —
Wat is het dat ik mij opeens versmeten
Gevoel, en van een wegende angst bezwaard?

Wat is het, dat ik bij het schertsend praten
Mijn mond niet meer kan plooien tot een lach,
En dat mij uitjaagt langs de barre straten
In gure kilte en moedloos zelfbeklag?

Ik was toch nooit van hen, die 't leven smaden,
Wier droom zich niet van de eigen laagheid keert;
Ik heb altijd, in dichten en in daden
De onstuimigheid van dit bestaan begeerd.

Maar o de zwakke en bittere oogenblikken,
Als ik de kracht tot strijden voel vergaan,
Als 't in mij opstormt en mij wil verstikken,
Heel de versmaadheid van dit aardsch bestaan.

Dan kan ik hun niet langer toebehooren —
Licht-levenden, vervreemd van droom en gloed,
In 't zonnig ijs van het geluk bevroren
Tot rust'gen, wien geen leed zelfs lijden doet.

Zoo vlucht ik dan, en zoek de stille wegen
Ter zijde van het luide hart der stad:
De nauw door een lantaarn verlichte stegen,
Langs 't mistende kanaal het glibrig pad.

Waar wein'ge, grauwe menschen mij ontmoeten,
Wellicht genooten van mijn doffe leed,
Begeerende voor hun verzworven voeten
De grond, die geen gelukkige betreedt.

Daar baad ik in den vloed der duisterheden,
Die alle droefheid van mij henenspoelt,
En weet: ook dit is nu welhaast geleden,
Waar de eenzaamheid den koorts van 't bloed bekoelt.

Dan voel ik mij in 't donkere verglijden,
Dan eindig ik niet langer in dit vleesch,
Maar uit mijn wezen gaat een vreemd verwijden
Naar iets, dat verder is dan lust en vrees.

En, wat vermoeid, maar vol van zulk een vrede,
Dat smart een damp wordt, zonder vorm of wicht,
Kan ik weer keeren ter gewende stede,
Langs blijde menschen, in het open licht.

Als de fulpen zomerhemel donkert,
De avondwind zijn schuchtre vleugels rept,
De eerste groene ster aandoenlijk flonkert,
En 't verdrongen leven adem schept,

Sta ik vol verlangen uit te staren
In den warmen, ratelenden trein,
Die mij brengt waar verre huizenscharen
Schaduwig als steile bergen zijn.

Ziet, dan gloeien lichte vensters open,
Waar de menschheid zich een woon verkoos —
En mijn hart is plotsling volgeloopen
Van een liefde, vreemd en mateloos.

En ik vraag aan mijn ontroerde zinnen,
Aan de donkre, zachte zomerwind:
Waarvandaan dit wondere beminnen?
Wàt, dat mij aan deze menschen bindt?

Niets — dan dat wij allen zijn geheven
Op de toppen van één golf van tijd;
Dat wij breken in dezelfde reven,
Waar het strand des doods onze aandrift splijt.

Niets — dan dat ons door de luide straten
Eén begeerte de eenzaamheid doet vliên;
Dat in liefdenachten hun gelaten
En het mijne de eendre sterren zien.

O de zaalge menschen, de beminden,
De genooten van deez' fellen tijd,
De voor eeuwig door hun hart verblinden:
Zwervers, door een dronkenschap geleid.

Die de zeëen om een droom bezeilen,
Die de landen meten aan hun drift,
Die bij geen verkregen vreugd verwijlen,
Altijd smeekend om een andre gift.

Die zoozeer naar 's levens volheid haken,
Zóó van aardsche liefde zijn doorwond,
Dat zij in hun stervensnacht ontwaken
Met èen schrei naar 't zonlicht op den mond.

Nimmer kunnen deze woorden uiten
Wat ik in een duizling dàn gevoel
Bij het staren naar die lichte ruiten,
Maar 't komt alles samen tot één doel:

't Stooten langs de wissels — 't licht der seinen —
Het geluid, dat van de rails opspat —
't Kruisen van de menschenvolle treinen —
't Voelen van de aanwezigheid der stad —

De avondhemel, die nog even licht is —
't Duister, stijgend uit der aarde schoot —
En de droom, waarvan ook dit gedicht is:
't Lieve leven en de zoete dood.

[75] SONNET

Ik had van ander vleesch en ander bloed
Een andre geest — hoe anders! — geformeerd
Wel moeten zijn als ik, wat zóó mij deert,
Had willen dragen met een vlak gemoed.

Dan moest ik niet verteerd zijn door een gloed,
Die gaarne tot den laagsten mensch zich keert,
Maar niettemin zich tegen de aarde weert
En zomersterren als haar zusters groet.

O der gerusten wel-bemeten baan
Langs blijden kindertijd, tevreden min,
Tot effen grijsheid zonder droefenis!

Mij bande 't lot in een gelijk bestaan,
Maar uit den nood dier eendre dagen win
Ik slechts een leven, dat geen leven is.

De zomernanacht groeit den morgen tegen;
Nog is de hemel rein van dageraad.
Alleen de kleine stem der zachte regen,
Die aan mijn open venster praat.

Naar bed gegaan, vermoeid van leed en leven,
Een mensch, die slaap wenscht als het lot hem pijnt,
Voel ik mij tot een lichter lust verheven,
Omdat de maan zoo helder schijnt.

O onrust van de heete zonnedagen,
O wegen in den beet van 't stof begaan,
Wie zou na loomte en angst nog anders vragen,
Dan dezen schijn der maan?

Al wat ik heel mijn leven heb verzwegen,
Verlangen zonder vorm en zonder naam,
Is nu geworden tot een warme regen
Buiten een zilvren raam.

De tijden keeren, dat de wenschen zwerven
Als wolken langs een lucht van glans en schijn.
Een drang bestormt de harten: vóór het sterven
Eéns nog vervuld te zijn.

Nog éénmaal, los van hof en haard en menschen
Alleen te wonen in onrustigheid,
Niet ééne zekerheid zich meer te wenschen,
Blind, door een droom geleid.

Verworpen door het lot naar 't stof der steden,
Gehurkt in de ootmoed van het smaadlijk vleesch,
Heb ik nog één begeerte trouw beleden,
Waaraan ik steeds genees.

Begeerte is eindloos als de landsche wegen,
Die langs de nederige dorpen gaan,
De heerlijkheid van verre landen tegen,
Blank onder zon en maan.

En 't hart is als deze aarde: de seizoenen
Regeeren het met eendre wisseling.
Weer wil het als de leege twijgen groenen,
Die de eerste zoelte omving.

De droomen keeren uit de kinderjaren;
Den dichter voert een knaap in zijn gebied,
Die voor de warme ruiten staat te staren,
Maar 't landschap niet meer ziet;

Omdat zijn hunkrende gedachten dwalen
Naar een land waar de wateren stil zijn,
Waar de rivieren vloeien als kanalen,
Zilver van zonneschijn.

De grond zwelt naar de lucht als een verlangen,
Langs 't veld gaat een gerucht van akkerbouw,
Aan de oever wascht, en zingt haar heldre zangen
Een jonge en ranke vrouw.

O in dit schoone, dit gewone leven
Een mensch te zijn, die alles heeft gepeild,
Die zich tot ieder wezen heeft verheven,
En toch bij geen verwijlt.

Hij beeft voor den toekomstgen val der blaren,
Voor de eenzaamheid en 't wintersche bestaan.
Maar de verheven drift der harpenaren
Doet hem weer verder gaan.

[78]

Als het leed van zijn rustlooze wrok niet wil laten,
Als mijn denken vermoeid is, mijn lichaam ziek,
Red ik mij uit den greep van de lichtere straten,
Naar de donkere buurt van de groote fabriek.

En ik luister, verrukt en bekoord en gevangen,
Naar die golvende en brandende zee van geruisch;
Ik word vredig en kalm, en verdrink mijn verlangen
In het suizende, stage machinegesuis.

't Is een wakende droom, een bezwijmen der zinnen,
't Is het hart, dat zijn rythme in een ander verliest,
Een vergaan van verdriet, een begin van beminnen,
Een bestaan van geluid, dat maar stroomt en niet kiest.

In den trein. De tijd vergaat met droomen.
Op de ruitjes wiegelt avondrood.
Als ik bij U ben gekomen,
Ben ik weer wat nader bij mijn dood.

Maar daar zal ik neder zijn gezeten
In verzadigdheid en lampenschijn.
Alles zal ik zijn vergeten,
Dan dit eenige: bij U te zijn.

Deze liefde kent geen gaan en keeren,
Kent geen afstand en gewiekten tijd.
De ééne drang van haar begeeren
Is haar hongeren naar eeuwigheid.

O ik kán mijn hart niet doen gelooven
— Hart, dat zich gewende aan elk gemis —
Dat één oogenblik kan dooven
Waar een leven niet te lang voor is.

[80]

Als eens dit lichaam zal verkouden,
De vlucht der droomen strijkt terneer —
Ik heb zooveel van U gehouden,
En dan niet meer?

Blijven die kleine, aldaagsche zonden
Van liefdloosheid en euvlen moed,
Die even langs het hart heen wonden,
Dan ongeboet?

Of zult gij later, neergezeten
In 't wassen van een schemering,
Bij het herdenken zéker weten
Hoe 'k aan U hing?

Zal er, wanneer dit donker leven
Mij niet meer smet met daad en woord,
Iets eeuwigs over zijn gebleven,
Dat U behoort?

Iets, dat het graf niet kan verzwijgen,
Een snik van liefde en van berouw,
Die stijgt, wanneer de sterren stijgen,
En de avonddauw?

De late wintermorgen is nog nacht.
Maar door het donker drijft een schrille klank,
Als 't klaaglijk roepen van een vreemde vogel
Uit andere, verloren werelden:
Het fluiten der fabrieken, een alleen
Geluid in een verlaten, zwart heelal.
En langs den ongezienen weg bewegen
Lichtjes van fietsen, wankelend en klein,
Begin van die ontzachelijke daad:
Een wereld, die zich uit de alomme slaap
Tot werken rukt, en mij ook uitjaagt in
Den guren uchtend.
                                        Maar die schuwe ziel,
Nog blauw en zilver van den maneschijn
En ruischende van het geheim der nacht,
Zal die zich reppen naar haar eng bestek,
En 't wederstrevend lichaam jagen tot
De aldaagsche laagheid en 't gehate werk?
Hoe zal zij in het klagend hart verslaan
Dien sterken weerzin tot het martlend leven,
Die wrang smaakt in de hoeken van den mond
En keert met elken nieuwen dageraad?
Dan, in gewende kerker neergezeten,
Half wezenloos in 't rauwe dagbegin,
Dringt nochtans met de koude winterzon,
Die licht alleen schijnt, en bijna geen gloed,
Een flauwe warmtë in mijn doodsheid binnen;
En door die warmte wordt het bloed gewekt
En stroomende van een herinnering
Aan jeugd, aan andre morgens, aan een zomer,
Toen ik niet hunkerde buiten 't domein
Van tuin en vijver, en de warme reuk
Der groen-bewassen aarde.
                                                    Een kinderhand
Streelde den goeden, den onwrikbren boom,
Die in zijn schilfrende en bemoste schors
Een leven op zich zelf van groei en dood
Vertoonde. — En anders niet was mijn verlangen
Dan bij die boom te hooren, innig als
De schaduw, die zacht bij zijn wortels sliep,
Een donkre herder aan zijn voet gelegen,

Omdat de zon de middaghoogte won,
Toen wist ik al dit onbewust-erkende,
Maar nu eerst door der jaren bitterheid
Begrepene in zijn volheid: dat ik leef
Alleen om U, Verborgene, die U toont
Niet naar de mate onzer geringe wenschen,
Die zelden komt, wanneer we U meest ontberen,
Maar heerscher zijt in eigenwilligheid.
Geheime, en die U toch steeds openbaart,
Aan 't kind in tranen, in verliefdheid aan
Den knaap, en aan den man slechts in den zang.
Uw troost wordt nooit verbeden, en verkregen
Niet naar de wetten van dit menschlijk hart.
Toch zijt ge ons nimmer ontrouw. — Wij alleen
Dwalen van U op de ongewisse tochten
Naar zelfgestelde doelen, die vergaan, —
Balstuurgen en rampzaalgen.
                                        Tot we een dag,
Verworpen en versmaad, U weer hervinden,
Die ons voor de eeuwigheid gevonden hebt,
En bidden: "o verhevene, blijf mij bij,
Ik heb mijn leven lang om U geleden,
Maar om U lijden is geen lijden meer."

[82]

Nog dezen morgen, in de blauwe koelte
    Der schaduw heb ik 't leven zeer bemind;
Nu ben ik overmand van zorg en zoelte
    In het vermoeiend spel van zon en wind.

Een ledige van daden en van droomen,
    Een mensch, voor wien niet anders meer bestaat
Dan 't zwatelen der blaren aan de boomen,
    En 't stof, dat warrelt langs de droge straat.

Wat blijft voor den vermoeide van dit dolen,
    In wien de felle stem der aarde zwijgt,
Tenzij die ééne drang, die diep-verholen
    Naar dauw, gelatenheid en avond hijgt?

[83]

De lente, en 't scheemren voor de duizlende oogen
Als bij de knapen, en vanaf de straat
De luidere geruchten, en 't gedoogen
Van alles, wat het voorjaar lijden laat.

O hart, in 't eeuwig keeren der seizoenen
Verlatener dan de eerstë avondster,
En nóg begeerig als een boom te groenen,
Maar steeds geknakt, en altijd eenzamer.

[84]

Onstuimige winternachten,
Als het voorjaar zijn rijk verkent,
En zijn wildheid niet langer kan wachten
Tot het jaar hem op aarde zendt.

De wanden en balken maken
Geluid in het nachtlijk huis,
Alsof het zijn vorm zal slaken
En vergaan in den vloed van geruisch.

Over al de donkere landen
Liggen de harten nu braak,
En zij voelen 't begeven van banden
In de rustloosheid hunner waak.

En ik bid tot den zender der vlagen,
Dat mijn hart, eer het slake zijn vorm,
Nog één tot zijn hart wordt gedragen,
En deel hebbe aan donker en storm.

[85]

Het kleine huis, dat aan de spoorbaan staat,
Waarlangs de koorts des reizens komt gevlogen,
— De bonte wasch hangt aan de lijn te drogen —
Wie weet, hoe zacht daarbinnen 't leven gaat?

En deze jonge moeder met het kind —
Haar droomen drijven op haar zuivre zinnen
Naar de verliefdheid van het eerst beminnen
Bij de oude omhelzing van den zomerwind.

Maar zelfs al was dit onuitzegbre mijn,
Nog zou het diepst verlangen niet verdwijnen
Om na dit derven en dit lange schijnen
Eindlijk te zìjn.

Wat is er van mijn dagen mij gebleven,
En van hun gloed en 't rusteloos gedruisch
Der wereld om mijn nuttelooze streven?
Alleen één zekerheid: het ouderhuis.

Maar dat blijft onaantastbaar en volkomen
Van liefde en leed en bittre teederheid;
Tusschen de wilde warreling der droomen
Het eenige, dat ik voorgoed belijd.

Dit maakt het, dat ik nergens meer kan rusten
Dan in de koelte van het eigen bed;
Dat aan het eind van alle leed en lusten
Mij niets dan dit meer tot het leven redt.

— De stilte spoelt en ebt door de portalen,
De diepe nacht wordt zilveren en zwart;
En 'k lig te luistren, hoe het ademhalen
Van de beminden aanstroomt naar mijn hart.

En wensch slechts, nu de dag mij is verleden,
En zijn verneedring van mij henen glijdt,
Dat ik mijn nooit-gesproken teederheden
Aan 't ruischend hart des donkren nachts belijd.

De blaren vallen in de gele grachten;
Weer keert het najaar en het najaarsweer
Op de aarde, waar de donkre harten smachten
Der levenden. Hij ziet het nimmermeer.

Hoe had hij dit bemind: die duistre straten,
Die atmosfeer van mist en zaligheid,
Wanneer het avond wordt en het verlaten
Plaveisel vochtig is en vreemd en wijd.

Hij was geboren voor de stille dingen,
Die met ons leven — maar wij niet zoo lang, —
Waarvan wij 't wezen slaken in ons zingen,
Totdat wij zinken, en met ons de zang.

Het was een herfst als nu: de herfsten keeren,
Maar niet de harten, na hun korten dag.
Wij stonden, wreed van menschelijk begeeren,
In de ademlooze kamer, waar hij lag.

En voor altijd is dit mij bijgebleven:
Hoe zeer veel stiller dood dan slapen is;
Dat het een daaglijksch wonder is, te leven;
En elk ontwaken een herrijzenis.

Nu weer hervind ik mij in het gewijde
Seizoen, waar de gevallen blaren zijn
Als het veeg zonlicht van een dood getijde,
En denk: hoe lang nog leef ik in dien schijn?

Wat blijft ons over van dit lange derven,
Dat leven is? Wat, dat ik nog begeer?
Voor hem en mij een herfst, die niet kan sterven:
Zon, mist en stilte, en dan voor immermeer.

Wat zal ik mij nog bukken om te rapen?
Bukken doet pijn, de vlugge vreugd ontglipt.
Mijn eenigste verlangen is: te slapen
Als een vergeten koning in zijn krypt.

Zij zijn verzaligd, de gestorven vorsten,
Verheven tafelen zijn hun gespreid
Voorbij dit aardsche hongeren en dorsten,
En aan hun stof is geur van eeuwigheid.

Geroeste kronen en verdofte bagen
En nuttelooze scepters vangen thans
Niet meer den ijdlen schijn der lichte dagen,
Maar slechts een bronzen, tijdeloozen glans.

Kuische beslotenheid der grafspelonken!
Hier volgt de wereld aldaags 't oude spoor,
Speelt, strijdt en wordt vermoeid in 't zonnevonken,
En gaat dan weer aan nacht en dood te loor.

Veroveraars, wier namen als legenden,
Minnaars, wier slapen koel van kussen zijn,
Zij weten 't wel, waarheen hun dagen renden,
En heel hun drift is niet dan angst voor pijn.

Een beedlaar in den schâuw der kathedralen
Is meer dan dezen en hun ijdlen schal.
Hij ziet de zon op 't leege kerkplein stralen,
En wacht geduldig op den avondval.

Misschien dat in een schemerende gaarde
De slaap zich op zijn oude leden stort,
En, aan zijn kleeren nog een reuk van aarde,
Hij in den blauwen hemel wakker wordt.

Doodstille Decemberdag,
Nevel en stilte overal.
Geen enkel geluid maakt gewag
Van een wereld van schijn en schal.

Landwaarts is het kil, maar de kust
Is zoel als een najaarsnoen,
Betogen door een rust
Als van een eeuwig seizoen.

Na de ijdele praal van feest
Schijnt het wanstaltig vertoon
Van bouwsels en plompen geest
Verheven en bijna schoon.

De zwarte brug in de zee
Reikt naar de wolkende gloor
Van een zon, die niet blonk, en vergleê
In de zilveren mist te loor.

Wat visschers langs 't eenzaam strand,
En kindren, spelend op straat —
En de golven, spoelend aan land
Het geruisch, dat hen nooit verlaat.

O meisje, o jonge bruid,
Uw lippen zijn warm en rood,
Het leven, dat niemand stuit,
Bloeit eens uit uw wachtende schoot;
Gij lacht, en uw stap klinkt luid —
Maar het eind van dit al is de dood.

[90] VERMANING

Wat klaagt ge, o zwakke ziel, nu dat de zon gaat dalen?
De dag was lang en heet, en zijn geluk niet veel.
Maar laat den ijdelen hun veege zegepralen:
Beetren zijn heengegaan, en met een minder deel.

Weer de lente. De verbijsterde oogen,
Falende in het winters-bleek gezicht,
Zien de huizen en de bruggebogen
Op en neer gaan in het wankel licht;

Zien en zien niet door de duizelingen
Van de weer oneindige rivier;
Zon en water kruisen daar hun klingen
En het hart is bonzend en niet hier.

Weer een lente en de haar bitter-eigen
Zilte geur, die langs de kaden glijdt.
Is 't het tij, dat stroomopwaarts komt stijgen —
Of de zeelucht van de ëeuwigheid?

[92] HERFSTDAG

De tuinders werkten in de bruine hoven,
De wereld was verlaten van gerucht,
En het oneindig najaar spande erboven
De paarlen sfeer van een gelaten lucht.

Zoo was het hier, zoo moest het elders wezen:
Herfstland en menschen in een stil verband,
Waarboven, in berusting uitgerezen,
Een overal gelijke hemel spant.

Wat dan te doen, grijs landschap, grijze luchten,
Uit de oudste droomen van de ziel gemaakt,
Wat met dit hart te doen, welks diepste zuchten
Al haast niet meer naar deze dingen haakt?

Zoo worden zij gejaagd tusschen de polen
En de evenaar, op een vervoerend lied.
Zoolang het leven nog klinkt als violen
Zijn zij rampzalig en achten het niet.

De dwazen: om een vloeibre droom gekrampte
Handen, oogen in oogen groot en schouw.
De wijzen: als de wolk der jeugd verdampte,
Een klein geluk, een onverschillige vrouw.

En beiden: 't lichaam, tot den dood verzworven,
Waarin het leven niet meer kolkt en schuimt,
Het wordt, in een toevallig bed gestorven,
Op een vuig kerkhof haastig weggeruimd.

[94] HERINNERING

Al de vergetenen, de niet-beminden,
Als regendroppels langs ons heengegaan,
Uiteengedrevenen naar alle winden —
Zij waren bijna niets in ons bestaan.

Maar soms stijgt uit den ondergrond der baren
De schelp van een gelaat en 't vale wier
Van onvergankelijke, doode haren
Voor één weerlichtend oogenblik naar hier.

Waarom is het, dat uit het graf der jaren
Deze ééne als Lazarus zijn wade rijt,
Terwijl in ons zoo ongetelde scharen
Te ruste zijn in aller eeuwigheid?

[95] SPIEGELING

Een duivenveeren hemel weerspiegelt in de zee,
Blauw licht dampt tusschen hemel en stiller hemelbeeld.

Ter eene en andre zijde rondt zich de kling der kust
Naar een vervloeiden einder van zee, lucht, land en mist.

De erinnering wordt wakker aan een verloren schoon;
Een oud gevoel keert weder van uit een langen droom.

Een droom van stemmen en van gelaten en gerucht
En steeds vermoeider worden, en dien men leven zegt.

't Was eerst een eindloos hunkren, een dwalen her en der,
Werd toen een daaglijksch derven, en toen ook dat niet meer.

— Het uur wordt later, 't duister groeit door het grijze heen.
Een parelzwarte hemel schaduwt de schemerzee.

HET OUDE KERKJE

De vroege voorjaarsdag was stil en koud,
De egale hemel nog te bleek voor regen
En langs de vale, menschenlooze wegen
Werd het hart zonder pijn en tijdloos oud.

Een glanzend water aan de kim, daarvoor
Een boomenrij en een versomberd weiland,
En op een lagen heuvel als een eiland
't Verlaten kerkje, in de eenzaamheid te loor.

— Hiertoe had dan het leven mij gevoerd:
Na veler zware dagen ommekomen,
Verteerd van daden, ondermijnd van droomen,
Dit land te aanschouwen, nauwlijks meer ontroerd.

BEZINNING

De bekende huizen, de bekende
Menschen en dit leven, dat vergaat
In de spinsels van het zóó gewende,
Dat ik 't niet meer haat.

Tot die altijd mindere oogenblikken,
Dat de slaap dunt en mijn oogen schier
Opengaan in een verbijsterd schrikken:
Waarom ben ik hier?

Hier of elders, 't is hetzelfde leven,
Want hetzelfde hart, dat, ondermijnd
Door een onverzoenlijk tegenstreven,
Aan zichzelf verkwijnt.

O hart eens als de korte zomernachten,
Waarin de dag, die naar de dooden gaat,
Verlangende op den komenden blijft wachten
En 't licht den hemel nooit geheel verlaat.

Maar dat een late najaarslucht nu slacht,
Met sterrenschijn door mistige wolkenlagen,
Om het gedoofde en het gedempte en 't zacht-
Befloerste stralen tusschen korte dagen.

[99] UITZICHT

Gij waart een kind, dat nachten wakker lag,
Een knaap, die ziek ging aan zijn eerste droomen,
Een jongeling, wiens drang was: elken dag
Gloeien als vuur en als wild water stroomen.

En nu? Een man staart zonder woord en zucht
Naar 't hooploos uitzicht van zijn laatre dagen:
Een kersen zon, die smelt — een najaarslucht —
Een middagzee, die in den mist vervagen.

Eenzaam bevonden onder 't flonkerstralen
Der najaarssterren boven de gerust-
Geworden wereld, wordt zich 't hart bewust:
Leven is niet veel meer dan ademhalen.

Maar dat is: in de diepten van dit dal
De oneindige ruimte tot zich in te leiden
En, na één wankel oogenblik van beiden,
Die te hergeven aan 't beroofd heelal.

[101] NAJAARSMIST

Het landschap dat, nu stilte en avond dalen,
In lage, lichte nevelen verdwijnt,
Is als de hemel, waar de herfstmaan schijnt
Door wolken heen, waarachter sterren stralen.

De duistre hoeven, door het land verspreid,
En langs den kouden weg de leege boomen,
Gaan in den mist te loor. De harten stroomen
Vol van het najaar en zijn eenzaamheid.

[102] NOVEMBER

Het regent en het is November;
Weer keert het najaar en belaagt
Het hart, dat droef, maar steeds gewender,
Zijn heimelijke pijnen draagt.

En in de kamer, waar gelaten
Het daaglijksch leven wordt verricht,
Schijnt uit de troostelooze straten
Een ongekleurd namiddaglicht.

De jaren gaan zooals zij gingen,
Er is allengs geen onderscheid
Meer tusschen doove erinneringen
En wat geleefd wordt en verbeid.

Verloren zijn de prille wegen
Om të ontkomen aan den tijd;
Altijd November, altijd regen,
Altijd dit leege hart, altijd.

BEVRIJDING

De schrille voorjaarsavondstad onttreden
Volg ik de donkere, verlaten straat,
— Door de arme drom van 't klaterfeest gemeden —
Die naar de nachtelijke kaden gaat.

De dag is henen en zijn zwaarte is henen.
— Het luide en snelle leven, was dat hier?
Nu is er slechts een door de maan beschenen,
Verheerlijkt zeewaarts-stroomende rivier.

En een gedachte is als diep ademhalen
In de benauwenis des daags gedaald:
Hoe dat ik lang verworpen moest verdwalen
In leven, dat naar geen verlossing taalt,

Om ouder nu, maar de eendere, te komen
Tot dit zwart water, deze reine schijn,
En te beseffen, dat de vroege droomen
Achter de jaren niet gestorven zijn.

De nieuwe huizen aan de nieuwe straten,
Beprezen door de dwaze of veile schaar —
De drom der immer naamloozer gelaten,
Wars evenzeer van vreugde als van gevaar —

Vanzelve wendt het hart, vol troostloos weten,
Zich van een leven af, dat bidt noch vloekt,
Als 't met de onfeilbare aandrift der magneten
De streek van zijn verteederingen zoekt.

Het werd niet ouder, het is trouw gebleven
Aan alles waar zijn jeugd zich in verzweeg:
Een stadsplantsoen, waar hart en schaduw beven,
Het nauwe duister van een lauwe steeg.

En toch, ook dit komt met het ouder worden:
't Leven te zien met onbedrogen oog,
Vermoeid, omdat veel herfsten al verdorden,
Maar dat geen dood door schijn van bloei bedroog.

[105] GRAFSCHRIFT

Een naamlooze in den drom der nameloozen,
Aan de gelijken schijnbaar zeer gelijk,
Door geen vervoering stralend uitverkozen
Tot heerschen in een onaantastbaar rijk —

Wie van die hem vergaten of verdroegen
Ontwaarden uit hun veilige bestek
De schaduw van twee vleugels, die hem joegen,
De felle klauw in zijn gebogen nek?

En nu, na het begeerde, het ontbeerde,
Na de onrust en het levenslang geduld:
Een steen, door 't groen gebarsten, en verweerde
Letters en cijfers, die de regen vult.

De stilte en koelte waren weergekeerd,
Het nachtlijk feest lag als een glas versmeten.
— Ik heb dit late donker nooit vergeten,
Want deze dingen blijven ongedeerd.

Een ongeweten, innerlijk geweld
Had naar een zwart kanaal mij heengedreven.
— Het was het uur, dat de wiekslag van 't leven
Weer trilt in die de slaap heeft neergeveld.

Daar hoorde ik het vervoerende geruisch:
— Wateren, die van vòòr de tijden bronden,
Bezweringen van lang-gestorven monden —
Het zachte stroomen door de nauwe sluis.

Ik stond, alleen gebleven, ongekend,
In doodlijke verrukking opgetogen,
Naar onweerstaanbre diepten neergezogen,
Gebannen in het ademloos moment.

— Toen werden 't water grijzer en de straat,
En ging hun nachtelijk geheim verloren,
En boven donkre huizen werd geboren
Een kille en groezelige dageraad.

[107] OP EEN KLEIN KERKHOF

Zij leden in de stilte dezer weiden,
Waarboven zich een leege hemel breidt,
Het leven, dat de voorgeslachten leidden,
In een oorspronkelijke eentonigheid.

En nu zijn zij door de eendere aarde omgeven
Als de in de steden stervenden belaagt,
Ontluisterd door een steenen praal, waarneven
De roes der levenden ten grave jaagt.

[108] NACHTHEMEL

Onder de eenvormigheid der laatre jaren
Gebogen tot een warsche en schriele deugd —
Hoe zou 't ontluisterende hart bewaren
De jeugd, en de vervoering van de jeugd?

Totdat we een avond, onverwachts getogen
Door onvrede, of door 't sterrenlicht misschien,
Heengaan en als een knaap met heldere oogen
Den onuitsprekelijken hemel zien.

[109] ZONDAG

De stilte, nu de klokken dooven,
Wordt hoorbaar over Zondagsch land
En dorpsche woningen, waarboven
Een schelpenkleurige hemel spant.

De jeugd keert weer voor de' in gedachten
Verzonkene, die zich hervindt
Een warm van onbestemd verwachten,
In Zondagstilte eenzelvig kind.

En tusschen toen en nu: 't verwarde
Bestaan, dat steeds zijn heil verdreef:
De scherpe dagen, waar de flarde
Van 't wonde hart aan hangen bleef.

Niet te verzoenen is het leven.
Ten einde is dit wellicht nog 't meest:
Te kunnen zeggen: het is even
Tusschen twee stilten luid geweest.

HERINNERING

De gloeiende avond in de kleine stad:
Verlichte ramen stonden ruischend open
Naar zomertuinen en het langzaam loopen
Van de geliefden langs het grijze pad.

Als dit geheime ooit wéér te leven was:
Hoe dat het zachte licht van een lantaren
Scheen op de donkere, gedempte blaren,
Wist het hart, dat het van den dood genas.

Maar het vergankelijke kent geen keer
Dan in de opstanding der herinneringen.
Gistren is even ver als deze dingen:
In het verleden is de tijd niet meer.

Toch zullen bij het sluiten van den kring,
Waarin ons dreef des levens streng beschikken,
Die als de lucht onhoudbare oogenblikken
Onze eenige eer zijn en rechtvaardiging;

En zullen we, in de wervling van den tijd
En de vervoeringen, die niet beklijven,
Indachtig aan onze oude dagen blijven
Met onvergankelijke aanhankelijkheid.

Tot aan het zwichten en het laatst getij,
Wanneer de wereld een wordt met het duistren,
En wij de niet te hooren woorden fluistren:
Voorbij, voorbij, o en voorgoed voorbij.

Een klein, rond perk, met weinige witte steenen;
Hier zijgt de tijd, een veege zwaan, terneer.
Erachter dampt, door grijze zon beschenen,
Een gelukzalig lentemeer.

Daar rusten, na het enkelvuldig leven
Van eeuwoud werk in weide en stal en schuit,
De eertijds ontslapenen in deze dreven
Van hun gelijke daden uit.

En als de voorjaarswind de leege kruinen
Doet beven van de' onheuchelijken nood
Tot bloeien boven woekerende puinen,
Suizelt de onsterfelijke dood. —

[112] LEVEN EN DOOD

Leven: een duizeling bevangt de lijven,
Het lentefeest rumoert met dans en schal.
Dood: op de heuvelen alleen te blijven,
Terwijl de herders keerden naar het dal.

[113] BEVRIJDING

Een glazen wand scheidt mij van nacht en water —
Nog nooit was de belofte zoo nabij,
Dat eens de wereld aflaat, vroeg of later,
En ieder hart eens dood zal zijn en vrij.

Waarom een bijna dood dan te doen blijven
In 't nauwe huis van knechtschap en verraad,
Inplaats van het voor altijd in te lijven
Bij water, nacht en alles wat vergaat?

Wij lagen naast elkander. Om haar hand
Hadden mijn vingers zich vast heengewonden.
Zoo hebben zij des ochtends ons gevonden:
Voorgoed ontkomenen aan een ledig land.

Zij dachten dit een eindelijken band
Tusschen twee, die elkander niet dan wondden:
''Levend gescheiden, in den dood verbonden'' —
Zij hebben ons geheim niet aangerand.

Want het was anders. Op dien laatsten tocht
Wilde ik mijn liefde haar doen uitgeleiden
En had mijn hand moeizaam haar hand gezocht.

Niet om die te behouden: zoo verlaten
Als ik altijd geleefd had wilde ik scheiden,
Maar ik was heen eer ik ze los kon laten.

DE BEVRIJDE

Niet om wat gij beklaagt of laakt
Heb ik dit gat in mij gemaakt.

Het was geen groote of kleine daad,
Waarin een leven zich ontlaadt;

Geen wereldvlucht of hemelzucht:
Ik zocht geen ander ding dan lucht.

Wat geeft het wat ik was of ben?
Nu kan ik eeuwig ademen.

Niet hunner is het reddeloost gemis,
Die aan vervreemde omhelzingen ontkomen,
Wanneer het venster, waar de dag gaat doomen,
Als lucht, weerkaatst in heimlijk water, is.

Zij kunnen, als hen aanvuurt wat hen schiep,
Elkander met hun huiden toch bereiken,
Terwijl de harten van elkander wijken
Naar paradijzen in hun eigen diep.

Maar het ontwaken, zich wasschen en kleeden,
Het zitten aan 't gezamenlijk ontbijt,
Driehonderdvijfenzestig maal in 't jaar —

Dit maakt dat zij, die boven daaglijkschheden
Elkaar voor immer dachten toegewijd,
Hoewel in tranen, scheiden van elkaar.

Hout voor het vuur, een boek en een glas wijn,
Dit zijn de dingen van het latere leven,
Die den alleengewordene nooit begeven,
Maar steeds ter hand en nooit onwillig zijn.

Het lijkt wel weinig, wanneer men de lijn
Teruggaat, die het leven heeft beschreven,
En dan één troost slechts vindt na heel dit streven:
Dat er een einde komt aan alle pijn.

Misschien. Misschien ook is dit nog het meest:
Die eendre dagen, die hun waden binden
Om wat geneest, maar nooit geheel geneest.

De wolken trekken langs dezelfde lucht.
Hetzelfde water stroomt. Dezelfde winden
Maken om de' eenzame 't zelfde gerucht.

Het onafhankelijk ruischen van de zee,
Het ongemeten strekken van de zanden,
En hoe over den blink der duinenlanden
De schaduw van de groote wolken glee' —
Dit was het landschap en zijn vrije taal
Van roekeloosheid zonder breuk of zonden,
Dat deze beiden, menschlijk en gebonden,
Te zamen zagen voor de laatste maal.

Dat ik aan dit onwezenlijke spel
Nog deelneem en deelnemen denk te blijven,
En nu en dan nog zelfs verzen kan schrijven,
Is mij bewijs van dat ik leef, hoewel
Het mij vreemd voorkomt. Toch kan ik niet zeggen,
Dat ik wanhopend ben, of wel gevoel,
Dat mij het lot eindlijk ter neer gaat leggen;
Ook niet, dat ik ten slotte nog een doel
Besef, of hoop, of niet acht uitgesloten.
— Waar is de ontroering om de jonge loten,
De hunkering bij de' eersten lentewind? —
Ik ben veel verder. Er is ook te leven
Zonder — ik wist het niet — naar iets te streven.
Gelijk de wereld, waar men zich bevindt,
Een onontkoombre woon is voor de menschen,
Zoo is het leven, dat men daarin slijt,
Een ding dat, onafhanklijk van hun wenschen,
Vrijmachtig is in zijn geheim beleid.

[120] AFSCHEID

Wanneer wij 's avonds 't dorp inkwamen geurden
De linden en wij zagen voor het huis
De meidoorns, die hun vage bloesems beurden
In scheemring en zacht bladerengeruisch.

Het leven stuurt ons hooploos heen en weer.
Waar zullen ons de laatre lenten vinden?
Ik vraag niet langer. Ik weet slechts: niet meer
Zien wij tezaam die meidoorns en die linden.

Muurbloemen bloeiden voor het lage raam,
Het late middaglicht was warm en bronzen,
En de ongerepte stilte klonk als gonzen
Van vele kleine vleugelen tezaam.

En achter het beschutte kleine huis
Verhieven zich de blakerende duinen;
Een strakke hemel stond boven hun kruinen,
Haast niet te hooren was het zeegeruisch.

Hier scheen de macht van 't onheil te vergaan,
Eén oogenblik. Hier scheen 't geluk bereikbaar,
De loome druk der daaglijkschheid ontwijkbaar
Binnen de grens van een beperkt bestaan.

Welke is die menschen ingeschapen drang,
Die geen vervulling duldt van het begeerde,
Maar altijd van hun zwakke harten weerde
Waarnaar zij joegen heel hun leven lang?

— Deze najaarsdag is schoon als nooit tevoren.
— Zijn er waarlijk niet veel even schoon geweest?
— Zulk een bitterheid was mij nog niet beschoren.
— Is er één verdriet, waarvan men ooit geneest?

De dagen tusschen Kerstmis en Nieuwjaar
Zijn van een druk, die niet meer is te ontvlieden:
Van al de ellende der vergane zwaar,
En zonder hoop op wat de aanstaande bieden.

En er is niets wat nog vertroosting heeft
Dan één gedachte in deze doodsche tijden:
Wat ook het latere te lijden geeft —
Al wat men leed kan men niet weder lijden.

Men staart door hoe lang al dezelfde ruit
Naar smeltend ijs en mist en grauwe landen;
Men doet het licht aan, sluit de wereld uit,
En voelt nog meer de klem der kamerwanden.

Wat geeft het, of tusschen die twee steenen
De landen liggen, waaroverhenen
De winden waaien met den regen
Tot aan het eind van den leegen tijd?
Zij hebben elkaar niet meer te spreken,
Zij zijn elkander voorgoed ontweken
Naar waar de monden voor altijd zwegen,
Gevuld met stof en vergetelheid.

Wat geeft het? Wat geven tranen en kussen?
— Van hen en van allen, die even tusschen
Het duister van voor en van na dit leven
Tot lijden zijn naar het licht geleid. —
Zij zijn nu dooden en zij wachten,
Na onherstelbare dagen en nachten,
Wat aan de dooden nog is gegeven:
Een onverzoenlijke eeuwigheid.

Het zachte water trok aan ons voorbij,
Het oude water, een der elementen,
Hetzelfde van den aanvang aller lenten.
Wij stonden aan zijn oever, zij aan zij.

Wij waren stil, veerkrachtig en vermoeid
Van liefde en het verruischen van zijn vlagen;
Dezelfde van den aanvang aller dagen
Had onze warschheid eindelijk doorgloeid.

Wij dachten dit een eind van onze pijn
En dat het leven nu zijn greep zou slaken,
Dat het ons rustig en vervuld ging maken,
Zooals de weinigen, die gelukkig zijn.

En van heel dezen aanslag op den tijd,
Van al dit hunkren naar een levenswende,
Bleef ons alleen maar kommer en ellende,
Verraad en wrok en bittere eenzaamheid.

[126] VROEGE VOORJAARSAVOND

Het ongelezen boek viel naast hem neder;
Hij streek langs de oogen met een vage hand,
En keek naar buiten: 't eerste lenteweder
Betooverde het schemerende land.

Er was een waas van het aanvanklijk loover
Om het afzonderlijke, zwarte hout,
En iets als zoelte zweemde de avond over,
Maar waar de wind zijn vleugel sloeg was 't koud.

De lenten gingen en de lenten komen;
De wereld is een onverganklijk oord,
Waaraan de harten, eenmaal opgenomen,
Niet meer ontwijken dan door de ééne poort.

Waarom dan zich in droomen te vergeten?
Laat het boek ongelezen. Wie, dien 't deert?
Er is maar één ding, dat wij zeker weten:
Dat eens de lente ons nimmer wederkeert.

[127] AVOND

Met de' avond worden de duinen eenzamer,
Luider aanhoudend wordt het zeegeruisch,
Een schip de van 't omheen vervreemde kamer,
Een alleen eiland het geluidloos huis.

Eenzamer dan de duisterende paden,
Die van het huis naar 't eeuwig ruischen gaan,
Is 't hart dat, onherroepelijk verraden,
Elken dag weer van niets moet voortbestaan.

De duindoorn bloeit. De duindoorn bloeide ook daar.
Dat is al lang geleden. Al vijf jaar.

Vijf jaar. En al hun strijden ging te loor
Om tot dit niets te komen. En waarvoor?

De duindoorn bloeit. De strijd heeft afgedaan.
De wereld zal ook eens verloren gaan.

Hier eindt de tocht langs de verschroeide steenen,
Hier sterft verraad, vernedering en hoon.
De zon en haar bezoedeling zijn henen
En met het duister wordt de ziel weer schoon.

Het witte kussen en het rechte laken,
De wanden, schemerend van het schaarsche licht —
Nu is de aantastbaarste niet te genaken
Voor 't redeloos lot, dat zich vermomt als plicht.

En na de schipbreuk der doorzwalpte dagen
Laat de verslagene op die rots zich neer;
Hij hoort het leed wel kolken, schuimen, vlagen,
Maar altijd verder. Hem deert het niet meer.

Wat baten tochten naar het eind der aarde?
Voor 't leven veilig is niet één die leeft.
In het gestaalde leed klieft slechts een schaarde
Op 't pantser dat de slapenden omgeeft.

Wanneer zij oud is en de veege vorm,
Waarvoor zij alles, 't meest zichzelf, verried,
Nu háár verraadt en uit dit aardsch gebied
Reeds nijgt naar de alchemie van made en worm —

Als zij dan heenziet over 't vale dorren
En buigt naar wat haar 't schriele leven liet:
Dood hout en oude blaren en meer niet,
De poovere oogst van 's harten voorjaarsstorm —

Stijgt haar uit het voorheen dan nog dat beeld:
Hoe de ander neerlag in zijn stillen staat
Op 't laatste bed, dat zij niet heeft gedeeld,

In de volstrekte onschendbaarheid bevrijd,
Van wie des harten onverzoend verraad
Ontkwamen in zichzelf en de eeuwigheid?

[131] AAN JAN VAN NIJLEN

na de lezing van ''Geheimschrift''

Ouder geworden, in vroondienst der plagen
Waarmee der vluchtende uren mogendheid
Door 't sloopen van het lijf het hart belagen
En 't winnen in den ongelijken strijd —

Hoe kunnen we anders dan de verre dagen
Der jeugd herpeinzen als ons eenig deel?
Wij weten wel, dat we aan een droom ons schragen,
Maar als men niets heeft, wordt het weinige veel.

En slechts één ding geeft soms een vage pijn:
De vraag — maar wat kan men van kindren vergen? —:
Had het misschien toch anders kunnen zijn?

Vergeefs. Het is in elk geval te laat.
Wij kunnen ons gelaten slechts verbergen
In kap en keuvel van het versgewaad.

ZONSONDERGANG

De prachtige avondzon, 't doörgloeide doomen
Over het bruin en grijze duinenland —
Tot welk een glorie ware 't hart verbrand
In den verleden tijd der eerste droomen,
Van wie nu maar alleen uit pijn en nood
Omgaat door zon en avond als reeds dood;
Hoe onherstelbaar is het oud geworden,
En keerloos ingelijfd bij de verdorden,
Nu 't nergens door den giftkring van verraad
En leed en bitterheid vermag te breken,
Maar in een zwijgen, dat niets is dan spreken
Met de andere, reddeloos ten onder gaat.

[133] EEN MAN

Een rood raam aan een oude gracht,
Een deur, die open schrijnt,
En een man, die even wacht,
Eer hij in den nacht verdwijnt.

De sleetsche rug was krom
Gebogen onder den smaad;
Toen wendde hij zich om
Naar de geul van een gore straat.

In het duister, dat hem omving,
Ging hij teloor als een huis,
Hij werd minder dan een ding,
Hij verging als een geruisch.

Het hart is maar een vod,
Het wordt nog niet eens verkwist;
Vanzelf verwordt het tot
Bezit van een grijzen mist.

GELUK

Moeilijk gewoon geluk,
Klein schijnend, maar het meeste —
In uw wanhopige queeste
Raakt het hart oud en stuk.

Hoe schijnt het sterk en groot,
Het roekelooze leven:
't Volstrekte na te streven
Ten spijt van tijd en dood.

Maar arm is het en voos,
Op ijdle kracht te roemen,
Bevel van 't lot te noemen
Wat de eigen zwakte koos.

Dit alleen doet de smart
Der daaglijkschheid verduren:
Een liefde als kamermuren,
Als lamplicht om het hart;

Een trouw, die nimmer faalt
Bij de afval van de velen,
Maar 't lange leed blijft deelen
Totdat het leven daalt,

En 't laatste samenzijn
Van wie den dood moest lijden
En wie dien nog moet beiden
Verheldert met zijn schijn.

[135] ONTSTEGEN

Lichter dan over graven het bewegen
Van blarenschaduw in den lenteschijn,
Lichter dan lijnen van den spichtigen regen
Langs 't schrale loof van een nieuw, open plein,
Is dit halcyonische geluk: ontstegen
Aan liefde en haar verganklijkheid te zijn.

KAMPERFOELIE

Ik had niet vaak meer aan dat huis gedacht,
Noch aan dien tuin. Dit alles is verleden.
Eindlijk raakt ieder ieder leed ontgleden,
Al is het hart ook bijna omgebracht.
Vanwaar dan dat, terwijl 't ontembaar hart
Al lang naar andre, verdre dingen haakte,
Ik mij weer in 't voormalige wist verward,
Omdat ik aan den geur dacht, zwoel en lauw,
Die van de kamperfoelie zich losmaakte
Bij 't stijgen van den zomeravonddauw.

Opstaan, zich haasten naar de inane daden —
Slapen, daar 't leven morgen herbegint —
Zichzelf altijd — en waarvoor? — te verraden —
Hunkeren naar voorgoed te zijn bemind —.
Wees stil. Wat wacht aan 't eind van alle paden?
De abstracte leegte en de volstrekte wind.

[138] ALLEEN

De stilte keert.
Na kreet en strijd
Wordt 't hart gemeerd
Aan de eenzaamheid.

't Verbitterd hart
Wrokt eerst en wrijt,
Steigert, verward,
Voor de eenzaamheid.

Laat af van haat
En wraak en spijt —
De liefde laat
Slechts eenzaamheid.

Wien niets meer rest
Dan stof en steen,
Die is het best
Voorgoed alleen.

[139] SPREUK

Geen leed is voor de levenden te ontvlieden,
Maar in één aarde ëindigt alle pijn,
Waar de verradenen en die verrieden
Vergeten in den slaap der eeuwen zijn.

Besloten in 't gewonde zelf
Blijft elk, die niet meer hopen mag.
Toch rijst voor hem aan 't leeg gewelf
Steeds dag na grijzen dag.

Maar is het zwak, een enkle maal
Te wenschen, dat er iemand was,
Die spreken zou in de ééne taal,
Waardoor het hart genas?

Een mensch, die oordeelt noch verwijt,
Maar die begrijpt door de eigen nood
Hoezeer de helsche daaglijkschheid
Des levens alles doodt.

Vergeefs. Onscheidbaar is de smart
Van 't leven en moet doorgeleefd:
Er is voor de eenzaamheid van 't hart
Geen mensch, die uitkomst geeft.

Ook dit wordt eens verleden. Het vergaat
Bij de legenden van gebroken trouw:
De lange tijd van wanhoop en berouw,
En wat er voor ligt: liefde, en achter: haat.

Maar eens, als 't ritslen van de dageraad
Een zomernacht besluit van maan en dauw,
Zie 'k, helder wakend naast een andre vrouw,
Dat een herinring schuift voor haar gelaat.

En het zal zijn, één schaduwveeg moment,
Of naast mij, op het lichte kussen, ligt
Een ander, een sinds jaren afgewend,

Van achter de' onherroepelijken tijd
Een laatste maal teruggekeerd gezicht,
Eer 't zinkt in 't suizen der vergetelheid.

[142] DE HINDERLAAG

Liefde is maar een vanwaar gekomen vlaag,
Doch 't grage hart is altijd al te ree
Om te begeeren als een eeuwige stee
Wat slechts een schuilplaats is voor 't veeg vandaag.

A was bestemd voor B en C voor D
Als antwoord op des harten diepste vraag,
Maar, onverhoeds in liefde's hinderlaag
Gevallen, paren blindlings C en B.

En 't resultaat? Dat deze twee hun bond
Vergiftigen met ontrouw en verwijt,

Terwijl A zich verdoet, het leven rond,
In 't hooploos wisselspel van roes en spijt,

En D haar verdren tijd, voorgoed gewond,
In een verbitterde eenzaamheid verslijt.

[143]

De heillooze euvelmoed van weer en wind,
Het woedende verkeer, dood, ziekte, 't eigen
Bestel der wereld zelve — zij bedreigen
Het eenige wat mij aan 't leven bindt.

Hierdoor is 't, dat het hart zijn maatslag mist
Bij de gedachte, in de opgeschrikte nachten,
Aan 't kind, dat me elken dood zou doen verachten,
Wanneer ik hem daardoor geborgen wist.

Wat zou het duister van verraad en pijn
Tegen dien onbetogen zegen wegen?
Als ik zijn handje in mijn hand voel gelegen
Kan ik niets dan volmaakt gelukkig zijn.

O onmacht van het diepste, vooze spijt,
Dat hem mijn liefde steeds niet kan omringen
En engelen met flonkerende klingen
Tot lijfwacht stellen om zijn weerloosheid.

Gerangschikt in 't bestek der onaanvaardbare orden,
Een onverschillig deel van 't nutteloos gewar,
Is 't hart een instrument, sleetsch en vervuild, geworden,
De ziel een trekhond voor de dagelijksche kar.

Dat wezen, eens één schuim van wielingen en kolken,
Wild dansend als het vuur, ongrijpbaar als de lucht,
Verwant aan 't looze spel der winden met de wolken,
En trillend als een rag op elke wankle zucht —

Het is teloor gegaan: het leeft in een verleden
Van doode herfsten en verwaaiden voorjaarswind,
En als het zich bezint op dit ontluisterd heden,
Vraagt het zich af: heb ik dan al voor 't laatst bemind?

O eenmaal nog 't gevoel van tòch te zijn bevleugeld,
Een ziel te zijn, die langs verrukte verten scheert,
Nog eenmaal roekeloos te zijn en onbeteugeld,
Eer 't lijf, voormalige aarde, als aarde in de aarde keert.

Aan alle aanvalligheden
Vermaagschapt, een kleinood
Van ziel en lijf en leden —
Maar heeft dit ooit gebaat tegen den blinden dood?

O groen der eerste landen,
O dauw van voor den tijd,
Doorschenen wolkenranden —
De wereld heeft geen plaats voor zulk een lieflijkheid.

[146]

Toen ik nog jong was en mijn droomen baden
't Geluk niet te beschouwen als een waan
— Al had zijn hachlijkheid mij reeds verraden —
Vreesde ik den dood, die mij ter neer kon slaan.

Mijn leven is voorbij den moed der lenten;
Het gaf mij niets van wat ik ervan vroeg
En eischte in mijn vermetelste momenten
Dan deze liefde — maar dat is genoeg.

En hoop ik nu, dat mijn berooide dagen
Zich rekken tot het winterlijk seizoen,
Het is alleen — ergste der nederlagen —
Omdat ik anders niets voor je kan doen.

Jeugd — die tegen dood niet baat,
Liefde — en 't wereldoud verraad,
Leven — dat niet leven laat.

Maar na 't bittere gericht,
Als de laatste ellende zwicht,
't Onvergankelijk gedicht.

Schaduwen zijn 't nu en 't hier.
Shed no tear — oh shed no tear!
The flower will bloom another year.

De wereldwijzen zijn de onwijsten,
De onnoozle flinken, die vanzelf
Zich wringen in de krapste lijsten,
Zich krommen onder elk gewelf.

Wat geeft het lot aan de gedweesten,
De dienenden mèt heug en meug?
Een vorm, gebootst op geijkte leesten,
Een zure bete, een muffe teug.

De wereld is een sluw belover,
Een bieder vol arglistigheid.
Maar slaat gij toe — gij houdt niets over,
Gij zijt èn koop èn koopsom kwijt.

Waarom dan 't hart te laten derven,
Den weg langs naar het eind der reis,
En niet gelijk Verlaine sterven:
Dichter en dronken, vuil en wijs.

[149] GRAFSCHRIFT

Het in zijn roes slechts half geleegde glas
Staat naast de stoel, waar hij heeft uitgestreden.
Het laatste boek is op den grond gegleden
In de om de kachel heen gemorste asch.

Wat geeft het of men zoo of anders leeft?
Dit zagen de verschrikten die hem vonden:
Een mensch, die niet meer bloedt uit duizend wonden,
Maar 't leven eindlijk overwonnen heeft.

[150] NIEUWJAAR

De nieuwjaarsklokken luiden door de radio.
Stortregen waait. De dag is onbeschrijflijk goor.
Men is alleen gelaten en aanvaardt het zoo.
Men vraagt zich zelfs niet af: waarom is 't en waardoor.

Tegen het leven is toch immers niets te doen.
De wereld heeft geen oorden meer om heen te gaan.
En 't hart wordt niet, gelijk de landen, jaarlijks groen.
Er is geen vlucht uit een voorgoed mislukt bestaan.

[151] DE VOORBARIGE

Oud, nutteloos, verguisd, vermoeid, verraden,
Maar meer nog reddeloos door eigen schuld,
Al lang voorbij de mogelijkheid van daden —
Waarom had hij opeens niet meer geduld?

Wat dreef hem, die vanzelf wel dood geworden
Zou zijn, tot dezen noodeloozen spoed
Om overhaast zich tot een reis te gorden,
Die iedereen ten slotte aanvaarden moet?

Toen ik dit nog had:
Tegen beter weten,
De verwachting, dat
Eens het uur zou slaan,
Dat het van mij viel,
Slavenkleed en -keten,
Dat een vrije ziel
Uit mij op zou staan.

— Stilte in 't diepste hart,
Stilte in lucht en landen,
Wat me eens had verward
Als geluid vergaan;
In een eenzaam huis
(Boeken langs de wanden)
Een doorwrochte kluis,
Een getucht bestaan.

Toen ik dit nog had —
Maar hoe zou het? De uren
Zijn gevleugeld. Wat
Dat hun macht bestrijdt?
Als het leven daalt
Kan geen hoop meer duren,
Eindlijk zegepraalt
De oppermachtige tijd.

[153] LEVENSMOED

Levensmoed? Dit dagelijksche derven
Met drogredenen aanvaardbaar maken —
Eindloos dulden — en de ziel blijft haken
Naar haar stroomen en haar grondgebied.
Levensmoed? 't Is niet te durven sterven,
Anders niet.

aan de nagedachtenis van D.B.

Hij was geen groot poëet, geen steeds bevrijde,
Wanneer het leven te zeer knellen gaat,
In een bewogenheid van rijm en maat,
Anders dan een door andren voorbereide.

Wat geeft het wie in 't licht staat of terzijde?
Eens raken allen tot denzelfden staat
En als het donker om ons henen slaat
Krijgt ieder slechts zichzelf tot uitgeleide.

Het eenige wat van hem overblijft
Is 't beeld van iemand, verzen reciteerend
In een mansarde zonder licht of vuur.

En dat hij — daar zelfs dichtkunst niet beklijft
En hij dit wist — noch zich, noch haar onteerend,
Vrijwillig heeft bepaald zijn stervensuur.

[155] AAN ZEE

Een gore zee;
Aan 't strand daarvan:
Van lieverlee
Een eenzaam man.

Zijn blik is naar
Verlatenheid —
Geen uitzicht, waar
Men die vermijdt.

In 't niets verglijdt,
Zonder misbaar,
De hooploosheid
Van weer een jaar.

De mond blijft stom
Tegen den tijd,
Want ouderdom
Is eenzaamheid.

Aan A.H.

Zij was verlangens droombeeld zelf
Een zichtbre lieflijkheid, een elf,
Toen ze eerstmaal straalde voor mijn blik
Tot sieraad van één oogenblik.
Haar oogen scheemrings starrenpaar,
Als scheemring ook haar duister haar,
Maar al de rest verheergewaad
Door Mei en blijde dageraad,
Een dansende gestalte, een beeld,
Dat overrompelt, plaagt en speelt.

Ik zag haar, bij een naadre schouw,
Een geest nog wel, maar ook een vrouw,
Die omgaat door het eigen huis
Met lichte schreden, vrij en kuisch,
Een aanschijn, waar herinrings zoet
Beloften even zoet ontmoet,
Een schepsel, niet te goed of groot
Voor aller menschen daaglijksch brood,
Voor leed en vreugde, die vergaan,
Lof, blaam, kus, liefde, lach en traan.

En nu zie ik met helder oog,
De' impuls, die 't werktuig zelf bewoog,
Een wezen, aadmend diep en wijs,
Van 't leven naar den dood op reis,
Een vast verstand en wil aan 't werk,
Voorzienig, duldzaam, vaardig, sterk,
Een vrouw, volmaakt naar edel plan,
Een hulp en heul en heil den man,
En toch een geest, en toch verlicht
Door iets als een angelisch licht.

[157]

Hoe vreemd ligt deze stad nu open,
Hoe is zij wonderlijk en licht:
De huizenlooze straten loopen
Van niets naar niets — toch niet ontwricht.

De hemel straalt als nooit tevoren
Op waar der eeuwen bouw verdween —
De zomer heeft geen glans verloren,
De zon scheen zooals ze altijd scheen.

Men gaat in innerlijke afzondring,
Herdenkend hoe het is geweest,
En vindt zichzelf tot zijn verwondring
Geschokt veel minder dan bedeesd.

Klaag niet. Steeds bloesemen de tuinen
Boven vergankl ijkheid en wee:
Een herder rust thans op de puinen
Van Babylon en Niniveh.

Een slaap verzegelde mijn ziel,
Deed sterflijke' angst vergaan;
Zij scheen een ding, dat gansch ontviel
Den greep van 't aardsch bestaan.

Zij hoort niet meer, zij ziet noch roert,
Bevangen in dien droom,
In aarde's omloop meegevoerd
Met rots, en steen, en boom.

Is dit genoeg: een stuk of wat gedichten,
Voor de rechtvaardiging van een bestaan,
In 't slecht vervullen van onnoozle plichten
Om den te karigen broode allengs verdaan?

En hierom zijn der op een doel gerichten
Bevredigende dagen mij ontgaan,
Hierom blijft mij slechts zelf en lot betichten
In zicht van 't eind der onherkeerbre baan.

Van al de dingen, die 'k in dróómen zocht,
Erger: van alle, die ik wèl vermocht,
Is, nu hun tijd voorbij is, niets geworden.

En ik kan zelfs niet, als mijn onbevreesd
Erkennen mij verwijst naar de verdorden,
Aanvoeren: maar mijn bloei is schoon geweest.

Toen ik jong was bestond ik in vormen
Van het leven, dat komen zou:
Een vervoerend de wereld doorstormen,
Een lied en een eindlijke vrouw.

Het is bij droomen gebleven;
Ik heb, wat een ander ontsteelt
Aan het immer weerbarstige leven,
Slechts als mogelijkheden verbeeld.

Want ik wist door een keuze verloren
Ieder ander verlokkend bestaan.
Ik heb dan ook niets verkoren
Maar het leven is voortgegaan.

En het eind, dat ik wilde ontvluchten,
Is den aanvang gelijk, dien het had:
Onder Hollandsche regenluchten,
In een kleine Hollandsche stad.

Ingelijfd bij de bedaarden
Wordt het hart, dat geen tegenstand bood.
Men begint met het leven te aanvaarden,
En eindlijk aanvaardt men den dood.

Eenzaam sterven.
Hem niet te aanschouwen,
De' eenige, dien ik
Naast mij begeer,
Wanneer voorgoed de
Donkere wereld
Schrompelt tot niets meer
Dan 't laatste bed.

Eenzaam sterven.
Ongekend heengaan
Naar 't ongekende
Uit nood en leed,
Zonder de veege
Oogen te kunnen
Wenden naar waar dit
Leven aan hing.

[162] RONDEEL

De korte liefde en 't lange lijden,
Het wordt een ding dat men vergeet.
Herdenkt men 't nog, dan zegt men: 'k weet,
Het was destijds niet te vermijden.

Benijdt men soms de niet-bevrijden
Tot deze afwezigheid van leed?
Toch, korte liefde en langer lijden,
Het wordt een ding, dat men vergeet.

's Verleden levens koud en heet
Voelt men zich in den loop der tijden
Vanzelf gelijk het uur ontglijden.
O jeugd was 't dit, waarom men kreet?
Men wordt een ding en men vergeet.

Genoeg! Waarom te klagen, dat
Het lot zijn eigen wegen leidt?
En waarom is een mensch meer prat
Dan die 't braveerden in hun tijd?
Trof hij slechts zwaardvechter of held,
Berechtigd ware dood's geweld,
Maar jonge meisjes gingen heen
En Lesbia's muschje — heel alleen.

Aan Catrien Houdijk

Bloesemgelijke!
Om mijn hart grijpt op eenmaal
de kramp van die bittere ontroering
Toen ik, geraakt door de lang reeds vergetene wiekslag
der smachtende ziel,
— Midden in doovende lichten en stemmen en rook,
in een dronken vervoering —
Die van bemind zijn had afstand gedaan,
in de lagen der lieflijkheid viel.

Waarom, zoo had ik mij zelven gezeid,
met dit vale hart langer te leuren?
Buiten de eenzaamheid is in het dalende leven
geen ding dat beklijft.
Houdt U dan niet in de groef van 't geijkte, onderworpene
aan 't daaglijksch gebeuren,
't Haast met geen pijn te onderdrukken waartoe van de daad,
die men hooploos bedrijft?

Eindeloos waren de dagen, en eindeloos hun reeks
van aanhanklijke rampen,
Totdat hun zin ik begreep, mij vermande,
en ik afzag van alle geluk.
Toen vond ik iets als een vrede, hoezeer ook bedreigd,
om mij vast aan te klampen;
Dreigt dit nu weer te bezwijken, en waarvoor?
voor liefde? een bevlieging, een nuk.

Laat mij de kracht van weleer om gelaten
in 't leven te zijn en zijn schade,
Zonder te trachten, te ontkomen aan 't lot
en zijn niet te veranderen neen.
Dat ik voor de oude verlokking niet zwichte en,
verraden mij zelve verrade,
Maar dat ik duldend volharde in het eenige waardige,
zwijgend, alleen.

Als in 't volmaakte licht der eerste voorjaarsnachten
De jeugd keert weder en der doode lenten geur,
Herdenk ik, en hervind in 't vers het oude smachten:
"Le printemps adorable a perdu son odeur!"

En de beklemming wijkt, want het bekommerd heden
Verbindt zich aan wat was en zijn zal in 't gedicht:
Zoolang de wereld duurt is er daarop geleden,
Het zal niet anders zijn, totdat de wereld zwicht.

Schoon en stralend is, gelijk toen, het voorjaar,
Koud des morgens, maar als de dagen verder
Opengaan, is de eeuwige lucht een wonder
Voor de geredden.

In 't doorzichtig waas over al de brake
Landen ploegen weder de trage paarden
Als altijd, wijl nog de nabije verten
Dreunen van oorlog.

Dit beleefd te hebben, dit heellijfs uit te
Mogen spreken, ieder ontwaken weer te
Weten: heen is, en nu voorgoed, de welhaast
Duldlooze knechtschap —

Waard is het, vijf jaren gesmacht te hebben,
Nu opstandig, dan weer gelaten, en niet
Eén van de ongeborenen zal de vrijheid
Ooit zoo beseffen.

[167] II

Regelmaat der keerende getijden!
Wat is 't hart, dat het ooit heeft gevreesd,
Schoon het wist, dat lente 't kwam bevrijden,
Stralend als zij altijd is geweest.

Alomtegenwoordig, onverstoorbaar
Is het leven, dat den dood ontbloeit,
En de kleinste klacht schijnt nauwlijks oorbaar,
Waar de rogge om de ruïnes groeit.

ZOMERMAAN

Onvergelijklijk helder schijnt de maan.
O jeugd, waar zijn uw hunkerende nachten
En hun vervoeringen, hun wijde smachten?
Vergaan
Als doode zomers en verwaaide klachten.

Ternauwernood nog lokt het hiervandaan.
Heen zijn de onstuimigheden, heen de krachten.
Geen hoop kan dit bemantlen of verzachten,
Geen waan
Dat een begin van 't eind nog is te wachten.

Niets is er meer dan enkel te bestaan
Bij de 't verleden zoekende gedachten,
Als de verworpnen doen en de verachten,
Die aan
't Onwrikbaar lot niet meer te ontkomen trachten.

Slaap der jonkheid, grondeloos verzinken,
Onvoorwaardlijk heen van 't heden zijn,
Aan de koude en dieper bronnen drinken,
Dan de wereld en haar oude pijn —

En de god, die nooit zijn armen slaakte,
Die ons neerhield in zijn schaduw-rijk,
Was de droom, die ons gelukkig maakte,
Tot de dag ons nam in zijn bereik.

Maar die dag zelf was nog vaag doordrongen
Van den schijn, waarin men was geweest,
Van het ruischen, dat ons had omzongen,
't Raken aan 't volstrekte, dat geneest.

Hoezeer anders is de onmachtige matheid,
Die den oud gewordene verzelt,
Onverzadigdheid en tevens zatheid,
Die den slaper als den waker kwelt.

Tusschen 's daags ten eind gesloofde zorgen
En de zorgen van den nieuwen dag,
Die reeds dreigen met den valen morgen,
Weeft de slaap zijn vaak verbroken rag.

Doch het is de slaap der jeugd niet langer,
Wiens doorluchte dauw den dag doortrekt,
Maar van slaap een schamele vervanger,
Die met daaglijkschheid den nacht bevlekt.

En de slaper, die als knaap, verzonken
In een aarde-ontheven vredigheid,
Placht te ontwaken, pooplend, droomendronken,
Voor het avontuur van 't zijn bereid,

Is een rustelooze man geworden,
Die den dag al van den aanvang ducht,
En de hopeloosheid der verdorden
Zelfs niet in het koelste bed ontvlucht.

Overgebleven uit een ruimer tijd,
Nu met een nieuwe stad benauwd omgeven
En door goedkoope huizen haast verdreven —
Hoe lang gunt men 't gesteente hier nog respijt?

Het is den dood niet langer meer gewijd,
Dit kerkhof, schrijn van zóó verleden leven,
Dat de herinnering eraan reeds even
Verganklijk werd als zijn verganklijkheid.

Toch moet het eens — hoe kort nog maar geleên —
Alleen gelegen hebben in de weiden,
Met boomen, ruischend in den vrijen wind.

Eenzaamheid en geheim zijn hopeloos heen.
Niet die den dood noch die de liefde lijden
Vinden de stilten, waar men sterft en mint.

Van 't najaar keeren weer de schoone dagen —
Van het hoeveelste? en hoeveel malen nog?
Tot het ontrijzen aan zijn nederlagen
Lokt den verslagene zijn zoet bedrog.

Dit is de tijd, dat men zou moeten loopen,
Gerooide velden langs of door een laan,
Aan 't eind waarvan een vergezicht gaat open
Op herfstland en een edeler bestaan;

En, thuisgekeerd, bij een vroeg vuur gezeten,
Den avond rekken met een schaarschen kout,
Een enkel woord over de diepst-geweten
Bewogenheden, die het hart behoudt.

Of in de stad, voor lichtbeslagen ruiten,
Terwijl een dunne mist de grijze gracht
Befloerst, te zien, hoe 't schemerende buiten
Geleidelijk te loor gaat in den nacht.

De nacht, die naderkomt, duister en heerlijk,
En even heul brengt voor de levenspijn
In de armen van het hier alleen begeerlijk
Geluk: bemind en niet gekend te zijn.

In stede: Dag. Een gemelijk ontwaken
In de slagschaduw der toekomstige plicht,
In slaafsche haast zich wreevlig op te maken
Naar geestlooze arbeid, wrokkende verricht.

Avond. De gang terug. Vermoeid, versmeten,
Voor elke daad te ledig, onbemind,
Den slaap te zoeken in dit ééne weten:
Dat morgen 't eeuwig eendre herbegint.

Zoo is het dag na dagen. Om der wille
Van wat? Van enkle verzen, die vergaan?
En de herfsthemel straalt, waar groote stille
Wolken verheven en doorschenen staan.

Natuur is voor tevredenen of leegen.
En dan: wat is natuur nog in dit land?
Een stukje bosch ter grootte van een krant,
Een heuvel met wat villatjes ertegen.

Geef mij de grauwe, stedelijke wegen,
De in kaden vastgeklonken waterkant,
De wolken, nooit zoo schoon dan als ze, omrand
Door zolderramen, langs de lucht bewegen.

Alles is veel voor wie niet veel verwacht.
Het leven houdt zijn wonderen verborgen
Tot het ze opeens toont in hun hoogen staat.

Dit heb ik bij mijzelven overdacht,
Verregend, op een miezerigen morgen,
Domweg gelukkig, in de Dapperstraat.

Eén zomer en één herfst vroeg Hölderlin
Om den gerijpten zang in aan te heffen,
Eer hem de pijl van 't zwarte lot zou treffen
En hij den god, die hem versloeg, zou zien.

Dit is van de verhevenen. Misschien
Deed hem een voorgevoel duister beseffen,
Dat hij weldra moest heengaan uit het effen
Bestaan naar waar des levens gronden vliên.

Zoo ben ik niet. Voor mij was het gedicht
Nooit anders dan een uit gebrek onthullen
Van wat mij 't gierige leven derven deed.

En als ik tot het lot één bede richt
Is het: wil dit leeg hart nog eenmaal vullen,
Dat niet beminnen daaglijks sterven deed.

[174] VOORJAAR

De zon brak door de barre voorjaarslucht.
Plotseling kantelde er een vogelvlucht.
Op de aarde smolt de dungezaaide sneeuw.
Hart, gij zijt vrij; gij waart om niets beducht.

Engelengelijk moeten die wij heeten,
Die, gezeten tusschen gerichte vleugels,
Onbewogen dan door te zijn gerechten
De' ondergang tartten.

En zij zegenden de gespleten aarde
Met de heilge bommen van de verdelging,
Deden als de tijd de gebouwen vallen
Van de vervloekten.

Wij die in de sombere winternachten
Slaven hokten in de besloten huizen
Hoorden boven 't nimmer te aanvaarden heden
't Ruischen der vrijheid.

En het hart ging open en duizelingen
Voeren door de lichamen der verdrukten
En het leven, daags nog alleen beklemming,
Scheen weer oneindig.

[176] GELUK

Niet anders is de gang van ieder leven:
Men raakt aan 't eind van alle dingen los.
Wat heeft mij even een geluk hergeven?
Een neevlige einder, een verdoezeld bosch.

[177] BEWUSTHEID

Een hunkering blijft achter alle daden,
Omdat het hart zijn neerlaag graag vergeet —
Beter verbitterd te zijn en verraden,
Maar zeker van de grenzen van het leed.

[178] DE GELATENE

Ik open 't raam en laat het najaar binnen,
Het onuitsprekelijke, het van weleer
En van altijd. Als ik één ding begeer,
Is het: dit tot het laatste te beminnen.

Er was in 't leven niet heel veel te winnen.
Het deert mij niet meer. Heen is elk verweer,
Als men zich op het wereldoude zeer
Van de milliarden voor ons gaat bezinnen.

Jeugd is onrustig zijn en een verdwaasd
Hunkren naar onverganklijke beminden,
En eenzaamheid is dan gemis en pijn.

Dat is voorbij, zooals het leven haast.
Maar in alleen zijn is nu rust te vinden,
En dan: 't had zooveel erger kunnen zijn.

Aan Annetje

Stilte der wereld, voor het eerste vale
Lichten van den mistroostigen dageraad,
Als 't leven, en misschien ten laatsten male,
Den waker toont zijn onverhuld gelaat.

Hoe zal de ziel ergens uitredding vinden
Uit het geweld van den verslonsden nacht,
Dan in een ongeloovig zelfverblinden,
Terwijl de gore dag aan de' einder wacht?

Hart popelt. Adem wankelt ongeregeld.
Werd het iets lichter aan die donkre ruit?
Maar de verlorene weet zijn lot bezegeld
Van de' aanvang tot der dingen vuig besluit.

[180]

Weer in mijn Utrechtsche toren gekeerd,
Niet door den smeltkroes der Hunnen gedeerd,
Klinke mijn stem voor altijd, als weleer,
Jezus, Maria, Johannes ter eer.

Elke seconde
Sterven op aarde
Duizenden menschen.
Met de aan het lot
Feilloos geboeiden
Medegeboren,
Groeit levenslang de
Dood met hen mee.

Stralend begonnen
Zijn zij als kindren,
Nachten van liefde
Maakten hen rijp.
Nu zij aan ieder
Hopen voorbij zijn,
Neemt hen dit kerkhof,
De aarde, in zich op.

Waarom dan dit voor
Niemand te ontkomen
Eindelijke afscheid
Toch nog geducht?
Die wij verlaten
Worden verlaten —
Door alle tijden
Schalmt zich die doem.

Mijn Droefheid, als 'k met haar verpoos,
Vindt deze natte najaarsdagen
De schoonste, die zij ooit verkoos.
Zij mint de boomen looverloos,
Zij treedt graag langs ontblaarde hagen.

Afzijdig zijn gedoogt zij niet,
Zij spreekt, en 'k moet wel naar haar hooren.
Dat het gevogelte ons verliet
Verheugt haar, en dat het verschiet
Nu ging in zilvren mist verloren.

't Verlaten, desolate woud,
Het vale land, de zware luchten,
Het schoon, dat ze er terecht aanschouwt —
Zij denkt, dat ik daar niet van houd
En vraagt, waarom ik 't wil ontvluchten.

Niet gistren eerst vond ik den weg
Naar 't minnen der November-aarde
Eer de eerste sneeuw hecht aan de heg,
Maar 't geeft niet, of ik het haar zeg
En 't al krijgt door haar lof meer waarde.

Aan Claartje

't Vooruitzicht krimpt steeds voor wie ouder wordt,
't Reikt eindlijk haast niet verder dan tot morgen:
Al de futiele dagelijksche zorgen
Houden den teugel van 't verlangen kort.

Toch is meestal, wanneer de droom instort,
Het oude leed voldoende weggeborgen,
En blijft wat den verradene eens scheen te worgen
Een vaag gevoel, dat er ergens iets schort.

Maar om zich, zonder 's levens neen te vreezen,
Te roemen van 't verledene genezen,
Is slechts het uur van 't sterven niet te vroeg.

En dat heel de verbittring, die men door is
Gegaan, weer opstijgt en weeroept — daarvoor is
Een nog niet eens ondoordacht woord genoeg.

[184] DE NACHTEGALEN

Ik heb van 't leven vrijwel niets verwacht,
't Geluk is nu eenmaal niet te achterhalen.
Te veel nog? — In de koude voorjaarsnacht
Zingen de onsterfelijke nachtegalen.

[185] LIEDJE

De boomen ruischen als regen,
Vlak voor de nacht begint.
De blaren wikken en wegen
Op de eerste vleug van de wind.

Ik kan er nu eindlijk wel tegen:
Ik ben al sinds lang niet meer kind;
Toch, er was vroeger iets in gelegen,
Waarop men zich nu nauwlijks bezint.

Het leven is sterven plegen,
Verraad aan wat men heeft bemind.
En men weet: er wordt steeds iets verzwegen,
Dat men nooit voor het einde hervindt.

Het helsche leven week allengs. Het was
Al haast tot een herinnering verduisterd.
Wij hebben stil gezeten en geluisterd
Naar 't droomerige suizen van het gas.

Ook in onze ooren ving het suizen aan.
Dit was het dan, het al zoo vaak bepeinsde,
Steeds in onwerklijkheid teruggedeinsde:
Het afscheid van een leeggeroofd bestaan.

Toen we ons hervonden waren we in een zaal,
Die wij niet kenden, maar al dra herkenden.
De schemer, waarin we ons aan 't leven wenden
Scheen door de vensters van een hospitaal.

Wij zijn vertrokken en teruggekeerd
Naar onze martelende verdre dagen
En hebben zelfs geen schampre blik geslagen
Op redders, even dom als onbegeerd.

[187] RONDEAU

Jannie zoende me, uit de stoel
Waar zij in zat opgesprongen.
Tijd, jij dief, die elk gevoel
Op den duur hebt weggedrongen —
Noem mij oud, versleten, kaal,
Geef voor alles me onvoldoende,
Maar vergeet niet, dat me eenmaal
Jannie zoende.

[188] HET EINDE

Wat geeft het, of wij hier of elders sterven?
Leven is altijd: naar den dood toe gaan.
De haardgebondenen en die verzwerven
Vinden één graf aan 't eind van hun bestaan.

Aan Wim

Wanneer ik dood ben en de donkren komen,
Geef me 't portret niet mee, dat altijd mij
Ten hoofdeneinde stond en in mijn droomen.
Ik merk er toch niets van. Het is voorbij.

Neen, ik wil niet, dat na de laatste morgen
De beeltenis van dit bemind gelaat,
In een tot molm geworden kist geborgen,
Diep in de muffe grond met mij vergaat.

Doch als ik stervend ben, maar nog niet henen,
Dan wil ik 't houden in mijn veege hand.
Mijn laatste denken moet nog zijn doorschenen
Door 't liefste waar het zich aan had verpand.

Want ik berust erin. 'k Heb in mijn streven
Naar iedere andre liefde om niet gehaakt —
Door deze alleen is dit rampzalig leven
Tot onuitsprekelijk geluk gemaakt.

[190] HET HORLOGE

Nachtstilte en ouderdom. O onwaardeerlijk wonder,
Dat met het stijgen van de snelle jaren vlood:
Naar de secondenwijzer kunnen kijken zonder
Te denken aan het naadren van den zeekren dood.

[191] ZOMERAVOND

De zomeravonden, het avontuurlijk duister,
Dat eindelijk de greep om de getemden slaakt
En ze even leven doet in wereldoud gefluister —
Hoe is het mooglijk, dat dit niet bedroefder maakt,

Als men het nimmer kende en in zijn laatre jaren
Zich slechts verwijten kan hoe 't eens kon zijn geweest —
Dit is aan 's levens eind het droefste wedervaren,
Al had men bij 't begin het einde ook al gevreesd.

Den eenzame, dien eens de kussen 't hart opreten
Van de verliefden met een toegewend gelaat,
Hem blijft nu niets meer dan de wanhoop van het weten:
Wanneer het nu nog kwam, dan was het toch te laat.

[192] SONNET

Dat het onmannelijk zou zijn, te klagen,
Is vaak door de verbitterden beweerd
En velen hebben daarom trots begeerd,
Te kunnen zwijgen van hun nederlagen.

Misschien terecht. Misschien is in 't gewagen
Van wat de mensch ontbeert, van wat hem deert,
Hoe ook vergeeflijk, iets wat hem onteert
En doet men beter, woordloos te versagen.

En ook, als men in zicht van 't laatste leed
Al het voorafgegane leed bemeet
Der levenslang verdrukten en benarden —

Zou men dan in het woelen van de markt
Opzichtig omgaan met wat rest van 't hart?
Neen, naar den voddenkoopman met die flarden!

[193] AFSCHEID

Aan W.

Ieder scheiden is van 't laatste scheiden
Voorbode, ieder bed van 't laatste bed.
Alle sterfelijke wegen leiden
Naar het eind waarvan geen liefde redt.

In het stedelijk duister van de straten
Nemen we afscheid — en het drukt als lood,
Kijken om en wuiven, reeds verlaten,
Slaan de hoek om, en het is de dood.

Aan Ol

De dag is over en het heele leven
Is welhaast over en zijn stervenspijn.
O nutteloosheid van elk verder streven,
Want ieder uur kan 't uiterste uur eens zijn.
't Is tijd voor 't strekken van het laatste wapen,
Er valt niets meer te winnen of te ontvliên.
Ik denk alleen nog maar, als ik ga slapen:
Weer een dag minder dat ik je zal zien.

INSOMNIA

Denkend aan de dood kan ik niet slapen,
En niet slapend denk ik aan de dood,
En het leven vliet gelijk het vlood,
En elk zijn is tot niet-zijn geschapen.

Hoe onmachtig klinkt het schriel "te wapen",
Waar de levenswil ten strijd mee noodt,
Naast der doodsklaroenen schrille stoot,
Die de grijsaards oproept met de knapen.

Evenals een vrouw, die eens zich gaf,
Baren moet, of ze al dan niet wil baren,
Want het kind is groeiende in haar schoot,

Is elk wezen zwanger van de dood,
En het voorbestemde doel van 't paren
Is niet minder dan de wieg het graf.

[196] I LOOK INTO MY GLASS

Ik zie mijn oude haar
En huid in 't spiegelglas,
En zeg: o dat mijn hart nu maar
Ook zoo versleten was.

Dan zou 'k, onaangedaan
Door vroegre liefde en lust,
Gelaten wachten op 't vermaan
Van de eindelooze rust.

Maar de onverbeden tijd
Neemt deels, en deels weer niet;
En wekt dit hart, dat de avond beidt,
Met morgens vurig lied.

[197] GREBBEBERG

Vijf dagen — en de vrijheid ging verloren,
Vijf jaren — en eerst toen werd zij herboren.
Zoo moeizaam triomfeert gerechtigheid.
Aan dit besef zij deze grond gewijd.

Waartoe gerechtigheid verwacht,
Daar de ongerechten de ongerechten
Berechten en elkaar bevechten
Tot de een heeft de' ander omgebracht

En beiden zinken in één nacht?

Nochtans, ''zoo draait de wereldkloot'',
Door zon en maan om beurt beschenen,
En wie er op wiens lichaam stenen —
Wat deert dit den gemeenen dood?

Niets redt dan fierheid uit dien nood.

[199] GURE ZOMER

Ononderbroken teisteren de dagen
Een grauwe wereld, die geen zon bescheen,
En met hun onverbiddelijke vlagen
Regent de laatste hoop uit 't leven heen.

Op weg naar 't graf is men niet meer verbolgen,
Men wacht gelaten wat het lot besloot,
En denkt aan 't eenige wat nog kan volgen:
Najaar en ouderdom, winter en dood.

[200] A UNE PASSANTE

Het is niet anders: elk gevoel vergaat,
Door watten daaglijkschheid ten doode omwonden;
Voor immer zwijgen eens verrukte monden
Van een voorbijgaand liefelijk bevonden
En dan voorgoed nooit meer aanschouwd gelaat.

[201]

Kom, vul de glazen, en denk langer niet
Eraan hoe snel de onhoudbre tijd ontvliedt.
Gistren is dood, morgen nog niet geboren —
Wat zou 't, als ons vandaag genieten liet?

[202] SNEEUW

Het sneeuwt. Om de weemlende stilte
                                        begeven hun vleugels den winden.
De onzijdige hemel is niet te vermurwen gelijk het bestaan.
— De rechtvaardige sneeuw valt over de
                                        minnenden en de beminden.
De sneeuw valt over de steenen waaronder de dooden vergaan.

Nimmermeer. Er is geen weerkomst van een eens gemist getij.
Iedre dag is als de vorige onherroepelijk voorbij.

Altijd zullen lenten keeren, altijd zullen herfsten gaan.
Tusschen ongeborenen en dooden flitst het veeg bestaan.

En wat blijft den machteloozen tusschen straks en nu en toen?
't Onaanvaardbare te aanvaarden en het zwijgen ertoe doen.

[204] DE SLUIS II

Het water stroomt nog door dezelfde sluis
Als toen, en maakt het eendere geruisch.

De huizen, aan de waterkant daarneven,
Zijn feitelijk ook onaangerand gebleven.

Alleen nabijer is, voor wie ze ontvlood,
De zekerheid van de imminente dood.

[205] OPDRACHT AAN C.

De wolken, aardsch als sneeuw, de hagelvlagen,
De teedre en sombre blauwe en grauwe hemel,
De elk jaar herhaalde wisselvalligheden
Van 't weergekeerde voorjaar —
                                                  Eenmaal zal ik
Dit niet meer zien, en jou niet, jou nooit meer.

Hier liggen wij, gestorven om niet de aard'
Te onteeren, waar ons leven aan ontsprong.
Het is ten slotte niet zoo heel veel waard,
Maar de jeugd denkt dat, en wij waren jong.

[207]

Aanvaard als offer kwam de dood voor dézen,
Voor andren ongezocht als pijl van 't lot.
Wat geeft het? Onvervaard of wel in vreezen
Gehoorzaamden ze aan 't eendere gebod.

SCHEIDING

Een week niet lang? Een dag is nog te lang
Voor wie een scheiding afmeet naar seconden
En door de hartslag van de tijd gebonden
Blijft aan die andre als zang aan wederzang.

Een dag alleen zijn is een dag ontroofd
Aan de hoe weingen nog wellicht, die resten,
Tot in de schemer van het vege westen
De scheidensblik naar de beminde dooft.

Het leven volgt onwrikbaar de eigen lijn.
Elk oogenblik kan steeds het laatste wezen
En één zal altijd eenmaal 't laatste zijn.

Dan zal van 't lijf, ontkomen aan de tijd,
Niets dan wat naamloos stof meer zijn gebleven,
Wervelend op de wind van de eeuwigheid.

1461 . 1600
Twee maal getroffen door natuurgeweld
Werd deze kerk, en twee maal weer hersteld.

1945
Erger dan 't vuur des hemels woedt de mensch.
De heillooze oorlog stelt zijn ramp geen grens.

1960 (of 1961)
Ten derden male hoopvol opgebouwd
Wordt zij aan Gods bescherming toevertrouwd.

Bijlage

Terwijl zij vielen was ik ongedeerd.
Ik ben het nog. Ik zal nog wel wat blijven
Op de aarde, die geleidelijk de lijven,
Die voor haar stierven, tot zichzelf verteert.

Toch heb ik mij met geen verraad onteerd,
En hoop ik, dat mijn vastheid zal beklijven,
Wanneer de dreiging mijwaarts ook zou drijven,
Die raaklings thans langs ieders leven scheert.

Maar wat is wat ik dééd bij wat zij deden?
Wat heb ik eigenlijk tot nu geleden?
Wat is voorzichtig nog, en wat reeds laf?

Moet ik mij niet bekennen aan hun graf
Als een dier lauwen, waarvan Dante zei:
Spreekt niet van hen, aanziet ze en gaat voorbij?

Oud hart, verguisd, verraden,
Wat doet gij langer hier?
Wat zeult ge U langs de paden,
Een afgejakkerd dier?

[212]

't Kan mij ten slotte niet zooveel meer schelen,
Dit leven — schoon ik voor de keus gesteld
Dit of dood, ik mij kan noch wil verhelen
Dat ik me eraan vastklampen zou — geen held.

Herinneringen! met geen mensch te deelen
Dan de meelevenden in de eigen jeugd,
Vergeetmijnieten, reseda's, o vele
Omploegde parken, die geen mensch meer heugt.

Rijm, maat — in godsnaam wat moet ik ermee,
Als ik 't verledene wilde evoceeren
Dat voorgoed heen is en mij heeft gemaakt.

Het geeft zoo weinig, wat ik liet of deê.
Eens moet men zich van alles af gaan keeren,
En dan is 't eender wie mij prijst of laakt.

Wel ware in zorgeloozer tijden
Een erfprins voor den troon begroet
Met uitgelatener verblijden
Dan nu dit vreugdefeest ontmoet.
Nu, in een wereld, nauw ontkomen
Aan zulk een tijd van smaad en hoon
Voor menschheids oudste en eêlste droomen
Als nimmer, voegt een lager toon,
Maar die het vorstlijk kind ter eere
Haar hoop niet minder diep belijdt
En wat ze aan luidheid ook ontbere
't Vergoedt door grooter innigheid.

Toch, zij dan ook de tijd verduisterd,
Nu Nederland de schoten telt
En ademloos gespannen luistert
Wat hun getal den volke meldt,
Is 't zich, verheugd hoewel bezonnen,
Bewust, dat de oude levenswet
Een stamreeks, lang geleên begonnen,
Op dezen dag heeft voortgezet.
Ook onze rampspoed zal verkeeren.
Díe wensch blijft ons in 't hart geplant:
Moge eens dit kind als vorst regeeren
In een gelukkig Nederland.

Aan Ini

Wat rest er van een lijk na twintig jaar?
Van wat zal 't jouwe nu, daarginds ontdaan zijn?
Wat bleef? Een rif, een schedel nog met haar;
Het vleesch zal, dunkt me, en dan de kist vergaan zijn.

Het is zoo zelden dat ik aan je denk:
Het daagsche bond elk in zijn nietigheden,
Eén oogenblik van stilte is een geschenk,
Maar nooit is mij je beeld voorgoed ontgleden.

Wij zijn toch immers samen broers geweest,
Maar ik bleef hier en jij bent weggezworven.
Mijn leven werd wat 'k lang al had gevreesd
En in een ander land ben jij gestorven.

Het heeft ons geen van beiden iets gebaat:
Blijven of vlieden heeft dezelfde waarde,
Het geeft den mensch niets wat hij doet of laat,
Maar 'k kom zoo bij je, in de gemeenzame aarde.

[215] J. V. KR.

Men achtte oudtijds diengene een ketter,
Die meer den geest dient, dan de letter.
Maar wie dient beide alom het meest?
Hij die de letter maakt tot geest.

In alle steden, in alle dorpen,
Overal waar de wereld is,
Moeten zij wonen, schuw, verworpen,
Alleen gebleven met hun gemis.

Men zal hen overdag niet ontwaren,
Zij vallen niet op in de zonneschijn,
Kantoorbedienden en ambtenaren,
Te grauw om eigenlijk iets te zijn.

Maar als zij 's avonds zijn thuisgekomen
In wat zij de dag lang hadden gevreesd,
Breekt voor hen 't uur aan om te droomen
Van alles wat zijn kon en niet is geweest.

En, schijnbaar verzoend met het bekende,
Omdat er voor hen nooit iets beters was,
Strekken zij uit hun leege ellende
Een bevende hand uit naar het glas.